

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Det er tilladt at dele PDF-filen med andre, da der ikke er ophavsret til titlen.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine flere tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

Bidrag
til
Odense Byes
ældre
Historie
i
chronologisk Orden
indsamlende
af
Nedel Simonfen.

Tredie Binds
første Hefte.

Odense 1844.

Trykt i M. C. Hempels Officin.

F o r e r i n d r i n g .

Med nærværende Hefte eller med det 16 Aarhundredes Udgang slutter jeg herved mine Bidrag til Odense Byes ældre Historie. Ligesaa lidet som det ved sammes Udgave har været min Hensigt at gjøre mig Fordeel, ligesaa lidet har det været min Hensigt dermed at indlægge mig Ære, hvorfor jeg ogsaa ved ethvert Bidrag, — være sig trykt, haandskrevet eller mundtligt, — samvittighedsfuld har tilføiet, hvem jeg var samme Skyldig, og hvem altsaa Æren for sammes Meddelelse tilkom. Men da jeg allerede fra Sortiden af var i Besiddelse af en Deel Samlinger til Byens Historie i Almindelighed, har jeg anseet det for min Pligt, ved Understøttelse fra Hovedstadens Bibliotheker og Archiver, at supplere samme med Hensyn til de ældre Tider, for saaledes at kunne levere mine Landsmænds Bidrag til den Deel af Byens ældre Historie, hvis Kilder maatte anta-

ges ikke i Byen selv at være opbevarede; og jeg op-
 hører desaa nu med mine Bidrag ved det 16
 Aarhundredes Slutning, fordi Kilderne til Byens senere
 Historie vistnok for største Deel i dens egne Arkiver
 ere opbevarede og saaledes ogsaa for dens egne Borgere
 ere tilgængelige, da de derimod for mig, — der ved
 Sygelighed fængsles til Hjemmet, — ere utilgængelige
 i enhver Periode. Idet jeg saaledes herved tager Afsted
 med Odense By og dens Historie, beklager jeg ret meget,
 at det, paa Grund saavel af mit svagelige Helbred som
 af adskillige andre Omstændigheder, ikke har staaet i
 min Magt at bringe den Deel af Byens Historie, jeg
 fra Tid til anden leverede Bidrag til, til den Grad af
 Suldstandighed og Nøiagtighed, som jeg ret gjerne havde
 villet; imidlertid har jeg i Sinde, for dog nogenlunde
 at bøde paa sammes Mangler og Feil, hvis Gud giver
 Helbred, at udgive et Supplementbind med alle de Til-
 læg og Rettelser, jeg til den Tid maatte kunne for-
 hverve saavel ved egen Efterforskning som ved Andres
 Meddelelse; og det skal derhos være mig særdeles kjær,
 hvis nogen af mine Læsere ogsaa dertil vilde yde mig
 et eller andet Bidrag; — en Anmodning, jeg allerede
 tidligere, nemlig i Sorerindringen til det 1ste Hefte, har
 tilladt mig at gjøre, og som jeg altsaa atter herved
 paany og ligesom til Afsted vil have gjentaget. Et
 gammelt Ordsprog siger, at enhver Arbejder er sin Løn
 værd, og jeg har aldrig ønsket eller fordret anden Løn

for mit Arbeide og min Bekostning end den Bistand, mine Landsmænd muligviis, ville yde mig for at give Skriftet den i min Stilling mig størst mulige Suldstændighed. I denne Henseende har jeg derfor ogsaa søgt at gjøre mit Skrift saa tilgængeligt for Odense Borgere som muligt, idet jeg uden Betaling har ladet omtrent 200 *Ex.* alene i Odense By og dens nærmeste Omegn uddele, og derhos, saavidt jeg veed, ikke alene forsynet Byens geistlige og verdslige Embedsmænd, dens saavel offentlige Bibliotheker som private Læseforeninger, men ogsaa gjort det litterære Selskab Tilbud om at forsyne de af dets Medlemmer, der maatte ønske det, med *Ex.* exemplarer; ligesom desuden enhver saavel Embedsmand som Videnfabriksmand eller Borger ved flere Leiligheder, tildeels endogsaa gennem Aviserne, har erfaret, at jeg ingenjinde nægtede Noget, der yttrede Interesse derfor, et Exemplar af samme, saalangt som Oplaget (paa 500 *Exempl.*) kunde række. Skulde altsaa mine Bidrag til Odenses Historie ikke være blevne almeembekjendte i Byen selv, da er det vist ikke min Skyld, og jeg maa altsaa formode, at Enhver, der ønskede det, har havt Leilighed til at gjøre sig bekjendt med samme, og det endog i langt større Grad, end hvis de vare komne i Boghandelen, hvor vist ikke ret Mange vilde have rovet et Par Mark paa at kjøbe dem. Jeg forudsætter altsaa, at Enhver, der har havt Interesse derfor, ogsaa har havt Leilighed til at undersøge mit Skrift og saa-

ledes ogsaa at bemærke dets mulige Mangler; og at
altsaa ogsaa Enhver maa vide, hvorvidt han for sit
Vedkommende maatte see sig i Stand til at berigtige
samme eller ikke. Da jeg nu heller ikke kan troe, at det
blandt saa stor en Mængde skulde mangle Alle paa Vel-
villie til at yde mig Bistand i et Anliggende, der dog i
Grunden mere angaaer dem selv end mig; ligesaa lidet
som det vil kunne mangle Noget paa Tid til at eftersee
i sine Designationer, om han har Documenter, der ved-
komme Odense By, og som ere ældre end 1600, i sit
Værg eller ikke: saa maa jeg næsten formode, at Odense
By og dens saavel offentlige som private Archiver ere
blottede for Bidrag til dens egen ældre Historie (med
mindre det skulde lykkes Aktstykkernes hæderligst be-
kjendte Udgivere fra Tid til anden at fremdrage samme
for Lyset); og saameget mere maa jeg altsaa glæde
mig over de, skjøndt saa og ubetydelige, Bidrag, jeg, saa
at sige uden Bistand fra Byen selv, har seet mig i
Stand til fra Kjøbenhavnske Bibliotheker og Archiver at
kunne indsamle og ved mit Skrift ikke alene at kunne
meddele Byens egne Borgere, men ogsaa at kunne bringe
til offentlig Kundskab. Og da disse mine Bidrag saa-
ledes, ved den sandsynlige Mangel paa lignende i Byen
selv, endogsaa saameget mere synes at vinde i Interesse,
skal jeg i sin Tid tilligemed Supplementbindet ogsaa
for den lettere Oversigts Skyld bestræbe mig for at le-
vere et alphabetisk Register over det Hele. Endelig

Fulde jeg til Slutning heller ingentunde unblade at af-
lægge Sr. Adjunct Crone min forbindtligste Takfjgelse
for den Omhu, hvormed han har besorget Correcturen
af de 3 sidste Hefter. Og saaledes slutter jeg med de
bedste Onsker for Odense By, hvis ældre Historie i de se-
nere Aaringer har bestjefstiget en ikke ubetydelig Deel af
mine eensomme Timer.

Eskebgaard, den 26 April 1844.

Vedel Simonsen

1579 kongl. Befaling til Borgmestere og Raadsmænd i Odense: at eftersom Kongen er „formodende“ nogle fremmede udlændiske Herrer ind i Riget strax paa Foraaret (1580), som ankomme med en stor Hob Heste, og som en Tidlang skulle blive liggende der i Byen saavel som Hoffinderne og en stor Part af Adelen med deres Heste og Folk; og han derfor „tilforn“ har tilskrevet dem, at de med det Første skulde lade berede Staldrum der i Byen for 2000 Heste i det Allermindste; og han forfarer, at det endnu ikke skeet eller begyndt er, „hvorefter Vi Os ikke lidet forundre, at vore Breve og Stribelser ikke mere hos Eder ere agtede eller anseete:“ saa befaler han dem derfor alvorligen, at de strax tiltænke at lade foretage, bygge og slye paa samme Stalde, at de med det Første blive færdige, saa at, naar de Fremmede ankomme, der da kan være godt Staldrum til 2000 Heste i det Allermindste. I lige Maade forfarer Kongen, hvorledes den vestre Port derudi Byen skal meget være forfalden, saa at det er at formode, at den skal nedersfalde, Byen ikke til ringe Spot; og at der udenfor samme Port skal være udført en stor Hob Møg

og Ureenlighed langs Steenbroen igjennem fast høiere end Broen er hoi, som er baade meget „usynligt“ ¹⁾ for dennem, som igjennem Byen reise, og dertilmed (giver) Stank og Lugt: thi vil han, at de samme vestre Port inden Paaaste lade igjen opbygge og forfærdige, samt tilfige Borgerne, at de samme Møg og „Omflodighed“ (∴ det tydske Unslåtherey, altsaa Svineri eller Skidenfærdighed) inden Paaaste henføre paa den anden Side ved den Groft, som ligger ved samme Steenbro; og ei tilstede Mogen herefter nogen „Omflodighed“ eller Møg at lægge imellem samme Groft og Byen. Sammeledes forfarer Kongen, at mange Steder i Byen langsved Adelgaden skal være sat Tornegjerder, i Stedet som (∴ istedetfor hvilke) enten Huse eller Plankeværk kunde staae, Byen til større Zuur: thi vil han, at de alvorligen foreholde Eierne, hvad heller de ere Edel eller Uedel, at de samme Gjerder inden Paaastedag afbryde og igjen opsætte enten Huse eller Plankeværk, „saafremt at, dersom de herudi findes forsømmelige, samme Gaarde (∴ Gjerder) da ikke skal være Priis (∴ gives til Priis) for hver Mand.“ Dat. Rolding d. 10 Oct. (F. Tegh. ved R. N.).

S. N. kongl. Skrivelse til Knud Benstermand (til Findstrup ∴ nuværende Holstenshuus): at uagtet han nogen Tid siden havde forhvervet Kongens Brev paa et Steenhuus med 2 Abildhauger i Faaborg, som for-

¹⁾ Det havde været ensteltigt, hvis dette Enavd virkelig havde været usynligt i Ordets nuværende Betydning; men her betegner Ordet formodentlig det Samme som det islandste Ösyni ∴ af et hædligt Udseende.

dum havde været til den Helligaands Kloster sammesteds, samt paa Fiskeri i Faaborg Sø; saa forfarer Kongen nu, hvorledes, den Tid førte Kloster blev ødelagt, samme Huus, Abildhauger og Fiskeri vare blevne funderede til det almindelige Hospital i Odense, og at Hospitalsforstanderen havde bortfæstet det Hele til nogle Borgere i Faaborg for aarlig Landgilde, samt at disse ere pligtige til at holde Byens Tyngde deraf, som skal være den tredje Part af Byens Tyngde, undtagen aarlig Skat. Kongen vil derfor, at han aldeles Intet befatter sig med førte Steenhuus o. s. v., men lader det følge Hospitalet i Odense. Dat. Koldinghuus d. 13 Oct. (l. c.)

S. A. døde Borgemeester Knud Jørgensens (Seeblands) anden Kone, Karen Michartsdatter, og blev i Graabrødrefirke begravet (Mummes S. Knud Pag. 167.)

1580 kongl. Skrivelse til Niels Friis (til Hesselager og Orbeffunde): at Kongen kommer i Forfaring, at N. Friis skal have staaende 600 eller 800 Daler til Antwerpen, som han skal have af den „Fransøiske“ Legat; og efterdi nu Kongen behøver en Sum Penge at udgive til Antwerpen og andensteds udenlands, og det ikke er sikkert at reise udenlands med Penge, saa har han befaleet Ole Bager, Raadmand i Odense, „som nu skal forreise til Nederlandene ubi vor Bestilling,“ at skulle ankomme hvis Penge, N. Friis har staaende til Antwerpen, og dem „ubi vor Bestilling udgive,“ hvilke Kongen igjen „af vort Rentekammer“ vil lade ham fornoie, naar han derom anlanger. Dat. Odense d. 7 Jan. (l. c.)

S. A. kongl. Befaling til Borgemeestere og Raadmænd i Odense: at eftersom han kommer i Forfaring, hvorledes megen Usikkerlighed tildrager med Bøsseskytter og

Baadsmænd, som forskrives i Borgerleie i Odense, faa Borgerne sammesteds sig derover tit og ofte beklage; da, paa det at Alting maa gaae ligeligen og ret til, og Borgerne saavel som Bøsseskytterne og Baadsmændene kunne vide, hvorledes de sig imod hverandre skulle forholde, har han gjort en Skik og Forordning, som han herefter vil alvorligen have holdt. Ifølge denne Skik og Forordning skulde saaledes hver Bøsseskytte og Baadsmænd have 2 Maaltider Mad og 6 Potter *Ol* om Dagen; de skulde vare paa deres Maaltid i rette Tid, om Middagen imellem 10 og 12 og om Aftenen imellem 5 og 7. Dersom de ikke vilde lade sig noie med hvad *Ol* og Mad, de fik, skulde de ikke selv straffe eller domme derover, men lade Borgemeistere og andet godt Folk see og syne det og ikke forgribe sig mod Berten eller hans Folk. Naar Nogle bleve indlagte hos Enker eller andre fattige Folk, som ikke vel formaaede at give dem efter deres Villie og Begjering, da skulde de ikke strax beskatte dem og tvinge dem til at give sig Saameget, de begjerede; men de skulde give dem, „for hver Nat regnendes, $\frac{1}{2}$ gammel Daler om Ugen.“ Dersom nogle af Bøsseskytterne og Baadsmændene gif i Byen til Driks paa Penge, da skulde de søge deres Herberger om Aftenen, „naar Stormkloffen gaaer og Bagten sættes.“ Den af dem, der fandtes paa Gaden om Natten, efterat Stormkloffen havde ringet og Bagten var sat, og der raabte, streg og buldrede, ham skulde Bagten have Fuldmagt at sætte i Byens Fængsel og Hægte. De maatte ikke heller om Nattetide sidde og drikke og søle, men skulde søge deres Senge om Aftenen, naar Stormkloffen havde ringet, og Berten og hans Folk søgte deres Senge. Ef-

tersom naar nogen af Bøsseskytterne eller Baadsmændene vilde hjælpe sin Bert Noget at arbejde, de andre af disse da ikke vilde lide det, men samlede sig sammen, slog Vand paa ham og drog ham ved Reeb og Loug gjennem Aaen; da vil Kongen have samme „Straf og Willkaar“ affkaffet, saa at det skulde staae enhver af dem frit for at arbejde hos sin Bert eller en anden Borger og ikke derfor nogen Straf at skulle lide. Da de ofte huggedes, sloges og lemlæstede hverandre i Huse og paa Gader, saa skulde dette være dem strængeligen forbudt. Dersom de gjorde imod disse Artikler, skulde Borgemeistere og Raadsmænd have Fuldmagt fængsligen at indsætte dem, stille dem for Retten og straffe dem efter deres Brøde. Borgerne skulde endelig ogsaa tilholdes, at de skikede sig tilbørligen imod Bøsseskytterne og Baadsmændene. Dat. Koldinghuus d. 9 Jan. (1. c.)

S. A. kongl. Befaling til (Rænsmanden) Corstij Wiffert: at eftersom det er fornødent, at Jorgen Marsvins Huus i Odense afbrydes for den Pladses Skyld, Kongen har udbiist og vil have ryddelig, paa hvilken Hylvingen skal stee, og Kongen derom har tilskrevet Jorgen Marsvin, men denne endnu ikke har erklæret sig, og Tiden fast forløber; da vil han, at C. Wiffert skal lade give J. Marsvins Foged paa hans Gaard i Fyen (3: Hollufgaard) Bud herom og siden lade Bygningen paa hans Huus i Odense vurdere og derefter afbryde og føre til Odensegaard. Kongen vil selv vel forenes derom med Jorgen Marsvin, naar denne kommer til ham. Odense d. 24 Febr. (1. c.)

S. A. kongl. Befaling til Corstij Wiffert: at eftersom denne havde faaet Bested fra Kongen om at indjobre

Viin til de Fruer, der skulde „drage“ (s: betræffe) i Odense, og han nu gav tilkjende, at Borgerne der i Byen holdt hver Amme Viin for 20 Daler; saa er Kongen tilfreds, at han lader annamme en Amme eller 2 af hvad Viin, Kongen havde liggende i sin egen Viinkjelder (paa Odensegaard) m. m. Hvad dernæst Logementet i Odense til Hertugerne af Slesvig-Holsteen er angaaende, da lader Kongen sig vel behage, at Hertug Hans den Ældre indføres til Karen Kottes, Hertug Adolph til Hans Mules og Hertug Hans den Yngre til Ole Bagers ¹⁾. Koldinghuus d. 31 Marts (l. c.)

S. A. kongl. Befaling til Corf. Wiffert: at efter som Kongen havde tilskrevet Mouritz Podebust om, at denne vilde laane ham sin Gaard (paa S. Albani Kirkegaard) i Odense i den Forsamling, som der skulde stee, at Kongen der kunde holde Kjøkken (”med et Kammer, 2 eler 3, hvor Vi kan indsætte i Forvaring, hvis Behov gjøres”), og han havde forklaret sig at ville indbrømme dem til dette Brug; da, efterdi der ikke skulde være noget beqvemmeligt Kjøkken, men det maatte opsættes af Brædder, vil Kongen, at han strax opsætter et Kjøkken der i Gaarden af „Deler“ (s: Fjælle). Resten af Brevet handler om Havre til Kongens egne Heste, der skulde føres ud til Dalum Kloster, samt de Fremmedes Heste og om Rostoffer &c. Koldinghuus d. 6 April (l. c.)

S. A. kongl. Befaling til (Rigsmarf) Peder Gyldestjerne: at han lader indføre i efterskrevne Gaarde i

1) Dette var altsaa formodentlig de 3 rigeste af Byens Borgere, som omtales i D. Bagers efterfølgende Levnet under 1566 som dem, der vare skrevne høiest i Skat.

Odense hvilke Fremmede eller Landsaatter, han godt synes, nemlig i Berner Svales (til Bisbo) Ardingers Gaard, Frands Urnes (til Hindemae) Gaard, Jens Baads (til Lidselfholt) Gaard, Gabriel Skinkels (til Søholm) Gaard, Fru Kirstens, Niels Heinrichsens (Gyl-densstjerne til Ivernæs), Gaard, Knud Mikkelsens (til Skinnerup) Gaard og Johan Butholts (til Klingstrup) Gaard, anseendes, at disse ikke „selv“ vare forskrevne til Odense, og at han derhos tilskriver disse, at Kongen er Saadant af dem begjerende. Dat. Koldinghuus d. 17 April (l. c.).

S. A. kongl. Skrivelse til Lænsmanden Corstij Wiffert: at eftersom Kongen nu lader indrette en Vandkunst (Vandlebning) i Odense, saa vil han, at C. Wiffert strax lader forhøre med (o: ved) Vandkunstneren, hvad Tommer der gjøres Behov til en Kam og til 3 Poster, og at han siden lader hugge og fælde Træerne til samme Kam og Poster og for^{te} Tommer til Odense fremsføre. Dat. Koldinghuus d. 21 Juni (l. c.)

S. A. kongl. Skrivelse af 5 Aug.: at Oluf Bager atter man faae den Plads paa S. Albani Kirkegaard, han nogle Aar for Forlæningen havde (see 1562), imod derpaa at opføre Kjøbstædbygning (see Mere derom i D. Bagers Levnet).

S. A. kongl. nærmere Bestemmelse med Hensyn til den Forstaaelse for Wgt og Arbeide, der, med Hensyn til deres Bestilling, var Sandemændene saavel i Næsbyhoveds og Odensegaards Læn som i Lissenberg Birk, forsaavidt de laae og tjente til Odensegaard, bevilget. Dat. Odensegaard d. 30 Oct. (Canc. Reg. ved R. R.).

S. A. kongl. Skrivelse til den nye Lænsmand i

Odense) Breide Rangau: at Kongen har bevilget at lade gjøre et Seierbælk til S. Knuds Kirke i Odense „saa godt som paa en 40 Daler;“ han vil derfor, at B. Rangau lader bekoste for^{te} Seierbælk og lader det indskrive i sit Regnskab. Dat. Skanderborg d. 4 Nov. (l. c.).

S. A. kongl. Ordre til Laurids Brokkenhuus (til Brangstrup og Egeffov og den Tid tillige Lænsmand paa Nyborg Slot) angaaende almindelig Mønstring over Afdelen i Fyen, Langeland og Laasng, som Kongen vilde holde i Odense d. 30 Jan. 1581. Dat. Havrebælegaard d. 26 Nov. (l. c.).

1581 kongl. Befaling til menige Kirkebærger ved alle Landskirkerne i Fyen og paa Langeland: at efterdi han kommer i Forfaring, at S. Knuds Kirke i Odense skal være meget bygfalden baade paa Muur og Tag, og det storligen vil være fornødent, at den i Tide hjælpes; og han formærker, at Landskirkerne i Fyen ere temmeligen ved godt Forraad og vel bygte: da har han for godt anseet, at alle Landskirkerne i Fyen og paa Langeland skulde komme S. Knuds Kirke i Odense til Hjælp med Halvparten af al deres Kirketiende og Indkomst i dette Aar; hvilken Hjælp Kongen har forordnet Breide Rangau, Embedsmand paa „vor Gaard i Odense,“ at skulle lade annamme og siden til S. Knuds Kirkes Bygning og Behov efter Superintendentens og Borgemeesters og Raadmænds Raad og gode Lykke aleneste at skulle lade forvænde. Kongen befaler derfor Kirkebærgerne, at de lade levere til Br. Rangau Halvparten af Kirkerens Indkomst ic. Dat. Frederiksborg d. 28 Sept. (l. c.).

S. A. kongl. Befaling til Borgemeistere, Raadmænd og menige Borgere i Odense: at eftersom Kongen for-

farer, at Ingen eller ganske Faa have rettet sig efter hans Brev om øde Pladser og Byggesteder i Odense eller foretaget sig at bygge paa saadanne, saa at derfor endnu mange gode belcilige Pladser udtill Gaden og Torvet findes ubygte og øde, saa at deraf ingen Rettighed kommer til Kronen eller Byen, og hvad kongelig eller Byens Tynge, som paa kommer, falder Borgerne des besværligere; saa vil Kongen have Alle, som have øde Pladser og Byggesteder i Odense, befale, at de rette sig efter, inden den Tid „vort Brev“ formelder, at sætte god Kjøbstædbygning med Tegltag og i andre Maader paa de øde Byggesteder og synderlig paa de Steder, som ere udtill Torvet og imod Allgaden. Dat. Kronborg d. 15 Dec. (l. e.).

1582 kongl. Befaling til (Lænsmanden paa Odensegaard) Erik Lyffe og Bispen, Mester Niels Jespersen: at de med det Første lade nederbryde det gamle Capel Norden S. Knuds Kirke i Odense; og hvis Steen og anden Deel, som brugeligt derpaa findes, at de det lade forvende til S. Knuds Kirkes Bygnings Behov. Dat. Kjøbenhavn d. 15 Juni (l. e.).

S. A. kongl. Befaling til Hans Mule, Borger i Odense: at eftersom Kongen har ladet Eiler Brokkenhuus til Søndergaard sængseligen indsætte for hans skjændige, forargelige Levnet, han har levet i med Margrethe Rankau, Otte Emmiljens Esterleverfke (altsaa den 1579 afdøde Rugaardfke Lænsmands Enke), og anden hans Mishandling (o: Misgjerning); og han nu forfarer, at der i Fyen skal gaae almindeligt Rygte og Ord om, hvorledes han skal have beliggert sin egen Søster, ablet Barn med hende og omkommet det, og samme sin Sø-

ster og sin Moder (Fru Mette Friis) derefter med Forgift taget af Dage; og efterdi det nu er ham tilkjendegivet, at Hans Mule Noget om hans Leilighed skal være vittterligt, og han sig og anden hans Bedrift tilforn ham skal have foreholdt: da befaler Kongen ham alvorligen striftligen at lade ham (o: sig) vide, hvad der om Eiler Brokkenhusens Mishandling og Bedrift er ham vittterligt. Dat. Wantrup d. 28 Oct. (l. e., jfr. E. Brock 1, 31-32.)¹⁾. Denne Eiler Clausen Brokkenhuus, som skrev sig til Norstov og Søndergaard, var gift med Mouris Emiffens Datter, Thale af Jerstrup, som var Jacob Breides Enke; og hans Moder, Mette eller Marine Friis, døde allerede 1561.

1583 var Morten Brock til Barlsøegaard endnu Landsdommer i Fyen og underskriver da et Magestifte mellem sine Svigerinder, hvoraf den ene, nemlig Karine Skougaard, overdrager al sin Anpart i Sanderumgaard til den anden, nemlig Margrete Skougaard (Klevenfelds Saml. ved R. R.)²⁾.

1) Dr. Paluban Müller erindrer sig flere Gange i Døense Raadstuearchiv at have læst et Vidnes (formodentlig ovennævnte Hans Mules) Udsagn i Anledning af det Forher, Magistraten paa kongl. Befaling havde optaget angaaende bemeldte E. Brokkenhusens Misgjerninger, men har ved det paa min Anmodning foretagne Eftersyn ikke paany været saa heldig at kunne gjenfinde samme.

2) Ovenstaaende Bidrag henføre samtligen til det foregaaende Hefte og burde altsaa der have været indførte; men jeg modtog dem ikke fra Kjøbenhavn, forinden det Hefte, hvortil de henførte, allerede var trykt, og nødsages altsaa til at meddele dem her, som en Indledning til det Følgende.

1584 kongl. Befaling til Kirkebærgerne ved alle Landskirker i Fyen og paa Langeland: at efter som Kongen nogen Tid forleden (see 1581) havde for godt anseet, at alle Landskirker i Fyen og paa Langeland skulde komme S. Knuds Klosters Kirke i Odense til Hjælp til dens Bygning med Halvparten af al samme Kirkers Tiende og Indkomst paa et Aars Tid; og han nu forfarer „samme Kirkes Bygning endnu ikke at være fuldkommen, men er udi halvt Arbejde bleven bestaaende og uden videre Hjælp ikke kan forfærdiges (∴ gjøres sær- dig):“ da, efterdi samme Landskirker ikke desmindre skulde være ved temmelig god Forraad og Bygning, og paa det for^{te} S. Knuds Klosters Kirke maa igjen med det Forste blive bygget og „forfærdiget,“ har han for godt anseet, at alle for^{te} Landskirker skulle endnu komme S. Knuds Klosters Kirke til Hjælp med Tredieparten af al deres Tiende og Indkomst, hvilken Hjælp Kongen har forordnet Erik Lykke, Embedsmand paa „vor Gaard udi Odense,“ at skulle lade annamme og til S. Knuds Kirkes Bygning og Behov efter Superintendentens, Borgemeesters og Raadmænds Raad og gode Lykke aleneste at skulle lade forvende og ikke til nogen anden Brug. Dat. Havreballegaard d. 8 Jan. (1. c.).

S. A. gjør Kongen bitterligt: at „Os elskelige“ Niels Bagger, Borger udi vor Kjøbstad Odense, har givet tilkjende, hvorledes der hos en Part af Afdelen i Riget tilstaaer (∴ tilkommer) ham adskillig Gjæld, og han ikke kan komme til sin Betaling; men dog NoGLE af dem tilbyde at ville sætte ham af deres Arvegods til Underpant; men dertil havde han ikke turdet understaae sig ifølge efter den Artikel i Necessen, at ufri Mand maa ikke kjø-

be frit Forbegods. Kongen bevilger derfor, at det (Necessens Forbud uagtet) maa være ham frit for at annamme Gods i brugeligt Pant af Adelen, som er ham skyldig ic. Dat. Havreballegaard d. 10 Jan. (1. c.).

S. A. kongl. Befaling til (Lænsmanden) Erik Lykke: at eftersom det til Kongens Søn, Hertug Christians, Hylдинг i Odense er fornødent at gjøre en „Pallads“ paa det Sted, hvor den Pallads var anrettet, da Hertugerne af Slesvig-Holsteen toge Slesvig til Læn; saa vil Kongen, at E. Lykke skal lade gjøre samme Pallads, og Christoffer Wallendorph, Rentemester, skalde forstaffe saameget Klæde, som behøvedes dertil. Dat. Skanderborg d. 30 Jan. (1. c.).

S. A. kongl. Befaling til (Rentemester) Christoffer Wallendorph om at forstaffe saameget rødt Klæde, som behøves til at „betage“ (d: bedække eller overtrække) de Palladser med i Odense o. s. v., hvor Hertug Christians Hylдинг skal stee. Dat. 1. & d. ut supra (D. S. I. Pag. 271).

S. A. kongl. Skrivelse af 20 Marts til Jomfruerne Magdalene og Margrethe Emikesdatter (til Grøstebjerg): at han vel havde tilstaaet dem at beholde de 12 Gaarde i Bispenberg Birk, som Lænsmanden paa Odensegaard, Erik Lykke, havde formeent ikke til Birket at henhøre; men da de nu tiltale Bønderne, fordi de havde svaret Lænsmanden i Odense Oldengjeld og Skovhugt, saa befaler han dem at lade sig Forfølgning fare, hvis han ikke ved Retten skal lade undersøge, om disse Gaarde ogsaa lovligen tilkom dem (Rugaard 2, 1 Pag. 46).

S. A. kongl. Skrivelse til Bispen i Fyen: at Kongen er kommen i Forfaring om, hvorledes Hr. Hans

Stage, Sognepræst til S. Hans Sogn i Odense, skal sidstforleden Paaske-dag til Høimesse i S. Hans Kirke have forsømt at consecrere Alterens Sacramente og ikke oplæst Sacramentets Ord; og endog Kongen vel var foraarfaget for sliq forargelig Forsømmelse og Uagtsomhed alvorligen at straffe ham: saa dog, efterdi han forfarer, at Hr. Hans Stage skal ellers være en fin, lærd og retsindig Mand ic., da har han den høieste Ret mod ham ladet falde og denne Gang tilgivet ham hans Forseelse, saa at han maa blive ved sit Kald; dog at han først skal aabenbarligen (o: offentlig) forbede (o: gjøre Afbigt) den Christen-Menighed, hvad Forargelse han dem med sin Forseelse kan have gjort ic. Dat. Skanderborg d. 16 Mai (F. Reg. ved R. N.). Om denne Mand, som tilsidst druknede sig selv, see forresten Mere i Bloch 1 Pag. 819, som dog ikke har kjendt hans ovenomtalte Forseelse.

S. N. d. 27 Juni blev Kong Chr. 4, medens han endnu var Prinds eller Hertug, hylidet paa S. Albani Kirkegaard o: Byens nubærende store Torv; ved hvilken Leilighed Palladsset, som det hedder, med rødt Klæde var „betaget“ (o: betrukket). (N. D. M. 1 Pag. 101, jfr. D. S. L. Pag. 271). See Mere herom i Resens Fred. 2 Krouike Pag. 340 og Schlegel Chr. 4. 1 Pag. 60-61. 1).

S. N. kongl. Befaling, hvorved han gjør bitterligt:

1) Til denne Soitid broge Kongen, Dronningen og de kongl. Bern d. 24 Juni fra Sindsgavl til Rugaard, hvor de overnatte hos Landsmanden Agel Brahe, og ankom derfra d. 25 Juni til Odense (Rugaard 2, 1 Pag. 37).

at efter som S. Knuds Klosters Kirke i Odense har været meget bygfalden (d: brostfældig), og ikke til samme Kirke er nogen Rente eller Forraad, dermed den kunde blive hjulpen og bygget; og han derfor har for godt anseet, at der af alle Landskirker i Fyen og paa Langeland er kommet den til Hjælp med nogen Andpart af deres aarlige Indkomst, med hvilken Hjælp den „nu er kommen til temmelig Bygning;“ men efterdi den „dog dermed ikke aldeles kan blive forfærdiget til sin rette Hævd og Bygning:“ da har han for godt anseet, at alle Landskirker i Laaland og Falster, som selv ikke ere vedtørfstige, skulle komme S. Knuds Klosters Kirke til Hjælp med Halvparten af deres Rente og Indkomst i dette Aar. Kongen byder derfor Kirkeværgerne til Landskirkerne i Laaland og Falster, hver at give Halvparten af sin Kirkerente til S. Knuds Klosters Kirke i dette Aar og den til Erik Lykke, Embedsmand paa „vor Gaard“ udi Odense, eller hans Fuldmægtig lade levere. Og efterdi det kunde være dem besværligt at lade fremsføre samme Hjælp og Rente i Korn, da maae de istedetfor Korn give Penge, hver Tønde Rug og Byg beregnet 1 Daler, og hver Tønde Havre en (halv?) Daler. Dat. Nyborg d. 1 Juli (Act. publ. ved R. N.).

S. M. kongl. Befaling til (Lænsmanden) Erik Lykke: at da han havde ladet give Kongen tilkjende, at det Svindsfolk og hendes Broder, som havde anrettet og gjort det Slagsmaal for Capitelsretten i Odense og derfor vare domte til tilbørlig Straf, deres Forældre og Venner ikke bøde Mere til Udsoning end 20 Daler; da, „efterdi det er en meget ringe og foragtelig Bod for saadan grov og utilbørlig Gjerning,“ vil Kongen hellere, at de skulle lide deres tilbørlige Straf; og endog deres

Mishandling vel burde paa deres Liv og Hals at straffes, saa dog, efterdi den, som blev slagen af for^{te} Dvindfolk, er ved Livet, vil Kongen have dem benaadede paa Livet, og vil, at E. Lykke lader Dvindfolket hudstrøge til Ragen og siden fare sin Vej, og hendes Broder, som har været med i Raad og Daad, forstikke til Kjøbenhavn, at han der bliver indsat i Lænker. Dat. Frederiksberg d. 8 Aug. (F. Reg. ved R. N.).

S. N. kongelig Ordre til Magistraten i Odense om at forhjælpe Embedsmanden paa Gladsaxe, Hans Speigel, til Rette i Anledning af noget Gods og Regnskab, for hvilket han havde tilgode hos afgangne Byfoged i Odense, Hans Holdsen (Canc. Reg.).

S. N. Ditto til Ditto om at staffe Superintendent Niels Jespersen Ret mod en af hans Medarbejdere, Peder Kellebrekker, som havde modsat sig, at de forseglede Regnskabsbøger i Bispens Svigermoders (Raadmand Hans Dinesens Enke, Karen Klausdatters) Stervbo ikke maatte aabnes (l. c.).

S. N. Ditto til Ditto om at domme den (ovenomtalte) Dvinde, som, efterat den Sag, hun havde indstævnet en Karl til Capitlet for, var gaaet hende imod, lumskelig har hugget Karlen med en Kniv i Nettens Bærrelse, saa at han faldt maalløs til Jorden (l. c.).

S. N. Ditto til Ditto om at forhjælpe Henrik Koep af Hamborg til, hvad han hos Byens Borgere har tilgode (l. c.).

S. N. Ditto til Ditto om at forhjælpe Peder Møgen Ugle af Kjerteminde til den Arv, ham paa hans Hustrues Vegne i Odense er tilfalden (l. c.).

S. N. Ditto til Ditto: at ingen Bærenhyttere (s: Dagdrivere) eller Lediggængere, som følge med Hoffet, skulle have Bøgne eller fri Befordring (l. c.).

S. A. erholdt den bekjendte Oluf Bager (som her kaldes Raadmand, hvad han ikke kaldtes 1564) et kongeligt Laasebrev paa sine vidtløftige Eiendomme. Og dette mærkelige Laasebrev, som er aftrykt i Almeennytt. Saml. B. 17 Pag. 4-12 og i det Følgende nærmere skal omtales, er derhos et gyldigt Beviis, at nu den Tid var kommen, at en Odense Borger kunde eie ligesaa mange private Eiendomme i og omkring ved Byen, som dets fornemste Kloster i sin meest gyldne Periode vel neppe riede Mage til; jfr. 1548.

S. A. skriver Præsten til Graabrodre, Mag. Jørgen Simonsen, til Biskoppen: det begyndte Herrens Riis (nemlig Pesten) holder fast ved og meest i dette Sogn, at mig længes flux efter en god Medtjener; thi her ere afdøde, siden J reiste af Landet, 44 Personer, og ligge endnu mange flere Syge. Gud hjælpe os! og var det høilig fornødent en almindelig Bededag maatte udskrives med det Første; thi over (o: foruden) det, at denne Pestilens allestedes udi Landsbyerne optændes, er den ogsaa gængse udi Assens, Middelfart og Børgense (Bl. Saml. 1, 2, 16). Denne Pest omtales forresten hverken hos Helbaderus eller hos Resen.

S. A. skal det ogsaa først have været, at Borggreven af Dohna døde af Pest i Nyborg (Mummes S. Knud Pag. 131), jfr. 1574, nemlig d. 4 Juli ifølge Kong Frederik den 2dens egen Antegnelse i hans Calendar for dette Aar og denne Dag, der lyder usiagligt med hans Orthographi saaledes: „samme dach døde her criffstover fan dunnufs y nuebor“ (R. N.) ¹).

1) En anden Borggrev Dohna af samme Fornavn (nemlig Chri-

S. A. døde Adelsmanden Jørgen Kotte, som var Borgemeester i Odense, ifølge hans Viigtable i S. Knuds Kirke, efterat Mæret forud hans Hustru, Kirken Pedersdatter, var død og ligeledes der i Kirken begravet (Birch. S. Knud Nr. 45).

S. A. døde Raadmand Hans Dinesens Enke, Karen Klausdatter, og blev ligeledes i S. Knud begravet (l. c. Nr. 49).

1585 kongl. Skrivelse til Magistraten i Odense, hvorved Odense By tilstaaes Frihed paa egen Bekostning at have en fri Adelvei gjennem Bispeløkken og ned paa det nye Markedssted og Torv, som Byen er forundt (Canc. Reg.); eller udførligere saaledes: at efter som i Odense nu var forordnet et nyt „Markets Sted“ og Torv, hvor Markeshandel imellem Borgerne sammesteds og omkringboende Bønder kunde holdes; da har Kongen, paa det at der maatte være en rigtig Adelvei til samme Marked, for godt anseet, at Borgerne i Odense maane lade lægge og gjøre en ny Adelvei Sonden Byen og igjennem Bispeløkken og saa over Bispeholmen og ind paa for^{te} ny Marked; dog skulde de være forpligtede til at lade lægge og gjøre en god Steenbro ind til Byen og (en) god stærk Fjællebro over Aaen, saa at den veifarende Mand uden Fare eller Forhindring kunde søge samme vei. Dat. Nofsbed d. 1 Marts (F. Reg. ved R. N.).

S. A. gjør Kongen ved sit Brev, dat. Nofsbed d. 4

stoffer v. Dohna, jfr. Mumme Pag. 132) omkom derimod uhykeligt paa en Baad med alle dem, som vare inden Borde (Wiel. L. T. 1725 Pag. 611); men Ardstallet angives ikke.

Juni, vitterligt: at efterfom disse Brebbifere, „vore og Kronens Tjenere“ udi Odensegaards Læn, Niels Olsen i Anderup, Christen Nielsen i Næsby, Nasmus Andersen, Peder Knudsen, Lauritz Nielsen, Lauritz Olsen og Michel Nielsen i Næsby, Claus Pedersen i Næsbyhoveds Mølle og Peder Christensen i Kluesf, have ladet give tilkjende, hvorledes de nogen Tid siden forleden (see 1581) af Os Elstelige Breide Ranzau til Ranzauholm, vor Mand og Raad, den Tid han havde vor Gaard i Odense i Befaling, have fæstet paa Livstid en vor og Kronens Jord og Eiendom, som kaldes Sørfloss Mark, som tilforn er brugt til Næsbyhoveds Ladegaard, og hver deraf for sin Part at skulle give 14 Skpr. Havre, altsaa ialt 6 Ortug og 6 Skpr. Havre; hvorhos de underdanigst ere begjerende, at Vi derpaa ville give dem vort Brev og Forsikkring, hvilket herved skeer, dog med det Vilkaar, at naar Nogen af dem dør, da skal det staae vor Lænsmand frit for den Anpart, som derved til Kronen hjemfalder, igjen til Andre at bortfæste; ligesom vi ogsaa ville have Os forbeholdet, hvis Vi blive til Sinds selv at bruge fornævnte Jord, da ubehindret at tage den tilbage imod at gjengive det Stedsmaal, derpaa udgivet er (ved Stiftsbefalingsmand, Hr. Kammerh. v. Bardenfleths, Bevaagenhed fra Stiftsarchivet meddeelt).

S. A. kongl. Befaling til (Lænsmanden) Axel Brahe: at efterdi Rongen kommer i Forsaring, hvorledes Hans Mule, Borger i Odense, skal lade sig høre imod Mogens Henriksen, Borgemeester sammesteds, ham at true og undsige; da vil han, at A. Brahe strax skal enten tage sig noiagtig Loven, Pligt og Borgen for Hans Mule, at han Mogens Henriksen aldeles skal blive ubevaret,

eller og Hans Mule „bestrifle“ (d: fængsle) i god Forvaring paa „vor Gaard“ i Odense, indtil han saadan Forpligt og Loben noiagtigen og noksom vil og kan gjøre. Dat. Bordingborg d. 9 Septbr. (l. c.).

S. A. gjør Kongen bitterligt: at saasom han har havt Tiltale til Hans Mule, Borger i Odense, for at han sig mod Lænsmanden paa vor Gaard udi Odense og Borgemeistere og Raadmænd sammesteds, „som udi vort Sted forordnet Dvrighed,“ har stiftet overhørig og modvillig; da, endog han vel var forarsaget Saadant imod ham alvorligen at betænke, har han alligevel „af den Gunst og Raade, med hvilken Vi ellers have været for“ Hans Mule bevaagen,“ efterdi (han) denne sin Forseelse har underdanigst ladet hos Kongen forbede og affone, naadigst efterladt og tilgivet ham al den Tiltale, han for samme Sag kunde have til ham ic. Dat. Antvorfstov d. 24 Oct. (l. c.).

S. A. kongl. Skrivelse til (Lænsmanden) Axel Brahe: at da denne havde ladet give tilkjende, hvad „vore forordnede Raad“ og gode Mænd om den Sag og Tiltale, Kongen havde til Hans Mule, Borger i Odense, havde forfaret, domt og for Rette affagt; saa, endog Kongen vel var forarsaget efter samme Dom „vor“ høieste Ret imod ham at søge og at lade udføre, har han dog eftergivet Hans Mule al samme Sag og Tiltale med den Bested, at han skal give til ham 500 Daler, afbede sine Borgemeistere og Raadmænd den Modvillighed, han har beviist dem, og forpligte sig til at stifte og holde sig herefter, som en lydlig, hørsom og tilbørlig Borger og Undersaat bør at gjøre. Dat. l. & d. ut supra (F. Tegn. ved R. R.).

S. A. kongl. Ordre til Magistraten om at overbære Stiftet mellem (Raadmand) Hans Deynesens og Wil- lum Kellebreffers Arvinger (Canc. Reg.).

S. A. holdtes der Synode i Odense, om hvis For- handlinger see Pont. 3 Pag. 501, Bloch 1 Pag. 45, Gl. Saml. 2, 2, 147.

S. A. blev Hr. Peder Michelsen Finde Rector i Odense (Bloch 1 Pag. 342-43).

S. A. var Axel Brahe til Elvedgaard, som sagt, Lænsmand i Odense og altsaa Stiftamtmand (Rugaard 2, 1 Pag. 38) o: den i Stiftsstaden fungerende Læns- mand, hvis Myndighed siden 1582 ikke blot udstrakte sig til den verdslige, men ogsaa til den geistlige Jurisdic- tion (ibid. Pag. 37).

S. A. byggede Oluf Bager den ved S. Knuds Kirke beliggende, forrige Kammeraad Holms, senere Overlærer Brohms (nu nedbrudte), Gaard; thi over sammes Port faaes i Bjelken saavel hans som Hustru Magrethes Navn og Bomærker og derhos følgende Vers:

Gud Fader, Søn och hellig Aand
frie disse Huse fra Waade och Brand
och unde os her saa at byge och boe,
at wi maate faa teind ewig Roe,
hannom til Ære och os ale til Gaffn
i same hellig Trefoldigheds Naffn.

1585 1).

1) Dog vil det i D. Bagerø Levnet, som slutter dette Hefte, nær- mere blive oplyst, at Inscriptionens Aarstal egentlig ber læses 1581, og det saameget mere, som han ved den kongl. Overdra- gelse af den Plads, hvorpaa Bygningen stod, allerede 1580 blev forpligtet til som snarest at opreise Kjøbstæbbygning paa samme.

1586 d. 6 Novbr. udstedte Kongen fra sin Gaard i Odense følgende Brev: Vi Fred. 2 ic. hilse Eder, Anders Pedersen og unge Peder Hansen i Fremmelø, evindeligen med Gud og vor Raade, bede Vi Eder og strængelig byde, at I rette Eder strax herefter at svare Os Elskelig Mogens Hendrichsen (Rosenvinge), Borgemeister her udi vor Kjøbstad Odense, givendes og givrendes hannem og ingen Anden paa Vores Begne Eders aarlig Landgilde, Gjesteri, Sagesald, Eyt, Arbeid og al anden Rente og Rettighed, som I pleie og pligtige ere at gjøre og give, og I af Arilds Tid gjort og givet have til Os og Kronen; til saalænge Vi anderledes derom tilsigende vorde. Han (nemlig den nye Husbond) skal igjen holde Eder ved Lov, Skjel og Ret og Ingen af Eder tilstede at forurettes imod Loven udi nogen Maade ¹⁾; thi lader det ingenlunde ic. Dat. I. & d. ut supra (Birch.).

S. M. kongl. Befaling til Borgemeistere og Raademænd i Odense: at efterfom de paa deres egne og Byens Begne havde forskrevet sig at skulle give og fornøie Kongen 1000 Daler for den Vandkunst at indlede der i Byen, og samme Vandkunst nu er der indført; da vil Kongen, at de ere fortænkte med det Første at forskaffe og fornøie ham forte 1000 Daler. Dat. Kolding d. 20 Novbr. (F. Teg. ved R. N.).

¹⁾ Ligesom saaledes det Foregaaende viser, at Landgilde og Soving albeles ikke var ubestemt eller vilkaarlig, saaledes indeholde de sidste Udtryk det rette og oprindelige Begreb af at være Borned eller at være i en anden Mand's Børn og under en Mægters Bestyrelse.

S. A. kongl. Ordre til Magistraten at forhjælpe Bernt Møller af Hamborg til det, han hos Byens Borgere har tilgode (Canc. Reg.).

S. A. gjør Lauridz Paasse, Bysfoged i Odense, Jacob Henriksen og Hans Nielsen, Raadmænd, bitterligt: at d. 21 Febr. 1586 var paa Thinget skiftet Poul Nielsen, Raadmand i Odense, som paa andre Interessenters Begne rakte Haand til Jørgen Nielsen, Hospitalsmester i Odense, paa (sin Svogers) Mag. Niels Jespersen, Superintendents, Begne og tog Skjøde paa Eiendom efter sal. Anne Nielsdatter, sal. Anders Christensen Guldsmeds Efterleverste, som var Hans Henriksens (en af Interessenternes) Farmoder og Johanne Gregersdatters Mormoder (vide de his i Bisp Niels Jespersens Historie). Eiendommen bestod i Huse, Jord og Eiendom, som førte Anne Nielsdatter iboede og afdøde, liggende i Odense allernæst Osten op til Raadhuset og Vester op (til) Mester Niels Jespersens egen Gaard med (3: ved) det gamle Byens Stræde, (som) Sønden for samme Gaarde liggendes ere (3: er), og strækker sig af Vester fra Raadhuus Steger (=set) og udi Osten til S. Albani Stræde tager (fat eller har sin Besyndelse), som førte Anders Christensen og Anne, hans Hustru, fordiem købte af Odense By til deres Gaard, de iboede 12. 12. Derpaa fik Mag. Niels Jespersen fuldkomment Skjøde 12. (Dipl. mag. ved R. N.).

S. A. Synode i Odense, om hvis Forhandlinger see Pont. 3 Pag. 506, Bloch 1 Pag. 46, Gl. Saml. 2, 2, 148.

S. A. blev Hr. Jørgen Pedersen Capellan ved Graabrødrene (Bloch 1 Pag. 709, jfr. 707).

S. A. mageskiftede Mogens Henrichsen til Hospitalet nogle Ager med deres Eng og Føerflet udenfor Odense (Hoff. F. 5 Pag. 179).

S. A. Tingsvidne paa, at Peder Andersen i Borre-
 rese havde laant af Hospitalet 1 Pd. Byg og 3 gode
 Daler og derfor pantsat en sin Ager i Østermark, hvori
 kan faaes 8 Skpr. Korn, imod at indfri den inden 20
 Aar (Hoff. F. 5 Pag. 181). Var dette nu, som ri-
 meligt, et Pant til Brugelighed, hvis frie Afbenyttelse
 af Creditor traadte i Renternes Sted, da var Afbenyt-
 telsen af en Ld. Land vistnok en klækelig Erstatning
 for den aarlige Rente af circa 7 Daler.

S. A. byggede den foromtalte Oluf Bager den nu-
 værende (1811) Amtstuegaard paa Hjernet af Nørre-
 gade og Hans Jensens Stræde (see Mere derom i
 Oluf Bagers ved nærværende Hestes Slutning tilføiede
 Levnet).

Denne Oluf Bager skal desuden have bygget hele
 Længden fra dette Hus af og indtil det store Apothek
 (altsaa ogsaa, som sagt, det saakaldte Jordan) paa Kors-
 gaden og ifølge Sagnet have brugt alle disse Baanin-
 ger til Stalde, hvor han skaldforede og fedede sine Stu-
 de, med hvilke han drev en betydelig Handel paa Hol-
 land (saa at det altsaa ikke var Adelen alene, der af
 Biskop Beldenaf lærte at drive denne Handel paa en
 indirecte eller umiddelbar Maade; ligesom vi ogsaa heri
 have Grunden til hans uhyre Rigdomme). Imidlertid
 vil jeg dog hellere troe, at han havde sine Stalde i
 Staalstrædet, som deraf synes at have Navn, end ifølge
 Sagnet langs Nørregade, Fisketorb og Korsgaden.

S. A. skjødede Anders Nielsen til Dines Nielsen no-

gen Eiendomsjord og nogle Huse udenfor S. Jørgen (Hoff. F. 5 Pag. 181).

S. A. blev Rasmus Sniker i S. Hans Kirke begravet (Birch.).

1587 kongl. Dbittering for 1000 gamle Daler, som Borgerfakabet i Odense har indbetalt for den Vandkunst (o: Vandledning), som der i Byen paa kongl. Bekostning var gjort (Canc. Reg.).

S. A. Synode i Odense, om hvis Forhandlinger see Pont. 3 Pag. 509, Bloch 1 Pag. 47, Gl. Saml. 2, 2, 148.

S. A. d. 22 Novbr. døde Biskoppen, Mag. Niels Jespersen (Resen Pag. 352, Bloch 1 Pag. 33), og blev begravet i S. Knuds Kirkes lille Mandsgang ligesudfor den tredie Pille; men hans Liigsteen, hvis Inscription læses i Marin. Dan. 1 Pag. 216, blev ved Reparationen 1750 sq. ombugget.

S. A. blev Mag. Jacob Madsen Wehle i den Af-dødes Sted til Biskop i Odense befordret (Bloch 1 Pag. 50, 52), men først dertil i Febr. 1588 ordineret (l. c. Pag. 54).

S. A. besluttede Rensmanden, Axel Brahe, paa Oden-segaard, som siden 1584 havde været Enkemand, at gifte sig paany (Rugaard 2, 1 Pag. 38, jfr. Pag. 37-38).

S. A. skjenkede Erik Wille til Søholm, i Anledning af at have dræbt sin Mostersøn, Jørgen Rud til Eng-gaard, en Deel Gods i Jylland til Hospitalet i Odense (Hoff. F. 5 Pag. 177, 6 Pag. 288-90, Rugaard 2, 1 Pag. 47-48).

S. A. saaveljom 99 var Mogens Henriksen Rosen-vinge Borgemeester i Odense (Birch.).

S. A. d. 30 Jan. døde Fru Jde Dresselberg, Poul Skinkels, i hendes Gaard i Odense (Ab. Mag. Pag. 99); og man har endnu Præsten, Mag. Jørgen Simonsens, Trosteskift ved Benners Død, tilstrevet Morten Schinkel til Østrup og hans Søstre ved deres Moder, Jde Andersdatters, Død (Blok 1 Pag. 275). Om disse 6 Søstre, som fra 1601 til 1639 boede i Odense, see Mere i Vor Frue Sognehistorie under Aaret 1639.

S. A. blev Guldsmed Henrik Gribens Kone, Johanne, i S. Hans Kirke begravet; 1589 satte han en Liigskrift over hende, og 1602 døde han selv og blev ved hendes Side begravet (Birch.).

S. A. den 30 April stod Johan Nuds Bryllup i Odense med Jomfru Ane Hardenberg (Ab. Mag. Pag. 119).

1588 kongl. Rescript til Undersaatterne i Fyen, at være Mag. Jacob Madsen, som nu var kaldet til Superintendent der i Stiftet, „bistændige“ (o: hjælpsomme) paa hans Embeds Begne. Dat. Haderslevhuus den 2 Februar (D. S. L. Pag. 274).

S. A. kongl. Befaling til Mag. Hans Laugesen, Superintendent i Ribe, at begibe sig til Odense for der at indvie Mag. Jacob Madsen til Superintendent i Fyens Stift. Dat. l. & d. ut supra (l. c.); hvilket ogsaa skete s. A. den 25 Febr. (Blok 1 Pag. 54).

S. A. kongl. Ordre til Magistraten, at forhjælpe Jacob Hansen af Odense til det, han ved sin Kones Arveparts utilbørlige Forvaltning har tabt (Canc. Reg.).

S. A. Ditto til Ditto om at forhjælpe den kongl. Instrumentist, Thomas Waritt, til de 21 Daler, han har tilgode hos Peder Koch Gall af Odense (l. c.).

S. A. Ditto til Ditto om at forhjælpe Petrus Pauli til de Penge, han hos Diderik Fyring har tilgode (l. c.).

S. A. Ditto til Ditto om Forbud paa saltet Drekjeds Udsørsel (l. c.).

S. A. Monsterrherrerne, Erik Hardenbergs og Absalon Gjæcs, Ordre til Magistraten: at de Borgere, som sidde for hele Gaarde og ikke have fuld Rustning med Harnisk og lange Bærger, skulde sig dermed til næste Monstring staffere; og de, som ere taxerede for Hageskytter, skulde dertil forskaffe sig Stormbuer; og de, som ikke ere taxerede for fuld Rustning eller lange Nør, skulde sig Hellebarber eller Fjærspyd forskaffe; dog skal det være forbudet at laane den Rustning, dertil behøves, og Magistraten skal engang om Aaret ved Huussøgning forfare, om Enhver har sin befalede Rustning (l. c.).

S. A. kom Kongen den 2 Søndag i Faste syg til Odense, laa der over den Dag og lod holde Prædiken for sig og de medfølgende Herrer paa Stuen (Nesen Pag. 353. N. S. Vedel siger i sin Liigprædiken, at han kom fra Hindsgavl til Odense om Lørdagen den 2 Marts og drog derfra om Mandagen den 4 Marts til Nyborg), og døde derefter paa Antvorskov Skjærtorsdag eller den 4 April (Pag. 357).

S. A. og f. D., nemlig den 4 April, begyndte den nye Bisps, Mag. Jacob Madsen Weyle, sin Bisitatsreise med Vigerslef Kirke i Skoubyherred (Bloch 1 Pag. 55, Rugaard 2, 1 Pag. 48-49) og var i dette og næstfølgende Aaringer især utrættelig i at borttrydde de endnu, efter at 52 Aar allerede siden Reformatio-
neu vare forløbne, hist og her i Landsbykirkerne tilba-

geblevne catholiske Altre og Helgenbilleder, fordi de bestyrkede Folket i dets endnu ikke fuldkommen udryddede papiristiske Overtro og Bilsfarelser (I. c. Pag. 56 sq.).

S. A. blev Adelen tareret i Odense (Mscr. i R. B. Bibl.).

S. A. skjæder Magistraten til Absalon Gjøe af Kjelstrup en Byens Jord mellem Bindegade og Byens Grav til Bebyggelse og et Fortog mellem hans Huus og Hospitalsmuren til Færstel over Byens Grav; dog med Forbehold, at han forresten Intet videre sig befatter hverken med Byens „Grav eller Bold“ (Des. B.). Hvoraf man saaledes seer, at Byen endnu den Tid for en Deel maa have været befæstet, jfr. 1499 & 1593.

S. A. skjenkede Jomfru Magdalene Emmiksdatter 100 Rdl. til Odense Skole og 100 Rdl. til Byens Fattige (Hoff. F. 5 Pag. 58, 82=83, Bloch 1 Pag. 575, Rugaard 2, 1 Pag. 49=50), ligeledes Fru Ellen Marsvin (men ubist naar) til Skolen 500 Rdl. (Bloch 1 Pag. 575).

S. A. var Hans Nielsen Rector ved Odense Skole (Bloch 1 Pag. 343).

S. A. var Axel Brahe til Elved Lænsmand over Næsbyhoveds eller Odensegaard's Læn (Hoff. F. 5 Pag. 83) og bortforpagtede Næsbyhoveds Frugt- og Humlehaug til Slotsmølleren (B. R. 1 Pag. 50).

S. A. var Sigvard Petri, som døde 1599, Byens Borgemeester (Birch.).

S. A. Mandtalsregister over Odense Byes Borgere med Hensyn til Monstring (Danske Saml. i Geh. Arch.).

S. A. døde den 1559 afdøde Biskop J. J. Sadoz.

lins Enke, Elsebe, og blev i Graabroderkirke begravet (D. Mag. 5 Pag. 194).

S. A. fødtes der et Barn i Odense aldeles uden Arme og Been (A. S. Vedels Chronologi bag hans Tiigprædiken over Fred. 2, hvor det anføres som henholdsvis til den christne Kirke og geistlige Stat), og hvorom han i Tiigprædikenen selv siger, at det blev født i Faste og døbt den Søndag, da Kongen formedelt Sygdom laa over i Odense, altsaa den 3 Marts, og at det skulde paaminde os om, at meste Parten af Menneskene leve hen udi syndig Jdræt, som om de havde hverken Arme eller Been til at gjøre Godt med eller til at vandre paa Guds Veie.

S. Marstal med Kong Chr. 4des Navneziffer findes anbragt over Altertavlen i S. Knuds Kirke (Mum. Pag. 108; jfr. Atl. 6 Pag. 593, hvor der dog ved en Trykfeil staaer 1584).

1589 Kong Chr. 4des Skrivelse til (Lænsmanden) Axel Brahe: at Jacob Madsen, Superintendent i Fyens Stift, havde ladet give tilkjende, hvorledes 12 Skolepersoner, blandt hvilke Capellanen og Sognebegnen til S. Hans (som dog siden vare blevne anderledes forsergede) vare medberegneede, skulde altid have haft Underholdning af „vor Gaard“ i Odense, for at de have holdt Chorsang i S. Hans Kirke; og endog at den Fundats, Kong Fred. 2 havde udgivet paa 35 Personers Underholdning i Hospitalet, medførte, at de Personer, som havde Kost eller Penge for Chorsang i S. Hans eller Vor Frue Kirker, skulde have hvis Kostpenge eller Andet, som de til den Dag havde, af Lænsmanden paa „vor Gaard“ i Odense og Nogens Cant-

ler, skulde alligevel samme Underholdning i nogle fremfarne Lænsmands Tid, saavel som i Axel Brahes Tid, være dem forfattet. Kongen vil derfor, at Axel Brahe forfarer al Leiligheden, og at han, dersom ingen anden Forordning derom er gjort, lader saamange Skolepersoner, som Fundatsen formelder tilforn at have haft Underholdning der af Gaarden og ikke ere anderledes forsette, herefter bekomme Underholdning eller Kostpenge. Dat. Kjøbenhavn, den 16 Juni (F. Tegn. ved R. N.).

S. A. forbedrede Kongen Skolens Privilegier i Odense (Atl. 6 Pag. 603); maaskee dog derved blot det Foransførte forstaaes.

S. A. den 1 Decbr. lader Kongen ved Lænsmanden Oluf Bager kræve for en Gjæld af 4000 Daler, han i Rentekammeret var skyldig. (See Mere derom i D. Bagers Levnet ved Slutningen af nærværende Hefte).

S. A. var der Synode i Odense, om hvis Forhandlinger see Pont. 3 Pag. 512.

S. A. fortsætter Bispen sine Visitatser og paa samme Udryddelsen af de catholske Altre i Landsbykirkerne (Bloch 1 Pag. 57-58. Rugaard 2, 1 Pag. 51). Om hans Prædiken ved denne og forrige Aars Visitats see Bloch l. c. Pag. 67.

S. A. den 9 August copulerede han Landsdommer Morten Brod til Barisøegaards Datter med Erif Mogenssen (Normand), Landsdommer paa Laaland, i Barisø Kirke (Bloch 1 Pag. 63).

S. A. den 5 Octbr. holdt han Liigprædiken over Jomfru Birthe Bille i Brenderup Kirke (l. c.).

S. A. foranstaltede han en Bøn fra Prædikestolen

for Frøken (3: Prindsesse) Annas Reise til Skotland (Bloch 1 Pag. 66-67).

S. A. begjærede Capellanen ved S. Albani, Hr. Jørgen Pedersen, af de regjerende Herrer at faae Hundstrup Kongetiende (l. c. Pag. 274).

S. A. blev Hr. Simon Jørgensen residerende Capellan ved S. Albani Kirke (l. c. Pag. 711) i den Foromtaltets Sted, som paa samme Tid blev forflyttet.

S. A. var Hr. Peder Rielsen residerende Capellan ved S. Hans (l. c. Pag. 843).

S. A. blev Vor Frue Kirkes Sykkloffe støbt, hvorpaa læstes: *Dum trahor, audite! voco vos ad gaudia vitæ.* An. 1589 Mathias Benninck me fecit (Birch.).

S. A. Thingsvidne: at Rasmus Knudsen i Borreffe havde laant af Hospitalet i Odense 6 Daler og deris mod pantsat 4 Skaar Eng med Wilkaar, at dersom samme ikke blev indfriet udi 16 Aar, da at tilhøre Hospitalet til evig Eiendom (Hoff. F. 5 Pag. 181).

S. A. den 6 April stod Frederik Dvighøvs Bryllup i Odense med Jomfru Pernille Rud (Ud. Mag. Pag. 113).

S. A. den 22 Juni stod Axel Brahes (den Odense Lænsmands, jfr. Nugaard 2, 1 Pag. 38) og Præben Gyldenstjernes Bryllup i Odense med Jomfru Mette og Jomfru Kirsten Hardenberg (Mser. i R. B. Bibl.).

1590 kongl. Befaling til Magistraten i Odense om Brød og Mjød, som til Prindsesse Elisabeths Bryllup i Kolding af Byen forlanges (Canc. Reg.). 1)

1) Schlegels Chr. 4. 1 Pag. 116-17 siger derimod, at Prind-

S. A. fortsatte Bispren sin Bisitats og sin Udryd= delse af de catholske Altre i Landsbykirkerne (Bloch 1 Pag. 57, 58, 59).

S. A. den 14 April holdt han Piigprædiken over Fru Birthe Daa, Erik Hardenbergs, i Svendborg (l. c. Pag. 63), og den 24 Octbr. over Steen Bilde i Brenderup Kirke (l. c.).

S. A. blev Skolens Rector, Hr. Hans Nielsen, Sog= nepræst ved S. Hans i den afdøde Hr. Hans Stages Sted, som druknede sig selv i sin Brønd den 7 Juli (Bloch 1 Pag. 343, 820); og det var saaledes ikke Hr. Hans Stage, men Hr. Hans Nielsen, der 1601 holdt den besynderlige Prædiken, som omtales ibid. Pag. 819.

S. A. blev den residerende Capellan ved Vor Frue, Hr. Mads Jensen, som s. A. havde succederet den til N. Næraa forflyttede Hr. Christen Andersen, støvnet af Lænsmanden, Hr. Axel Brahe, for en Forsæelse og maatte bøde 50 Alen Badmel til fattige Skoledisciple (Bloch 1 Pag. 786).

S. A. den 30 August blev Lænsmanden Axel Brahes Datter, Mette, født paa Odensegaard, og s. A. den 29 Decbr. fik han Kongebrev: at Borgerne i Mid= delfart vel en Tidlang havde svaret til „vor Gaard“ i

seste Elisabeths Bryllup med Hertug Henrik Julius til Brundvig stod paa Kronborg ved Paasketid, og at Kongen og Eufedronningen ved Vindsetid fulgte dem tilbage paa Hjem= reisen, den Forste dog blot til Hamborg, men den Sidste lige til Wolfenbüttel.

Odense, men at de nu herefter skulde svare og blive ved „vort Slot“ Hinds-gavl, eftersom de tilforn af Arilds Tid gjort have (Rugaard 2, 1 Pag. 38).

S. A. skjenkede formodentlig Jomfru Mette Urne Altertablen i Graabrødrekirke; thi paa samme stod Marstallet 1590 samt tvende Vaabner, som af Bircherod ere kobberstukne, med Underskrift: Jomfru Mette Urne Erichsbatters Fædrene og Mødrene, samt Moders Fædrene og Mødrene Vaaben (Birch.).

S. A. Magekiftebrev paa noget Jord og Eng til Odense Hospital fra Peder Pedersen i Borreese (Hoff. F. 5 Pag. 181).

S. A. blev Hr. Christen Pedersen Rector i Odense (Bloch 1 Pag. 345).

S. A. opbyggede Magdalene Hamsfort de saakaldte Doctors Boder i Odense, som hendes Mand, Dr. Thennner, havde legeret (Atl. 3 Pag. 454, N. D. Mag. 6 Pag. 217).

S. A. blev Borgeren Brun Rensing, som var født i Dørsten, i S. Hans Kirke begravet og siden hos ham hans Enke, Ane Olvesdatter, under en Steen med 2 udhugne Figurer paa (Birch.).

S. A. den 31 August førte de sal. Birgitte Rønnows Liig fra Lykkesholm, hvor hun var død den 2 August, til Odense (Mscr. i R. B. Bibl.).

S. A. den 25 August blev Margrethe Urne, Niels Bildes, i Ottense forløst med en Datter, kaldet Margrete (l. c.).

1591 fortsatte Bispen sin Visitats og sin Udrydelse af catholske Altre i Landsbykirkerne (Bloch 1 Pag. 57).

S. A. den 17 Mai holdt han Liigprædiken over Landsdommer Morten Brod i Barløse og over Birthe Banner i Hundstrup Kirke (l. c. Pag. 63). Den Første af disse døde anden Paaskebadag eller den 5 April paa sin Gaard i Barløse (l. c.) og var gift med Anne Skougaard, en Søster til den bekendte, i S. Knuds Kirke begravne, Margrethe Skougaard til Sanderumgaard (Mummes S. Knud Pag. 115).

S. A. blev det efter lang Strid bestemt, at Sognepræsten for Graabrødre, Mag. Simonsen, skulde give Capellanen 25 Daler, fordi han for Aasum Sogn, som nu var Læsemester confereret, havde faaet den halve Skamby Tiende igjen at lønne Capellanen med (l. c. Pag. 274).

S. A. blev Mag. Hans Henriksen Bang Rector ved Skolen i Odense (l. c. Pag. 346).

S. A. oprettede Lænsmanden paa Odensegaard, Axel Brahe, sit Monument i Beslinge Kirke, og s. A. den 18 August blev hans Datter, Birgitte, født paa S. Hans Kloster i Odense (Rugaard 2, 1 Pag. 39).

S. A. døde Borgeren Lauritz Knudsen af Odense, „som blev dødelig stunget i sin høire Side“ og i S. Knuds Kirke begravet; han var gift med Marine Bagisdatter fra Ribe (Birch.), og hans Liigsteen, som laa ved Consistorii Dør, blev ved Kirkereparationen 1750 omhugget og omsleben.

S. A. blev S. Knuds Kirkes Prædikestol bekostet af Eiler Broffenhuus til Rakkebolle, sin Moders Søster, Frue Karen Bolle til Hellerup, som ligger der nedenfor begravet, til en christelig og ærlig Afmindelse (Birch.).

S. A. blev Magdalene, Hans Feddersens Bartstjærs Hustru, i S. Hans begravet og 1592 han selv (l. c.).

S. A. læses paa Uhrværket i Graabrødrefirke:

Vor Maal og Tiid — til Gudeligheds Id
hafver Gud beskicket os here.

Döden er vis — men Timen uvis —
thi maa vi altid rede vere.

Hver Klockeslag — din Döds oc Domsdag
Dig nærmer oc nærmer mon blifve;
thi vaag oc bed — i Bodfærdighed,
Christ da Dig Himmerig vil gifve.

1591.

S. A. Thingssvidne paa et Magestifte, hvorved Nogens Henriksen, Borgemeester i Odense, vederlægger Hospitalet nogle Acre, Enge og Foverslette, udlagte paa Odense Mark (Hoff. F. 5 Pag. 181).

1592 forbød Kong Chr. 4 Magistraten i Odense at straffe Disciplene uden i Drabsfager eller andre grobe Laster (Birch.); eller udførligere saaledes: Kong Chr. 4 gjør bitterligt: at han er kommen i Forsfaring, hvorledes at, dersom de Personer, der gaae til Skole i Odense, sig med Nogen „foruvilliger“ eller i andre Maader forgribe sig, Borgemestere, Raadmænd og Byfoged sammesteds skulle understaae sig at lade samme Personer paagribe og i Byens Fængsel indsatte og forbare, endog Sligt skal være imod gammel Brug og Skolens Frihed, og uanseet, at Skolemesteren er „overbødig“ slike Forseelser tilbørligen i Skolen at ville straffe. Kongen vil derfor herester saaledes have det holdet, at naar nogen Degn eller Pøbling, som ganger til Skole i Odense, i nogen Maade forseer sig, Borgemeesteren

mestere, Raadmænd og Byfoged da Intet befatte sig med samme Personer, men give Skolemesteren Sligt tilkjende, og denne da skal være pligtig at straffe den Skyldige med Riis og i andre Maader, eftersom Broden er til; dog hermed undtaget Manddrab og andre grove Laster og Synd, da Skolemesteren med Superintendenten skulde overgive dem, som deri fandtes skyldige, til Borgemestere, Raadmænd og Byfogden, hvilke da skulde lade dem indsætte i Byens Hægte og siden straffe. Kongen vil dernæst ikke lade tage nogen Straf af forte Degne eller Pøblinge for 40 Marks Sager; men disse skulde dog være forpligtede at bøde imod (3: til) Byen for forte 40 Marks Sager. Dat. Kjøbh. den 5 Decbr. (F. Reg. ved R. N.).

S. A. reiste Enkehertuginde af Slesvig-Holsteen med et stort Følge igjennem Odense og med ikke mindre end 114 Heste (D. Mag. 5 Pag. 126); jfr. Schlegel Chr. 4. 1 Pag. 154-55.

S. A. holdt Bispens Rigtprædiken over Fru Karen Ronnow i Egense Kirke (Blod 1 Pag. 63).

S. A. blev den residerende Capellan ved Vor Frue, Hr. Mads Jensen, suspenderet, fordi han i sin Prædiken i Masum havde forset sig imod sin Dyrighed; men Kongen tilgav ham hans Forseelse (l. c. Pag. 786-88).

S. A. blev Læsemesteren i Odense, Hr. Hans Lange, Sognepræst i Horne (l. c. Pag. 279).

S. A. blev Mag. Niels Hammer Rector i Odense (l. c. Pag. 351).

S. A. tiltalte Rensmanden, Axel Brahe, i Odense Præsten i Allcrup for usømmeligt Forhold og Tale ved

et Bryllup hos Lauritz Straale (Rugaard 2, 1 Pag. 39).

S. A. døde Oluf Bagers Son, Erik Olvesen, 24 Aar gammel og blev i Graabrødrekirke begravet (Birch. Graabrødre Nr. 40).

S. A. døde Willum Hansen, en Son af Raadmand Hans Dinesen, og blev i S. Knuds Kirke begravet (Birch.).

S. A. den 9 Jan. stod Jomfru Mette Urne Eriksdatters Bryllup i Odense med en af Absalon Gjøes Karle (Nd. Mag. Pag. 96), nemlig Hans Strangenette, som tilligemed hende i Graabrødrekirke ligger begravet, jfr. 1598.

S. A. den 6 August stod Otto Christoffer Rosenfrandses Bryllup i Odense med Gisel Pødebust (Mscr. i R. B. Bibl.).

1593 kongl. Ordre til Magistraten: at eftersom Byens Skomagere have givet tilkjende, at deres Skraa og Laugsret „i Grebens Feide“ dem af Fjenden skal være „forrykt“ og frakommen, da skulle de gjennemsee de Artikler, de nu paany have opsat, og erklære, hvorvidt samme kunne passe med Byens og Borgernes Leilighed (Canc. Reg.); eller udførligere saaledes: Chr. 4 til Borgemeistere og Raadmænd i Odense: at eftersom menige Skomagere ibid. havde ladet give tilkjende, hvorledes deres Skraa og Laugsret i Grebens Feide var dem forrykt af Fjenderne og frakommen, dem til stor Skade og Afbræk i deres Laugsret; og de havde nu ladet forfatte nogle Artikler udi en Skraa, hvilkken de begjerede Confirmation og Stadsfæstelse paa: saa vil derfor Kongen, at Borgemeistere og Raadmænd gjen-

nemsee forte Artiller og inden tilkommende Herredage tilskrive Regjeringsraaderne derom deres Betænkning. Dat. Kjøbh. den 16 Mai (F. Tegn. ved R. N.).

S. A. kongl. Ordre til Magistraten om Forbud paa Landprang og Forkjøb paa Landsbyerne (Canc. Reg.); eller udsørligere saaledes: Chr. 4 gjør vitterligt: at efterfom menige Kjøbmænd i Kjøbmandslauget i Odense havde givet tilkjende, at der paa deres Næring og Bjæring imod deres gamle Skraaer, Privilegier og Friheder stete dem megen Forsang med stor Handel og Forprang, „som paa Landsbyerne deromkring af nogle formuendes Præster, Fogder, Skrivere, Pebersvende og Andre bruges,“ hvilke sammesteds brugte Kjøbmandsnæring og holdt Salt, Staal og anden Slags Varer sal; da forordner han, at herefter omkring Odense intet Landkjøb maatte bruges paa Landsbyerne til noget Forprang med Korn, Salt, Staal og andre Slags Varer videre end i Necessen var tilladt. Dat. Kjøbh. den 16 Juni (F. Reg. ved R. N.).

S. A. Ditto til Ditto om at forhjælpe Prof. Niels Krage i Kjøbenhavn til den Gjæld, som Marcus Rottes Børn ere hans Hustru og hendes Børn skyldige (Canc. Reg.). Prof. Niels Krage havde nemlig, efter 1588 at have stilt sig ved sin første Kone, paany giftet sig med Else Mule, Mag. Iver Berthelsens Enke, der var en Datter af Hans Mule til Rislesgaard (Grams Fortale til Krags Chr. 3 Pag. 9), som var gift med Mette Rotte, der igjen var en Datter af Raadmand Marcus Rotte og Mette Friis (Birck.).

S. A. Ditto til Ditto om at afgjøre Striden mellem Christoffer Bang af Odense og hans Medarvinger i

Anledning af det Gods, som findes efter afgangne Karine Kotte (l. c.). Denne Christoffer Duffen Bang, som var født 1511, var Skriver paa det kongl. Slot Emsborg (Om Kloster i Jylland?) og fik 1561 Livsbrev paa et Vicariedom i S. Knuds Kirke i Odense, som Hans Bang i Bogense forhen havde, ligesom 1568 Bestalling paa at være Stifts skriver, hvilket han endnu var 1576 og 1578 (see D. Bagers Levnet), og døde først $\frac{1}{2}$ 1599 (Geneal. Bang); var gift med Kirsten Clausdatter, som døde $\frac{2}{3}$ 1624, og ligge Begge i Graabrødrekirke begravne (Giesf. 3 Pag. 154), jfr. 1597.

S. A. Ditto til Ditto om at forhjælpe Prof. Niels Krage i Kjobenhavn til de Penge, afgangne Christen Mules og Marcus Mules Børn vare afgangne Mester Iver Berthelsens Børn skyldige (l. c.).

S. A. fortsatte Bispen sin Bistats og sin Udryddelse af catholske Altre i Landsbykirkerne (Bløch 1 Pag. 58).

S. A. den 11 Novbr. holdt han Liigprædiken over Jacob Ulfeld i Bindinge Kirke (l. c. Pag. 63).

S. A. blev hans Datter, Marie, gift med Dr. med. Esfild Christensen i Odense, som tillige var Vicarius i Roskilde (l. c. Pag. 65).

S. A. blev Mag. Jacob Jacobsen Wolf Læsemester i Odense (l. c. Pag. 282).

S. A. var Peder Rider eller Richter Rector ved Odense Skole (ibid. Pag. 349).

S. A. mistede S. Knuds Kirke Kongetienden af Landerup og Bederslef Sogne, som i nogle Aar havde

været henlagte til dens Bedligholdelse (Mumme S. Knud Pag. 14=15).

S. A. blev Lænsmanden i Odense, Arcl Brages, Søn, Lyge, født paa Odense Kloster (Rugaard 2, 1 Pag. 39). Endelig har man

f. A. i Braunii Theatrum urbium eller en anden lignende Collection en Delineatio civitatis Othoniæ impensis Henrici Rantzowii 3: en paa Statholder S. Ranzhaus Bekostning kobberstucken Grundtegtuing eller rettere et Fugleperspectiv af Odense By, der giver en overordentlig tydelig Forestilling om Byens daværende Bestaaffenhed, ¹⁾ og ved hvis Betragtning især følgende Ting falde i Diet:

Korsgaden kaldes *via publica* (3: Al- eller Adelsgaden), og et Stykke mellem den og Skjolden (thi det var oprindeligiis kun den Plads, der dannedes af de 4 sammenstødende Gader, der har Navn af Korsgade), nemlig Pladsen mellem Torvestræde og Paastestræde, kaldes derimod *Sildeboerne* og var forresten den Tid ikke bredere end den øvrige Korsgade, saa at den alt-

1) Som jeg vel allerede flere Gange har høvt i Hænde, og det saavel i Kjøbenhavn som 1811 i Odense, da saavel Landsdommer Baden som Boghandler Sverfen den Tid besadde et Exempl. af samme, hvoraf det sidste nu tilhører Byen og pryder dens Raadstueal; men som jeg dog atter i Aar har høvt den Glæde paany at kunne afbenytte, da Byens Magistrat har været saa liberal, efter min derom indgivne Ansøgning, paa et Par Dages Tid at tilstede mig samme; for hvilken gunstige Tillæbelse jeg herved aflægger min forbindligste Takksigelse.

faa maa have faaet sin nuværende triangulære Form ved den sydlige Huusræffes Indrykning.

Læt Vesten for Skjolden, eller som det her kaldes Skjoldet (formodentlig af det isl. Skoltr α : Spids, Tryne eller Snabel, hvorved Dvergade og Rebergade ere adskilte (skilddr), eller som danner Skjellet mellem begge), er anbragt en 4-kantet Figur, der formodentlig skal betegne en Cisterne og altsaa maaskee henhører til Fred. 2dens forhen omtalte Vandkunst eller Vandledning, der kostede Byen 1000 gamle Daler.

Paa den nordlige Side af Dvergade i Nordvest for Skjolden findes en 3-Etages Gaard, som muligviis kan have været Levning af den saakaldte Gjertruds Kirke, der dog ifølge det Efterfølgende synes at have ligget mere umiddelbart mod Fisketorvet til, nemlig paa sammes østlige Side. Dog skal jeg i mine Bidrag til Ole Bagers Levnet under 1584 omtale et Sagn, der synes at godtgjøre, at Fisketorbets østlige Side i ældre Dage ingenlunde havde den samme Direction eller Udstrækning som nu, men at samme først af bemeldte O. Bager paa Torbets Bekostning eller indimod Torvet til synes at være udvidet ved en heel Række Bygninger, saavel paa Fisketorbets østlige som paa Korsgaadens nordlige Side.

Paa Fisketorvet, der saavel kaldes forum piscatorium som justitiarium, var der omtrent i sammes Midte og ligeudfor Enden af Staalstrædet (altsaa 1811 mellem Geheimeraadinde Scheels og Marskandiferens, men nu mellem Mathows og Kjobmand Rasmussens Gaarde), dog noget mere mod Norden, anbragt eller opreist en Billedstøtte af en Kriger med

draget Sværd (altsaa Byens Bartegn eller den saakaldte Rolandsstotte), der formodentlig tillige brugtes som Flag, hvoraf saaledes dette Torv ogsaa den Tid kaldtes forum justiliarium, ligesom det i den paa Grundtegnings Bagside anbragte tydske Forklaring over samme ogsaa hedder, at det var et Torv, „darauf man Gericht hält und Fische verkauft.“ Noget mere mod Nordost er ligeledes anbragt en Tirkant, som indeslutter et Par pæleformige Figurer eller maaskee snarere Bandposter og altsaa ogsaa hidrøre fra Fred. 2dens ovenomtalte Bandlekning. Endelig hedder det endnu om dette Torv: Zu dessen Seite ist gegen den Aufgang vor Zeiten eine Kirch zu S. Gertrud gestanden, so dieser Zeit gar eingefallen ist. Det kommer nu an paa, om denne Kirke skal søges umiddelbart paa Torvets østlige Side, hvor ingen udmærkede Bygninger, Ruiner eller aabne Pladser paa Grundtegningen ere anmærkede, eller den, som ovenfor omtalt, skal søges noget længere ned imod Overgade til. Ligesom man næsten ogsaa kunde fristes til at betvivle denne Kirkes Eksistens og snarere ansee det Hele blot for et Gildeshuus eller andet deslige (jfr. 1343, 1454, 1485, 1499 og især 1560), dersom dens Kirkegaard ikke udtrykkeligt 1584 ikkandt Oluf Bagers Eiendomme opregnedes, og dersom den ikke paa nærværende Grundtegning med udtrykkelige Ord kaldtes en Kirke. Naar Atl. 3 Pag. 441 forresten siger, at dette Kloster eiede det adelige Gods Gjertrudsholm, da maa det formodentlig være en Forberling med en af Naen omflydt Eng, der ligeledes bærer Navn af Gjertrudsholmen.

Norregade overføres 2 Gange af Byens Bæk og kaldes via publica, borealis s. regia; det Sidste formo-

dentlig, fordi den førte saabel til Næsbyhoved som til den senere Kongsgaard eller nuværende Slot i det gamle S. Hans Kloster.

Veien udenfor Nørreport (o: Jordbroen) fører over en Bæk (paa Dronningbroen), som gaaer fra Næsbyhoveds So ud i Stranden; men lidt før man kommer over samme laa langt henne paa høire Haand i (Ladegaards) Skoven villa curiæ regiæ o: Slotsladegaarden (nu Marienlund). Naar man derimod var kommet over Bækken, laa paa Venstre Curia regia eller Næsbyhoveds Slot, om hvilket det hedder: *Castrum munitissimum, nunc desolatum*. Dets Levninger bestode den Tid af Mure, Gable og 2 Taarne, hvoraf det ene havde et spidst og det andet et fladt Tag.

Om Cluset hedder det: *locus, ad quem ob religionem magnus olim populi confluxus fuit*.

Om S. Hans Kloster hedder det: *ubi nunc, defunctis fratribus, curia regia*, hvilket Sidste i Beskrivelsen bagpaa oversættes ved: Königliches Rathshaus istedetfor Kongsgaard eller Slot.

S. Hans Kirke har Spiir; og længere mod Nord og paa Venstre eller i Besten for Nørregade, dog udenfor Porten, ligger S. Hans Ladegaard (nuværende Aalshffegaard).

Windegade kaldes *platea obliqua* eller den frumme Gade (die gewundene Straße).

Graabrødrekirke har Spiir, og om Klofret siges: *hodie schola trivialis*, hvilket Udgiveren dog siden nøiere forklarer, saa at man seer, at han derved mener Communitetet (hvor Skolens Disciple og Lærere bespistes); og siger os derhos tillige, at der ogsaa er

kongeligt Hospital, og at der tillige holdtes placitum generale eller Landssting. Endelig er der for den nordre Ende af lille Graabroderstræde anbragt en Port, som altsaa fra Vestergade førte ind paa Graabroder Kirkegaard.

Vestergade, som omtrent ligeoverfor Hospitalet og altsaa paa sin sydlige Side har en fremfor de andre høist udmærket Gaard, der vender sin takkede Gavl imod Gaden, har imod Vesten 2 Porte, den indre ved Enden af Claregaden (omtrent ved Mageløs eller Miløs) og den ydre noget før man kommer til Piledammet (altsaa omtrent ved Justitsraad Boiesens).

Holstertorv kaldes en Tjørvei, som omtrent gaaer ud fra Midten af det nuværende Holsedaarestræde og løber derpaa mod Vesten mellem Haugerne, hvor formentlig den Tid Porten var, igjennem hvilken Veien til Holssteen førte.

Den nuværende Cathedralsskole, som kaldes Schola trivialis, havde den Tid en betydelig Hauge mod Sydvest.

Fru Trampes (af Bisp Veldenak i sin Tid opbygte Gaard) var den Tid Myropolium eller Apotek.

Raadhuset (prætorium) var allerede da paa sin nuværende Plads; og for den vestlige Gavl af samme var paa det saakaldte forum Flackhaffn anbragt en firkantet Indretning, der indeslutter et Par pæleformige Figurer, og som maaskee, ligesom den paa Hiffetorbet, skal forestille Vandposter og Vandkummer eller Vandbassin og saaledes ogsaa ligesom denne hidrørte fra den af Kong Fred. 2 foranstaltede Vandledning.

Adelens Gaard (senere Landsthing, nuværende Borgerstole) havde et Taarn i det sydvestlige Hjørne.

Paa det store Torv, som kaldes *forum regium sive novum*, stod endnu Stilladset fra Forløningen 1580 og vendte Trappen 3: Forsiden mod S. Knud.

Templum S. Albani, qvod præ vetustate corruit, har intet Taarn og ligger, som det synes, hvor nuværende Rectorbolig er. Derimod synes Kammerraad Holms (senere Overlærer Brohms) Gaard endnu den Tid ikke at have været bygt, da der er saa langt et Rum ledigt fra S. Knuds Kirke. Cancellieraad Lindbeds (eller Dr. Ruges) Gaard synes at have været der; men Søren Mortensens og Kammerherre Winds maae den Tid have været een (nemlig den saakaldte Pødebustes Gaard).

Om Bispegaarden (der i Beskrivelsen kaldes det biskepelige Pallad) 3: den gamle Bispegaard eller nuværende Froskloster (thi nuværende Bispegaard kaldes endnu den Tid paa Chartet *Coenobium D. Claræ*) hedder det: *curia episcopalis hic erat, qvæ totam hanc plagam, a civibus nunc ædificatam, antea complexa est.* Fremdeles hedder det ogsaa, at paa det store Torv stod „tilforn“ et Spital eller Pilgerhuus, som kaldtes det elænde Huus; men dets Betsliggenhed angives ikke nærmere.

Ronnebjergtet udenfor Munkemølle Port havde endnu sin fulde Ring af Forstandninger, hvorigennem der blot fra Ost og Vest var en Indførsel.

Probstegaarden laa ikke tæt ved Overgade; men man gik igjennem en Bygning paa Overgades sydlige Side, og da laa den bagved samme ned imod Aaen

til, omtrent hvor det nuværende militære Sygehhus ligger; og det hedder derom i Beskrivelsen: Frue Kirkes Provst og Patron er den kongl. Kantzler, som her paa Stedet har „seinen Sitz und Rathhaus.“

Sortebrødre, som kaldes coemiterium urbis publicum, laa nede ved Byens Bæk omtrent ligesom Mellemstrædet, hvor nu (1811) den Række af Huse, hvor Rebslagerne boe, ophører; og det hedder derom i Beskrivelsen: Dominicanerklosters Kirke er nu, da Brødrene løb bort, nedreven og de andre Klosters Bygninger fordeelte imellem Adelen.

S. Jørgen laa udenfor den gamle Østerport, der stod ved Hjentedam, og kort før man kommer til den første Gade paa venstre Haand (eller Skræppestrædet), altsaa tæt nedensfor Provstegaarden, men paa den modsatte Side, nemlig ved Hjente Mølledam samt Byens Bæk, og derhos indenfor nærværende Huses Række og altsaa i de nuværende Hauger; og det hedder derom i Beskrivelsen: S. Georgs Kirke, hvorved et Spital er nu øde og forladt.

Endelig slutter Beskrivelsen med at sige os, at Olonium har sit Navn af Odin og ingenlunde af Keiser Otto; at den er (høist mærkværdigt!) mit Mauren und Pasterien rings herum wohl verwahret (jfr. 1588); at paa det store Torv saabel Kong Fred. 2 som Chr. 4 blev hyllet, og at man d. 22 Jan. 1582 i S. Knuds Kirke fandt „ein Kupferu Grab mit Gold überzogen und mit Chryskalstein ganz heroisch und auf das zierlichste geschmückt“ (altsaa S. Knuds Helgenstrin).

S. A. udsteder Borgemeister og Raad sit Skjøde til Magdalene (Hamisfort), fl. Dr. Hieronymi Theeners,

paa et Jordsmøen og en Jordstyld i Odense (Hoff. F. 1 Pag. 181); man seer altsaa heraf, at Dr. Thenner, hvis Dødsaar er tvivlsomt (N. D. Mag. 6 Pag. 217), allerede 1593 var død.

S. A. blev Jomfr. Susanne Brokkenhuus Markvord Bille tilfagt, og hentede han Svar derpaa i S. Knuds Kirke i Odense (Ald. Mag. Pag. 97), hvorpaa de næste Aar havde Bryllup (vide infra).

1594 gjor Chr. 4 vitterligt: at efter som Jens Piilegaard, Borger i Odense, havde ladet give tilkjende, hvorledes han efter Loven havde forfulgt og fredløs gjort Hans Pedersen i Snarup, Son af Peder Hansen i Egestov, fordi han havde dræbt og ihjelslaaet en hans Slægtning, Hans Hansen; og Hans Pedersen modtvilgen opholdt sig i Riget imod Jens Piilegaards og en Part hans Slægtningers Billie og Tilladelse: da byder Kongen hermed „vore“ Fogder, Embedsmænd ic., at dersom Hans Pedersen i denne Sag ikke har noget Dpreisnings- eller Leidebrev, de da ere Jens Piilegaard behjælpelige med at paagribe ham ic. Dat. Kjobh. d. 26 Marts. Overskrift: „Skjellingsbrev“ over En ved Navn Hans Pedersen i Snarup (F. Reg. ved R. N.).

S. A. kongl. Ordre til Magistraten om at forhjælp Johan Buchholt til de 150 Rdl., han hos Mads Sorgenen af Odense har tilgode for islandste Varer (Canc. Reg.).

S. A. d. 16 Febr. holdt Bispem Prædiken over Sophie Resencranck, Brede Rankaus, i Haagerup Kirke (Bloch 1 Pag. 63). S. A. d. 8 Aug. Ditto over Otto Umidsen til Steensgaard i Svaninge Kirke. Denne Mand blev dræbt paa sin Seng med en Dre efter hans

Fruens Tilskyndelse, som hed Dorothea Jesfen (Læs: Hesten), og hans Mordere bleve siden stilede (l. c.).

S. A. d. 11 Oct. copulerede Bispen paa Kaffebolle Marqvard Wille og Susanne Broffenhuus (l. c. Pag. 64.).

S. A. blev Hr. Jens Nielsen Bang residierende Cappellan ved S. Albani Kirke (l. c. Pag. 713).

S. A. blev Cancellieraad Hempels grundmurede Baghuus, som nu bærer hans astronomiske Observatorium (det saakaldte Graabrodelille), opbyggt, og paa en Steen ud imod Graabrodre Kirkegaard til seer man endnu det Længiste og Brystfiste Vaaben og derunder: „1594 hafver Erlig oc Velbyrdig Fru Karen Bryske, Sal. Iver Længis til Slomstrup, ladet bygge dete Hus;“ i hvis Parterre eller underste Etage ogsaa et steenlagt Gulv tiltrækker sig Opmærksomheden ved den kunstige Maade, hvorpaa det som i et Slags Mosaik er indlagt; ligesom ogsaa Husets Gable have et aldeles gammeldags og gothist Præg.

S. A. var Axel Brahe til Elvedgaard endnu Befalingsmand paa Kongens Gaard i Odense (Aftstykk. Pag. 173, jfr. Rugaard 2, 1 Pag. 39).

S. A. omtales Vindegaden i et Brev med sit nuværende Navn, men kaldes derimod Bindelgaden i et andet af 1626 (Reg. Bossf.).

S. A. døde Margrethe, Herman Waales Enke, og ligger i S. Knuds Kirke tilligemed sin Datter, som døde 1612, begravet (Birch.).

S. A. døde ogsaa et af Dirik Fyrings og Else Hansdatters Born og blev ligeledes i S. Knuds Kirke begravet (l. c.).

1595 gjør Chr. 4 bitterligt: at eftersom Mogens Henricksen, Borgemeester i Odense, havde givet tilkjende, hvorledes Christopher Guldsmed i Hjerteminde, som for mange Aar siden var død, havde været forlænct med nogle Vicarie= og Aalsterjorder i Odense, hvoraf aarliggen gaves til Jordskyld ved (d: omtrent eller henved) 20 Mk. og 1 OrteByg, som endnu stod tilbage uopkrævet, hvilken Jordskyld han var begjerende at maatte bevilges ham til hans Søn, Henrik Mogenssen, til Hjælp at studere med; da under og tillader Kongen, at Henrik Mogenssen herefter aarliggen maa til Hjælp at continuere sine Studia med lade oppebære forte 20 Mk. og 1 OrteByg Jordskyld af fornævnte Vicarie= og Kirkejorder, saavel hvad der endnu staaer tilbage uopkrævet, som hvad der herefter af samme Jorder aarliggen udgives til Jordskyld. Dat. Kjøbh. d. 2 Aug. (F. Reg. ved K. K.).

S. A. gjør Chr. 4 bitterligt: at eftersom Laurits Paasche, fordem Bysfoged i Odense, har ladet berette, hvorledes han nogen Tid siden er bleven „feldt“ for en Dom, han havde dømt og affagt imellem Mester Jens, Sognepræst paa Dalums Kloster, og Peder Hanssen, Borger i Odense, om et Planteværk og en Brønd; og han nu havde optinget og tilfredsstillet Sagvolderen, som for samme Sag havde ladet ham forfølge: da under og giver han (nemlig Kongen) Laur. Paasche hans „Mandheldt“ og Fred igjen for samme Sag, „saa han herefter, som tilforn, maa gaae og staae udi Loug og Loug og følge Laug og Gildeshuus med gilde Mænd og gjæve og være og blive fri, fællig og siffter og ei

være Mand bestærre for den Sag." Dat. 1. & d. ut supra (l. c.).

S. A. kongl. Ordre til Magistraten om af Byen at udgjøre en forstandig Bartsfjær med en Bartsfjærliste og anden Deel, som han bruger, og forstikke ham til Kjøbenhavn at bruges paa Orlogeskibene (Canc. Reg.).

S. A. Synode i Odense, om hvis Forhandlinger see Pont. 3 Pag. 527.

S. A. holdt Bispnen Liigprædiken over Margarete Hvide i Ulbølle Kirke og den 20 Mai over Anders Holdt i Svendborg, hvor der ved denne Leilighed var en stor Forsamling (Bloch 1 Pag. 64).

S. A. var Christoffer Balkendorf Lænsmand paa Odensegaard (Birch.).

S. A. døde et af Dirik Fyrings og Else Hansdatters Børn og blev i S. Knuds Kirke begravet (Birch.).

S. A. den 29 Januar blev Jomfru Berithe Brokfenhuus tilfagt Jacob Ulfeld i Odense (Ud. Mag. Pag. 99).

S. A. den 19 April eller Paaskeaften stak Peder Norbye sin Karl død i Odense (l. c. Pag. 117). Schlegel siger derimod, Chr. 4. 1 Pag. 194, at Karlen eller Tjeneren sov, da P. Norbye stød ham og derpaa (da han formodentlig ikke døde af Skuddet) med mange Stik stak ham til døde; ligesom han ogsaa selv paa samme Mars Herredag i Kjøbenhavn for dette Mord blev domt fra Livet. Formodentlig var det altsaa Peder Dlusfen Norbye, som allerede 1555 ciede Urupgaard i Nynkeby Sogn i Fyen, var gift med Dorthie Bendixdatter Rosenkrantz og efterlod sig 5 Børn (Hoff. D. Ud. 3 Pag. 301 Tab. og Atl. 6 Pag. 571).

1596 kongl. Skrivelse til Læns mændene Christopher Walkendorph, Erik Hardenberg, Laurids Broffenhius og Hans Johansen: at menige Borgere og Indbyggere i Odense havde givet tilkjende, hvorledes dem paa deres Handel og Wandel, saa og Næring og Bjæring skulde stee stor Skade og Afbræk, idet at nogle fremmede, udlændiske Kjøbmænd havde begivet sig i en ulovlig Handel ved Klinter (maaſtee Norreby Havn eller Klinte Strand i Skamherred; jfr. Rugaard S. 2 Pag. 58), der brugt Forprang og Landkjøb og opkjøbt Korn og andre Slags Varer og derimod solgt og afhændet afskillige Slags Kjøbmandsvarer, saasom Humle, Salt, Hør, Hamp, Stangjern m. m. Kongen forfarer ogsaa, at sliq Forprang og Landkjøb bruges paa andre Steder og i andre ulovlige Havne under Fyen, og beder derfor ovenansførte Læns mænd om, at de i deres Læn, hvor der ere Havne, med Flid lade forfare og udspørge, hvo der har brugt samme ulovlige Landkjøb og Forprang med Adelen (jfr. 1598) eller Andre, og derefter erklære sig derom imod Regjeringsraaderne. Dat. Kolding den 24 Februar (F. Tegn. ved R. N.).

S. A. Kongebrev af 12 Juni til Fru Margrethe Rosenkrantz, Hans Johansens (Lindenovs) Enke, til Dregaard: at da en Badstjær fra Odense efter Hans Johansens flittige Skrivelse og Begjering var kommen til ham i hans Sygdom og havde efter hans inderlige Bøn og Formaning anvendt sin Kunst for at hjælpe ham, men Hans Johansen dog var død under hans Hænder, hvorfor hun havde ladet ham fængsligen indsatte og vilde ikke lade ham komme løs, uagtet han tilbød at stille noiagtig Vorgen for at blive tilstede til

Retten's Udbrag: saa befales hun herved at lade ham komme ud mod Borgen og siden med Retten tilbørligen udføre mod ham, hvad Tiltale hun til ham kunde have (Mugaard 2, 1 Pag. 62-63).

S. A. kongl. Skrivelse til Diderik Guldsmed (o: Diderik Ziuren) om at skulle gjøre 4 saadanne „Bosler“, som vare paa Dronning Annas og Fyrstinde Elisabeths Brudevoguc; desligeste ogsaa saadanne Vaabner efter den Manering, som de (paa Brudevognene) vare; samt at skulle tilskrive Regjeringsraaderne, hvormegit Guld og Sølv han dertil behøver. Dat. Kjøbenhavn den 30 Juli (1. c.). Da man saaledes seer, at ovennævnte Bosler i Grunden vare Vaabenskjolde, saa formoder jeg, at det muligviis turde være en forvansket Skr. vemaade istedetfor det franske Bouclier o: et Skjold. I alle Tilfælde kan Odense By ansee det for en Ære, at det nu var kommet saavidt, at Kongen selv maatte bestille Guldsmedarbejde hos dens Juvelerer.

S. A. gjør Chr. 4 bitterligt: at eftersom Cornelius von Hamsfort (den yngre), boende i Odense, har laadet berette, hvorledes han er til Sinds sig at ville forandre og i Ægteskab begive med en Pige udenlands, „som i tredie Led er ham beslægtet,“ begjerende, at Kongen vil tillade, at han samme Ægteskab maa indgaae; saa, uagtet dette Ægteskab synes at være „imod vor Ordinants,“ tillader og bevilger han dog, at Cornelius von Hamsfort maa samme udlændiske Pige, som han „udenlands“ har begjeret til sin Hustru, tilægge tage. Dat. Kjøbenhavn den 18 Septbr. (F. Reg. ved R. R.).

S. A. kongl. Ordre til Magistraten om at udslevere

et Skjodebrev paa en Gaard i Afsens, som Morten Nielsen havde skjodet til Frank Urne (til Hindemae), og i hvis paalydende Sum Enkedronningen, af hvis Tjeneste Morten Nielsen var bortromt, og Sander Meel nu søge deres Tilgodehavende hos ham betalt (Canc. Reg.).

S. A. Ditto til Ditto: at Odense skulde svare 1250 Rdl. til den Kongen af Rigsraadet, saavel af Kjøbstæderne som af Landet, bevilgede Kroningsstat (l. c.).

S. A. Ditto til Ditto: at da Veiene omkring Odense og især Steenbroerne ere meget ufærdige (∴ ubefarbare eller hvorpaa ikke kan fares), saavel som Gaderne, saa befales de herved at istandsætte samme (l. c.).

S. A. Ditto til Ditto: at da forskjellige af de fremmede Fyrster og Herrer, som han venter til Kjøbenhavn, ville reise igjennem Odense og der tage Natteleie, skulde de sørge for godt Logi og Opvartning for dem (l. c.).

S. A. Ditto til Ditto om at sende en Kof og en Postebager over til hans forestaaende Kroning (l. c.).

S. A. Ditto til Ditto om at Bogførerne ikke maae indføre danske Bøger, som ere trykte udenlands (l. c.); en Foranstaltning, hvorved Kongen altsaa vilde ophjælpe de indenlandske Bogtrykkerier.

S. A. blev Lænsmanden paa Odensegaard, Axel Brahe, Rigsraad og Lænsmand paa Helsingborg (Nugaard 2, 1 Pag. 39-40).

S. A. var Christoffer Walkendorf Embedsmand paa Odensegaard og fik da den 29 Juni Befaling fra Kongen om at modtage i Kjerteminde 20 Almer Biiin, som Kongen forsendte til Odensegaard til Brug ved de

fremmede Herrer's Gjennemreise, han hidind til Riget forbenter (N. D. Mag. 1 Pag. 177). Ligesom han ogsaa s. A. den 10 Juni fik kongl. Ordre: at da Lunde Herredsthing i Axel Brahes Tid var flyttet fra sit forrige Sted ved Otterup K. (o: Kro) til en Affide i Herredet, saa blev efter Begjering af en Deel af de Vedkommende anordnet, at det igjen skulde henlægges til Otterup Kro og By (F. Tegn. ved R. N.). ¹⁾

S. A. Bispens Brev af 29 Januar til Præsten, Hr. Bendix Hansen, i Svindinge: at han skulde undervise sin Menighed i de Stykker, som høre til Troen og Sacramenterne, eftersom Folket hjerte sig mere om Ceremonierne end om Ordet (Bl. S. 1, 2, 28); hvilken sidste Forkjærlighed, som en Levning af Catholicismen, Bispens ved denne Leilighed synes at ville advare Præsten for endmere at nære.

S. A. anklagede Hans Johansen Lindenovs Enke

1) Man ser saaledes af det Ovenstaaende, at Rentemester C. Walchendorf, endnu efterat han 1596 var bleven Rigshofmester, med Densgaard var forlænet; ja! hvad mere er, han skal endogfaa, da han døde 1601, ifølge Birch. Nr. 17 i Dønsse Vor Frue (Hjendb Rothe 2 Pag. 741 siger: i Kjøbenhavns Vor Frue) Kirke ligge begravet, og det under en Liigsteen, hvorpaa han blot kaldes Regni Consiliarius & Quæstor (da han derimod paa den Kjøbenhavnse hos Rothe Pag. 742 kaldes Aulæ magister); ligesom han ogsaa skal have tæet en Gaard paa Rebergade i Dønsse, hvoraf det Sagn saaledes er opstaaet, at den kongl. Skatmester skulde have boet paa Rebergade ved Siden af den Gaard, som siden tilhørte Landsdommer Baden; hvilket Sagn dog ogsaa med Hensyn paa Mag. Anders Glob lod sig forklare.

paa Dreagaard Sognepræsten i Dre hos Bissen for Trolddom (Nugaard 2, 1 Pag. 63-65).

S. A. blev Christian Friis til Borreby, som kongl. Rantsler, Lænsmand paa S. Knud og var det til 1616 (Birch.).

S. A. blev den nuværende latinske Skoles Bygning, — paa de Forandringer og Udvidelser nær, den ved senere Reparationer og især ved den af 1760 har modtaget, — fra Grunden af i sin nuværende Form opført og indrettet (Birch.).

S. A. blev Greberne af Høyas og Tocklenburgs Monument i S. Knuds Kirke (see 1535) fornyet; hvilket er saameget mere mærkværdigt, som Familien Tocklenburg allerede var uddød 1582 og Familien Hoya 1583 (Mummes S. Knud Pag. 242).

S. A. d. 1 April (Ad. Mag. Pag. 111) blev Jorgen Hartvigsen til Munkegaard i Vor Frue Kirke begravet under en Liggsteen, som Bircherød har kobberstufken, med hans og hans Frues (Anc Wendixdatter Schsted af Melvedgaard) Billeder og Ahnesaabuer samt den Inscription, som i Marm. Dan. 1 Pag. 221 findes indført.

S. A. d. 26 Sept. stod Erik Bildes Bryllup i Odense med Jomfr. Mette Banner (Mscr. i R. B. Bibl.).

S. A. var Gabriel Knudsen endnu Landsdommer i Fyen (F. Tegn. ved R. A.).

1597 var Christoffer Waldendorf endnu d. 23 Januar Lænsmand paa Odensegaard; thi da fik han som Stiftslænsmand fra Koldinghuus kongelig Befaling om adskillige Restantsfer fra Fyens Stift og deriblandt ogsaa Ordre om at tilholde Bysfogden i Odense, Niels

Jacobsen, at aflægge sit Regnskab, hvormed han resterer fra 1595 (N. D. Mag. 1 Pag. 179). Kort efter, det vil sige til Philippi & Jacobi eller 1 Mai, maa C. Walschendorf derimod være bleven afløst i denne sin Forlæning af Knud Rud til Sandholt (hvis Levnet see Mugaard 2, 1 Pag. 82 sq.); thi endnu

f. N. udgik der Kongebrev til Lænsmanden Knud Rud i Odense: at Hr. Hans Nielsen, Sognepræst til S. Hans i Odense, havde klaget over, at Knud Rud, imod Chr. 3 og Fred. 2 Breve desangaaende, havde negtet og forholdt ham den Pension og Løn, han skulde have af Lænsmanden paa Odensegaard, og havde foregivet, at han efter sit Forlæningsbrevs Lydelse skulde hæve al Klosters Indkomst og derfor meente ham Intet pligtig at være; „da kommer det Os meget selsomt fore, at Du Dig Sligt vil understaae og vore Breve anderledes hedentyde, end som de udi dennem selver formelder og indeholder.“ Dat. Frederiksborg d. 11 Juli (F. Teg. ved R. N.).

S. A. kongl. Ordre til Magistraten om at forlige den Trætte mellem Karine Kottes Arvinger, hvis Svigersøn, Christoffer Bang, paastaar, at hun ved sin Død sad inde med hans Kones Fædrears (Canc. Reg.); ifr. 1593.

S. A. blev Degnen i Særslef anklaget hos Bispens for Trolddom (Mugaard 2, 1 Pag. 68, 69).

S. A. døde Sognepræsten ved Vor Frue, Mag. Berthel Lang (Bloch 1 Pag. 341), og blev i Vor Frue Kirke begravet under en Liigsteen, af hvis latinske Vers man lærer, at han var født i Jylland, havde paa 3die Aar været Rector i Odense og i 25 Aar Sognepræst ved denne Menighed, var næsten 60 Aar gammel; og

at hans Hustru, Mette Jacobsdatter, som hviler ved hans Side, 1602 afgik ved Døden (Birch.).

S. A. blev Mag. Niels Glad Sognepræst ved Bor Frue i Anledning af det ovenomtalte Dødsfald (Blech 1 Pag. 738), og i hans Tid maa Kirkens Stormklokke være omstøbt; thi der læses paa samme: *Sum renovata M. Nicolao Læto Pastore &c. samt Arild Hvidfeldts Baaben og Navn, der som Rigskantsler tillige var Provst i Odense og, som saadan, Kirkens Patron.*

S. A. blev Mag. Hans Pedersen Glandorf Rector ved Odense Skole (Blech 1 Pag. 349).

S. A. var endnu Christoffer Waldendorf, som sagt, i Jan. (D. Mag. 1 Pag. 179), men i Juli derimod Knud Rud (vide supra) Lænsmand paa Odensegaard.

S. A. døde Pigen Margrethe Clausdatter 17 Aar gl. og blev i S. Knuds Kirke begravet (Birch.) i den brede Gang ved de lange Mandstole ved den tredje Pille under en med meget Blomster- og Løvbærf udhugget Steen, som ved Kirke Reparationen 1750 sq. blev omhugget og jernet.

S. A. døde Poul Nielsen Mule og blev i S. Knuds Kirke begravet (Birch.).

S. A. blev S. Knuds Kirkes Stormklokke støbt; thi paa samme læses:

Hellig Trefoldigheds Klokke hedder jeg,
Jens Hansen i Søby støbte mig;
saa støbte han mig i Jesu Navn
til en Stormklokke Odense By til Ære og Gavn.

An. 1597. G. S. O. Mester Jacob M. (3: Jacob

Madsen) Bisp i Fyen, og berunder S. P. ¹⁾ C. S. paa den ene og M. H. ²⁾ G. H. paa den anden Side (Birch.).

S. A. d. 8 April fik Breide Ranzau Svar paa Jomfr. Karen Gjoe i Odense (Ad. Mag. Pag. 114).

S. A. d. 9 Oct. stod Steen Bilbes Bryllup i Odense med Jomfr. Nigborg Lindenov (Mscr. i R. B. Bibl.).

S. A. har man under 19 Oct. en Regning paa Diamanter for 14,409 Rdl., som var udstedt af Diderik Fuiren, der allerede 1588 var bosat i Odense som kongel. Juveler og havde giftet sig med den 1587 afdøde Bisp Niels Jespersens Enke, Else Hansdatter, og med hende drev en saare udbredt Handel med Diamanter, Guld, Perler og Juveler paa fremmede Lande, hvormed, som det synes, især Konen befattede sig, og den hun derfor vistnok ogsaa fortsatte, saavel som Enke som efter paany 1605 at have giftet sig med Dr. Jens Mule, der havde nedsat sig i Odense som practiserende Læge, hvor hun selv først døde 1623; saa at det altsaa ikke er usandsynligt, at denne saaledes i Odense etablerede Juvelhandel kan have floreret i en Række af over 30 Aar, nemlig fra 1588 til 1623 (see Mere om denne Handel ved Slutningen af Ole Bagers i det Følgende meddeelte Læxnet).

1598 d. 25 April holdt Bispnen Liigprædiken over

1) S. P. bemærker formodentlig: Borgemeister Sivert Vebersen.

2) M. H. bemærker formodentlig: Borgemeister Mogens Henriksen Rosenvinge. De andre Bogstaver betegne vel Raadmænd eller Kirkeværger.

Magdalene Emicksdatter i Brenderup Kirke og den 28 April over Fru Birthe Trolle, Henrik Gyldenstjernes til Ivernæs, i Husby Kirke; hvilken Sidste døde i Barselseng, uagtet hun engang havde født Tvillinger og en anden Gang Trillinger (Bloch 1 Pag. 64).

S. A. blev Hr. Lauritz Slussen residierende Capellan ved S. Albani (l. c. Pag. 714).

S. A. blev Graabroderkirkes Tolvkloffe støbt, hvorpaa læstes: *voco vos in templum, ut discatis una moriendum. Mathias Benninck me fezit Lubecke. An. 1598 (Birch.).*

S. A. blev Hr. Hans Strangenette i Graabroderkirke strax nedensfor Choret begravet. Han var født i Lieffe i Preussen, var gift med Mette Urne Eriksdatter af Hindemæe (see 1592), som døde 1607, og havde med hende en Datter ved Navn Karen. Han blev d. 9 Sept. oppasset af sine Bønder, som han kom hjem fra Landssting, hvor han havde vundet en Sag imod dem, og ved Masum med Holeer af dem ihjelhugget, hvorfor Morderne siden bleve parterede og lagde paa Steiler (jfr. Atl. 3 Pag. 449). Liigstenen, som forestilte ham og Kone med deres lille Datter og Begges Ahner, er kobberstücken af Bircheroed og tegnet af Abildgaard.

S. A. døde Borgemeister Sivert Pedersens Hustru, Maren Olvesdatter (Bager), og blev i S. Knuds Kirke begravet (Birch.).

S. A. den 7 Mai stod Breide Rantzaus Bryllup i Odense med Jomfr. Karen Gjøe (Mser. i K. B. Bibl.), jfr. 1597.

S. A. lod Magistraten i Odense deres Adkomst paa Ellemose Na opløse paa Lunde Herredsting for Mor-

ten Skinkel til Østrupgaard, med hvilken Adelsmand Byen den Gang havde vidtloftige Stridigheder om sin Havn og om Udskibning i ulovlige Havne (Aftstykk. Pag. 73), jfr. 1596.

1599 holdt Bispen Liigtale over Christen Hardenberg i Nynkeby Kirke (Bløch 1 Pag. 64).

S. A. døde Hans Norbye til Ugerslevgaard og blev i S. Knuds Kirke begravet, tilligemed sin Moder, Fru Ane Oldeland til Roelykkegaard, som døde 1607, og hvis Datter, Somfr. Margrethe Norbye, lod deres Liigtalen bekoste (Birch.).

S. A. døde Borgemeester Sivert Pedersen og blev i S. Knuds Kirke hos sin 1598 afdøde Kone, Maren Olvesdatter (Bager), begravet (l. c.).

S. A. blev Stiftsfriser og Vicarius i Odense, Christoffer Bang, i Graabrødrekirkens Chor begravet, hvor ogsaa hans 1624 afdøde Kone, Kirsten Clausdatter, hviler (Birch., jfr. Gl. S. 1, 2, 22). Stenen forestilte dem Begge og ham i en kort Kappe, jfr. 1593.

S. A. d. 14 Juli døde Helvig Hardenberg, Erik Rosenfrandses (til Årrestov ic.), i Odense i Nyfort Knudsens (Seeblad) Huus (Mscr. i R. B. Bibl.).

S. A. d. 22 Oct. blev Gese Brokkenhuus (maaskee Erik Bildes Efterleverste, som døde s. A. 10 Sept. paa Korsør Slot) begravet i Vor Frue Kirke i Odense (l. c.).

S. A. var Hans Mule til Nislefsgaard (som døde 1602) Borgemeester i Odense (D. Mag. 2 Pag. 358). Med ham var tillige den foromtalte Mogens Henriksen Rosenbunge (om ham see Mumme Pag. 127-28) Borgemeester. De kom engang i Trætte sammen, og den

Ene truede den Anden med at gjøre ham til en Skjelm; men den Sagtmodigste af dem bad tilsidst den Anden at erindre sig, at den Ene af dem havde Sønner og den Anden Døttre, og at de ventelig engang med Tid kunde blive Svogre; hvilket ikke alene dæmpede Trætten, men ogsaa siden gif i Opfyldelse, da den Enes 2 Sønner fik den Andens 2 Døttre, og det tredie Par var forlovet, men Fæstemoen døde (Birch.). (Hans Mules Son, Jørgen Hansen Mule, blev rigtig gift med Barbara Mogensdatter Rosenvinge, og den anden Son, Claus Hansen Mule, gift med hendes Søster, Birgitte (Giesf. 2 Pag. 139, Mumme Pag. 128, 229).

S. A. et Brev til den foromtalte Borgemeester i Odense, Hans Mule til Nislesgaard's, Hustru, Fru Mette Kotte, fra Tyge Brahes ældste Datter, Magdalene Brahe, som da med sine Forældre opholdt sig i Bøhmen (D. Mag. 2 Pag. 358-60).

S. A. i Aug. var endnu Gabriel Knudsen Landsdommer i Fyen (F. Tegn. ved R. N.).

S. A. blev uden Tvivl Kjøbmand (senere Borgemeester) Otto Knudsen (Seeblad) i Odense gift med sin første Kone, Birgitte Lauridsdatter, paa den i Rugaard 2, 1 Pag. 85 fortalte Maade: at Ludvig Munk, hvem han tjente, nemlig engang traf ham i Sovokammeret hos sin Frue, den berømte Ellen Marsvin, og at Fruen vel hjalp baade ham og sig selv ud af denne Forlegenhed ved at foregive, at han var kommen ind til hende, for at begjere en af hendes Piger tilægte; men at Følgen blev, at Ludvig Munk samtykkede med Fornøielse i Egteskabet, og at Otto Seeblad „ganske imod sin Tanke“ maatte tage bemeldte Pige tilægte. Forresten for-

tælles det om hende (hvad som ikke er et ubigtigt Bidrag til Overtroens Historie), at hun engang var „Forgangsbvinde“ (d. gif for Borde) ved et Bryllup paa Odense Raadhuus, hvor hun tabte et Guldarmbaand af sin Haand og kunde siden ingensteds finde det, ihvorvel hun, der Folkene vare nedgangne, lod baade under Borde og Bænke slittigen lede efter det. Men som hun gjorde sig den faste Tanke, at nogen Anden maatte have fundet og beholdt det, saa greb hun til den daarlige Resolution og lod et Par Dage derefter hente til sig en gemeen Dvinde, som var i Ord for at vide noget Mere end sit Fader vor. Samme Dvinde førte hun hemmelig med sig op paa et Kammer i Huset og med gode Ord samt Forærings Tilfagn bragte hende saa vidt, at hun skulde vise hende sit Armbaand igjen. Den gamle Her henteede saa en Spand Vand op paa Kammeret, og der Doren var ilukt, paa det Ingen skulde komme ind til dem, gif hun hen og brugte med tvende Knive, samt andet Mere, adskilligt Kogleri og Mumlen over Vandet. Omfider vinkede hun ad Birgitte Laurighdatter og bad hende see ned i Spanden, som da ogsaa flete; og da saae hun en anden Dvindes (som var en af de fornemstes i Byen) livagtige Ansigt at præsenteres i Vandet. Derpaa sagde Kjærlingen: „Nu seer I, hvem den Sandsthyldige er, som har fundet og fordulgt Eders Guldarmbaand. Paa førstkommende Søndag skal et andet stort Bryllup holdes her i Byen; vil I nu saaledes have det, da skal jeg sikkerlig bringe det der, til, at den samme Kone skal i sit Siad hverken finde Mist eller No, førend hun paa bemeldte Dag fremstiller sig midt i Brudestaren i S. Knuds Kirke og i Al-

„les Paafyn lægger Armsbaandet fra sig paa Alteret, „naar hun gaacr op med de Andre til Offers. Og „førend dette fceer, vil jeg slet ingen Betaling have af „Eder for denne min Umag.“ „Nei,“ svarede Birgitte Laurighdatter, „efterdi hun er en fornemme Dvinde og min gode Ven, faa forlanger jeg ikke, at faadan anbenbare Bessømmelse skal hende overgaae; mager det iffun faaledes, at jeg i Stilhed kan faae Mit igjen, faa har jeg nok.“ „Det skal fceer,“ sagde den Anden og gif bort. Næstfølgende Dag kom den Dvinde, hvis Ansigt var hende viist i Vandet, ind til Birgitte, faasom for at aflægge en Besøgelse hos hende, og efter nogen Omfveb spurgte hende ad, om hun ei endnu havde fundet sit Armsbaand igjen. Der nu den Anden klogeligen svarede: nei, tog Dvinden det med smilende Gebærder op af sin Lomme sigende: „Glæder Eder da nu, her har I det; jeg fandt det paa Gulvet, der det var faldet fra Eder, og har gjemt det hos mig indtil nu, alene fce for at gjøre Eder nogen Stund bange og lære Jer bedre at passe paa Eders Løi en anden Tid; thi I kan dog vel tænke, at det ingenlunde var mit Alvor at beholde det.“ Den Anden holdt gode Miner og lod sig ei Andet mærke, end at hun tog Alting op i en god Mening. Alt dette vidste nu hendes Mand, velbemeldte Otto Knudsen, ikke det Ringeste af at fce, førend hun selv nogle Uger derefter (faasom de fleste Dvindfolk kunne ikke længe tie) ubi Fortrolighed aabenbarede det Altsammen for ham, ligesom det var tilgaaet. Der han Saadant horte, blev han meget altereret og faare fortørnet derover og sagde til sin Hustru: „Jeg vilde langt hellere, at dette Armsbaand var blevet borte med Alle,

Djævelen i Bold, end at I skulde paa saadan daarlig Maade have søgt Djævelen og hans Lemmer paa Haanden, for at faae det igjen; og jeg frygter storlig, at vi og vores Huus vil med Straf undgjelde denne Eders Gjerning." Dette stete ligesaa; thi inden at Aaret gif omkring, tog han ved store og mærkelige Søfsader en og anden Gang saamegen Forliis paa sin Formue, som hannem ellers ikke nogen Tid, hverken før eller siden, vederfores. Armbaandet kunde være 70 Rd. værd; men den Skade, som han saaledes fik paa sine Skibe-rums og Varers Forulykkelse i Søen, æstimerede han for 70 Gange saameget, nemlig omtrent for 4900 Rd., hvorudover han siden lod Hustruen ved hendes daglig Brød dette høre: „Der see vi Frugten af vores Visen igjen; beviste Fanden Eder den Gang efter Eders Ind-bildning nogen Gavn og Velgjerning, da haver han ta-get skjellig Bederlag derfor." (Bircherods Dagbog 1 Pag. 109=11).

Saaledes slutte vi hermed vore Bidrag ¹⁾ til Odense Byes Historie i det 16 Aarhundrede. Vi have allerede paa mangfoldige Steder i det Foregaaende, som ogsaa, hvad den sidste Periode er angaaende, under 1580, 93,

¹⁾ Jeg siger med Fliid: „vi“ og „vore,“ fordi Prof. Petersen, med Hensyn til Perioden før 1540, og Cand. Kall Rasmussen, med Hensyn til Perioden fra 1540, i Grunden have større Deel deri, end jeg selv; og min Fortjeneste indskrænker sig saaledes egentlig til, at disse Bidrag uden mig vel neppe være blevne samlede og langt mindre trykte og saaledes ved Trykken gjorte tilgængelige for Alle.

94 ic. søgt at give et saa tydeligt Begreb om Byens daværende Beskaffenhed med Hensyn til dens Gader og Bygninger, som det uden Kobbertabler ¹⁾ var os muligt. Og for nu ogsaa at omtale Borgernes Flor i bemeldte Periode, da kan sammes ved Reformationens Indførelse tiltagende Handel og Velstand vel neppe bedre under eet Synspunkt og i et eneste Billede sammensattes, end ved til Slutning at meddele en Skizze af Byens daværende Raadmand og fornemste Handelsmand, Oluf Bagers, høist mærkværdige Levnet; et Arbejde, jeg saameget hellere paatager mig, som det ikke alene kaster nyt Lys over en vigtig Periode i Odense Byes Historie, men som det vel ogsaa i andre Henseender turde lønne Umagen noget noiere at betragte den Mands Skjebne, om hvem Biskop Jens Bircherod allerede i sin Tid kunde sige: at dersom Kongegenst (regius favor), en hædret Post i Staten, Indflydelse og Anseelse (conspicua dignitas), Rigdom og Overflod (divitiarum congeries), en talrig og hædret Afkom (honorata posteritas) fortjente at kaldes Lykke i Verden, da var tilvisse Oluf Bager en lykkelig Mand.

1521 (Hands Fred. 2 og D. Bager 1837 Pag. 5, 13) eller rettere (da han 1602 ved sin Død kun var 80 Aar gammel) 1522 (Birch. i hans Odense) var han født. Men naar Bircherod siger, at hans Forældre vare Bønder=

¹⁾ Hvilke her maatte ansees for saameget mere unødvendige, som man har Prospectet af Odense store Torv 1580 i Resens Fred. 2 Kronike og Fugleperspectivet af Odense By 1593 paa Odense Raadstueaal samt i Braunii Theatrum urbium og andre lignende Samlinger.

folk i Davinde, da kan jeg ikke vide, om dette ikke skulde være en Forverling med Hans Tausen ¹⁾; thi viist er det, at Oluf Bagers Forældre maae have været velhavende Borgerfolk i Odense, da det allerede hedder om dem 1584, at de havde eiet den Gaard i Overgade, han nu selv beboede (Almeenn. Saml. 17 Pag. 4), samt at hans Moder tillige havde eiet den saakaldte Amtstuegaard paa Nørregade (l. c. Pag. 6), ja! endog saa havt en Hauge ved Bjørnslykken i Pant af Byen (l. c. Pag. 9). Ja! hvad mere er: Jacob Bircherød gjør ham endog saa selv (paa flere Steder i Optegnelserne om sin Familie) til en Adelsmand og siger blandt Andet et Sted om hans Familie, at den Første af den Familie, hvorfra Biskop Bagger nedstammede, blev nobiliteteret, fordi han i Norge frelste Kongen fra en Bjørn, som han kastede en Tønde over, hvorudover deres Baa-ben ogsaa blev en Bjørn, der stiger op af en Tønde. Men han synes virkelig her at forverle ham med en anden Familie af samme Tilnavn (f. Ex. Adelslexiconnets Bage Nr. 12, der ogsaa fører en Bjørn, skjøndt paa en anden Maade). Thi at Oluf Bager i det Mindste selv ingen Adelsmand var, sees saavel deraf, at han aldrig kaldes ærlig og velbyrdig og heller ikke førte noget Baa-ben, men blot et Bomærke (Hand Pag. 4), nemlig et opadvendende Anker, dette Skibsfartens og Handelens og derfor ogsaa Haabets Symbol, som ogsaa deraf, at

1) Som virkelig var febt paa Grandsen af Davinde Sogn, og hvis Fader, Lage, Bønderne sloge ihjel, fordi han smedde Jern af Tervejord (det saakaldte Myrejern), og Bønderne troede, at det gif til med Vandens Kunst.

han, som det følgende vil lære, saavel 1571 som 1584 henregnes blandt de saakaldte ufrie (o: uadelige) Folk. Thi Bircherød skulde dog vel aldrig have forverlet Manden med Konen, hvilken Sidste virkelig var Adel og forte en halv Bjørn i sit Baaben; en Forverling, der muligviis derfra kunde hidrøre, at en af hans Sønner, s. Er. Biskop Baggers Stamfader, kunde være bleven nobiliteret med Moderens Baaben.

Det fortjener forresten at anmærkes, at i alle Epitaphierne skrives hans Fornavn ikke Oluf men Olve (og hans Sønner og Døttre Olvesen og Olvesdatter); ligeledes skrives hans Tilnavn sammesteds stedse Bager og ingensinde Bagger, saa at det altsaa vel kan være muligt, at hans Fader, som Sagnet gaaer, kunde have været Hvedebrødebager i Odense og deraf Tilnavnet være opkommet (jfr. 1565); endskjøndt jeg ikke finder nogen Niels Bager i Odense paa hine Tider omtalt, og endskjøndt Oluf Bager selv fra Begyndelsen af blot kaldtes Oluf Nielsen og først senere hen (jfr. 1569) synes at have optaget Bagernavnet.

Om hans Opdragelse vide vi Intet, uden hvad vi kunne slutte os til, nemlig at han, es'er, som Barn, at have oplevet Greveseidens Rædsler, 1536 (eller s. A. hans Kone blev født, jfr. Handt Pag. 4) tilligemed sine Forældre gif over til den evangeliske Tro eller fra Catholik blev Lutheraner.

At han forresten i sine yngre Aar har opoffret sig til Handelen, slutter man ligeledes af hans Forældres forømtalte Velstand og hans egen senere Næringsvei. Men om han har dannet sig dertil paa Udenlandsreiser eller hjemme, vide vi i Grunden ikke, med mindre man vilde

slutte sig til det Første af den Omstændighed, at han selv formodentlig netop i en lignende Anledning sendte en af sine Sønner til Hamborg, en anden til Kjøge og en tredje og fjerde til Bergen. Da vi saaledes vide Saalidet om hans egen Opdragelse for Handelsfaget, turde det maaskee ikke være overflødigt at anføre et Par Ex. paa, hvorledes hans Samtidige i denne Henseende forholdt sig. Raadmand Knud Jørgensen Seeblad i Odense fattes saaledes først af Forældrene til en tydsk Skoleholder i Flensborg, siden til en fornem Kjøbmand i Lybek for at øves i Regning, (Tydsk) Skrivning og Bogholderi, gjorde siden adskillige Reiser og Seiladser paa de fornemste Steder ved Østersøen og satte sig derpaa 1544 ned i sin Fødeby Odense for at handle; giftede sig derpaa og blev omsider Raadmand (Birch.). Borgemeester Otto Knudsen Seeblad, den Foregaaendes Søn, født 1575, blev først sat i Skolen; men da han ikke inclinerede til Bogen (hvilken Declination i de første Decennier efter Reformationens Indførelse var noget høist Almindeligt i Borgerstanden), blev han stiftet til en Kjøbmand i Hamborg for at undervises in scientiis civilibus (∴ som sagt, Regning, Skrivning og Bogholderi); reiste derpaa til Holland og derefter til Christiania i Norge, hvor han blev Skriver hos Lænsmanden (jfr. Mugaard 2, 1 Pag. 85), satte sig 1598 ned i Odense, giftede sig, blev Raadmand og omsider Borgemeester (l. c.). Ligeledes blev endelig Borgemeester Hans Friis i Ribe (født 1587) i sit 15 Aar af sin Fader bragt til Hamborg og var der for at lære at skrive (Tydsk) og at regne (∴ føre Bogholderi) i 1½ Aar, hvorfor Faderen i Koft og Logi maatte betale 26

Daler i Penge og i Foræring 1 Fd. Smør, 2 Flestebøster og Fisk for 1½ Daler. Derpaa kom han til Kjøbenhavn i Lære, hvor han tjente 7 Mar, saabel i Krambod som andensteds, saabel indenbyes som udenbyes, kaldtes derpaa hjem at bestyre sin Faders Handel, overtog siden Handelen for egen Regning, blev Raadmand og omsider Borgemeester (Alders Skildring af Ribe 1 Pag. 86).

1550, altsaa i sit 28 Aar, havde Oluf Bager allerede etableret sig i Odense og boede allerede da i den saakaldte Amtstuegaard paa Nørregade (som han 1584 kalder sin Mødrenegaard ¹⁾), hvilket vi lære af en kongl. Skrivelse, hvorved Kong Chr. 3 gjør vitterligt: at Lauris Skriver, Borger i Odense, har berettet og beviist for ham, hvorledes at der skal være en Gaard der i Byen, som han nu selv boer, mellem „Oluf Baggers“ og Anne Nemsuiders (jfr. 1584) Gaarde, og at samme Gaard ligger til et Vicaridom i Middelfart, og at Hans Bang, Borger i Bogenfse, har samme Gaard i Forlæning; og beklager Lauris Skriver sig, at han har boet i samme Gaard i 20 Aar og bygt og forbedret den, og Hans Bang har ikke i forte Aar bygt Noget paa samme Gaard; og dersom Lauris ikke havde holdt den ved Magt, da

1) Hvorimod han kalder Nisfens Gaard, eller Nr. 6 paa Overgade, sin Fædrenegaard. Og Marsagen til at han nebsatte sig i hiin og ikke i denne maa altsaa seges i, at hans Forældre enten levede endnu, eller at den var mere forsalben eller mindre godt med Hensyn til Handelen indrettet. Og er det derhos ikke usandsynligt, at han kan have bestyret sin Moders Handel som Enke i adskillige Aar, ser han selv etablere sig som Kjøbmand i Byen.

havde samme Gaard været øde. Kongen under og til-
 lader derfor, at Laurits Sriver og hans Hustru, Ma-
 rine, maae og skulle have, nyde og beholde (den) i de-
 res Livstid, dog saa, at de aarligen til gode Rede skulle
 give deraf til Huusleie 6 Mk. danske Penninge og bygge og
 forbedre samme Gaard og holde den ved Hævd og Kjob-
 stædbygning. Og naar Laurits Sriver og hans Hu-
 stru, Marine, ere døde, da skal samme Gaard, Huus
 og Bygning lægges til en anden Gudstjeneste. Dat.
 Nyborg d. 10 Dec. (Canc. Reg. ved K. N.). D.
 Bager var altsaa den Tid hofiddende Borger eller
 Kjobmand i Odense; og hvad der den Tid forstodes
 ved dansk Handel, eller hvad der den Tid udgjorde vore
 Udførsels- og Indførselsartikler, derom meddeles fuld-
 stændig Underretning i Adj. Adlers Skildring af Ribe
 1 Pag. 58-83; ligesom man ogsaa sammesteds Pag.
 83-84 erfarer, med hvor høist ubetydelig en Capital
 Datidens Kjobmænd kunde etablere en Tid efter anden
 betydelig Handel (nemlig 352 Daler, hvoraf endda de
 69 kun vare Eiendom og de øvrige derimod paa flere
 forskjellige Steder laante, deels i Penge og deels i Pen-
 ges Bærde eller Varer); samt Pag. 84-85, hvor sam-
 vittighedsfulde de vare i, hvert Aar ved Hjælp af deres
 Handelsbøger at opgjøre deres Status, beregne deres
 Udgjeld og Indgjeld, deres Varer, Gods og Kassebe-
 holdning, for saaledes at beregne, hvor stor deres Over-
 eller Underbalance i det forløbne Aar havde været.

1551 maa D. Bager dernæst have giftet sig; thi
 Jens Bircherod omtaler hans 30-aarige Ægteskab, og
 Jacob Bircherod siger os (i sin Odense Beskr.), at
 hans Hustru hed Margrethe Clausdatter, hvis Fader,

Claus Eriksen i Børgense, var en af de Adelsmænd, jeg i min Nugaards Historie (2 Pag. 112-16) saa udføreligt har omtalt; hvorfor hendes Baaben ogsaa, ligesom deres, var en halv Bjørn (Hand Pag. 4). Det er derhos hoist mærkeligt, at Bircherod paa et andet Sted (nemlig i Optegnelserne om sin Familie) uden videre kalder hende Margrethe Mule; thi var dette hendes virkelige Tilnavn, da var der ved ogsaa Tilnavnet, det hidtil savnede Tilnavn for de Børgense Adelsmænd, fundet. Men Mulerne førte jo Ulve og ingen Bjørne i Skjoldet, og ingen af de Børgense Adelsmænd findes desuden paa Mulerne's Slægttavle. Hvad forresten Børgernes daværende Familieliv og især deres Gildeslaug, som udgjorde Datidens Klubber eller sluttede Selskaber, er angaaende, da have vi dertil et hyppeligt Bidrag i den foromtalte Knud Jørgensen Seeblands Antegnelser: 1544, eller samme Aar han havde nedsat sig, giftede han sig den 12 Oct. med Maren eller Marine Mule, Børgemeester Michel Mules Datter, og Brylluppet stod paa Odense Raadhuus. 1545, Torsdagen før Mikkelsdag, døde hans Kone i Barselseng og blev, som den Tid Skif og Brug var, Dagen efter begravet. S. A. kom han i Rjebmands- eller Helligtrefoldigheds (i min Afskrift af Bircherods Odense staaer ved en Feiltagelse Karinæ) Gildet i Odense, og var hans Fader ved denne Leilighed god (α: Børgen) for ham. 1546 gav han 1 Mk. Penge og 1 Mk. Vor (til Jgang) i Gildet, og Gildesbrodrene gjorde ham samme Tid til deres Lænsmand. 1548 gav han 1 Mk. Penge til Knudsgildet, hvori han formodentlig Aaret forud indtraadte. 1550, Søndagen før Maria's Lichtmesse (α: Kyndelmis-

se), holdt han Fæstensøl i Flensborg med sin anden Hustru, Karine Richtersdatter, ved hvilken Heilighed han havde et Følge vid af 28 Heste, som alle vare „ridende Svende“; og Reisen frem og tilbage kostede ham 51 Daler, hvortil hans Fader forærede ham 15 Daler og 25 Mk. danske; hvorpaa han holdt sit Bryllup i Odense s. A. d. 27 Juli, eller Søndagen efter S. Jacob Apostels Dag, og aplede i de følgende Aaringer ikke mindre end 16 Børn med bemeldte sin Hustru. 1552 kom bemeldte hans anden Kone nu ogsaa i Gildet; og den Dag blev han Kjønnets (i: Samfundets) Oldemand. 1553 gav han paa hendes Vegne (som Igang til Gildet) 1 Mk. Penge og 1 Mk. Bor. S. A. gav han paa Gildets Vegne „for Kosten at gjøre“ for sig og sin Hustru 8 Daler efter Borgemeisters og Raads, Oldermands og menige Gildesbrødres Begjering til et Husets Begjening til Hjælp af deres Gilde, og skulde hans Hustru og han dermed være qvit for at gjøre (Kosten). 1554 gav han endelig endnu paa hendes Vegne 1 Mk. Penge til Gildet (Birch. Odense; jfr. Gl. S. 1, 1, 36-37).

1553 blev D. Bagers ældste Søn, Niels Olvesen eller Oluffen, født, som synes tilligemed Døttrene at være bleven hjemme hos Faderen og at have forestaaet hans Handel, ligesom han ogsaa tilsidst efter ham blev Raadmand i Odense (Hanc. Pag. 21). Han var ifølge hans Epitaph (Nr. 31) i St. Knud, hvor han kaldes Erlige, vise og fornemme Mand, Niels Bager, foridum Raadmand i Odense, i sin Tid, nemlig 1576, bleven gift med Maren Knudsdatter Seeblad; havde 1584 (see infra) en Deel Penge tilgode hos Landets

Adel og 1602 en Gaard i Odensegaardens Læn i Forlæning af Kongen (Echl. Saml. 1, 1, 45). Hans ene Datter, Karen, blev gift med Johan Borchardsen (+ 1600), hvis Son optog Moderens Tilnavn og var den berømte M. Ole Bagger, Prof. Theol. i Lund, hvis Son atter var Hans Bagger, Biskop i Sjælland, fra hvem den bekjendte rige og velgjørende Frederik Bagger til Juulskov igjen skal nedstamme (Handt Pag. 21. N. Pag. 105). Desuden havde Niels Bager endnu 3 Døtre og 1 Son, Niels, hvilken Sidste opflog sin Bøllig i Stokholm (Birch. Notæ til S. Knud Nr. 31).

1554 blev D. Bagers anden Son, Clays, født, som blev Borgemeester i Kiøge og var bekjendt af sin Lærdom (Handt Pag. 22. N. Pag. 106); ligesom det ogsaa var ham, der 1604 afhændede Tollerlund fra Familien.

1556 gjør Chr. 3 bitterligt: at han under og tilstæder, at Oluf Nielsen, Borger i Odense, maa fange til „Maglaug“ et Huus og Jord i Odense, som Laurits Skriver sidst iboede og hører til et Vicarie i Medelfar, som Hans Bang, Borger i Børgense, med forlænet er (og som laa næst op til D. Bagers egen Gaard eller Amtstuegaarden; see 1550); dog saa at han skal igjen udlægge andensheds Fyldest til Magelaug for forte Jord og Huus, efter som Jørgen Skinkel, Embedsmand paa „vor Gaard“ i Odense, og Hans Bang kunde kjende derpaa. Dat. Kjøbh. den 25 April (Canc. Reg. ved R. R.).

1558 blev hans første Datter, Maren (+ 1598), født (Handt Pag. 23) og senere gift med Borgemeester Sivert Pedersen, som døde 1599 (see S. Knud Nr. 42).

S. A. gjør Chr. 3 bitterligt: at efterdi Oluf Nielsen, Borger i Odense, har berettet for ham, hvorledes at han nogen Tid siden forleden efter „vor Tilladelse“ har fanget til Magelaug en Jord, liggende i Odense næst op til Frantz Brigsens Huus, hvilken Jord Oluf Nielsen har bygt og nu selv paaboer (det vil vel sige, at han har forenet den derpaa opførte Bygning med sin egen ved Siden af samme beliggende Gaard); og laa samme Jord til et Vicarie udi Medelfar Kirke, som Hans Bang med forlænet er (see 1550 og 56), og strækker sig udi Breddelsen 5 Alne 3 Qvarteer oven og neden, og udi Længden 88 Alne og 1 Qvarteer, „med syenske Alne maalt;“ og Oluf Nielsen for Os beviste, at han derimod havde udlagt til for^{te} Vicarie en hans Gaard og Grund i Bogense, liggende paa Torvet, som Kirstine Dannebergs paaboer (og som han formodentlig havde faaet i Medgift med sin Kone): da under og tilslader Kongen, at for^{te} Magelaug maa og skal ved Magt blive. Dat. Odense d. 12 Juli (Cauc. Reg. ved R. N.).

1559 blev hans anden Datter, Else, født (Hand Pag. 23), som blev gift med den unge Hans Friis i Odense (Birch., jfr. 1582).

1560 skulde han selv være bleven Raadmand (Hand Pag. 6, 13) og skulde da, som saadan, have udbetalt Byens Skatter og derfor modtaget kongl. Qvittering. Men det er aldeles urigtigt; thi 1564 kaldes han endnu kun Borger (Allmeenn. Saml. 17 Pag. 12), 1567 kaldes han endnu ikke Raadmand (Hand Pag. 11), og 1569 kaldes han netop i bemeldte Qvittering, som ikke er af

1560, men af 1569, endnu kun Borger (Aftstykk. Pag. 81). ¹⁾

1561 er hans 3die Datter, Anna, født, som kun blev 1 Aar gammel (Sandt Pag. 23) og altsaa døde 1562.

1562 havde han overladt Kongen en Grund paa S. Albani Kirkegaard og fik i den Anledning Bentebrev paa Magdalene Michels Hauge (Næsbyhoveds Slotskonge?). Kong Fred. 2 gjør nemlig s. A. vitterligt: at Oluf Nielsen, Borger i Odense, har opladt til Kongen og Kronen en hans Jord og Grund i Odense, Sønden paa S. Albani Kirkegaard, Vesten op til den Gaard, Kongen kjøbte af Peder Bild, liggende og strækker sig i Vester til Kirkegaardsmuren. Dog skulde Oluf Nielsen maatte lade nedtage og afføre det Huus, han paa forte Jord bygt havde. Kongen under og tillader derimod, at naar Magdalene Mikkels (o: Magdalene Drage, Mikkels Afleis Enke) i Odense er død og afgangen, maa Oluf Nielsen strax fange en Kongens og Kronens Hauge, Norden udenfor Odense op til Næsbyhoveds Sø liggende, som Magdalene Mikkels nu udi Bære haver, og have, nyde, bruge og beholde den i sin Livstid, imod at han aarliggen skulde give deraf til Kongen og Kronen

1) Hvorhos jeg dog maa bemærke, at man enten den Tid ikke var meget taktfast i Titulaturen, eller ogsaa ansaae Titlen af Borger for ligesaa god som Titlen af Raadmand; thi efterat han virkelig 1569 var bleven Raadmand, kaldes han endnu i adskillige kongl. Breve af 1571, 72, 73 og 75 kun Borger, skjøndt han i andre fra samme Periode ogsaa kaldes Raadmand i Odense.

1 \mathcal{W} Korn. Dat. Esröm d. 30 April (Canc. Reg. ved R. N.).

1563 blev hans 4de Datter, Lisbeth (+ 1638), født (Handf. Pag. 23), som blev gift med Raadmand Ni-
thard Knudsen (Seebled) i Odense (Handf. Pag. 21),
der døde 1625 (Birch. Graabrødre Nr. 44), og som
han 1600 kalder sin kjæreste Datter (Handf. Pag. 23,
27). Den Tid havde han allerede flere Skibe i Søen; thi

1564 om Sommeren lider han i den svenske Krig
Skade paa 3 Skibe, som han havde udlaaet til Kon-
gen uden Fragt, og hvoraf det ene endogsaa forgik,
saa at han anslog sin Skade til 1000 Gylden. I hvil-
ken Anledning Kongen i et Brev af f. N. d. 13 Dec.
(som er indført i Almeenn. Saml. 17 Pag. 12 og hos
N. Pag. 101 sq.) skænker ham som Stadeserstatning
den ovenomtalte Hauge, som Magdalene Michels (=:
Borgemeester Michel Pedersen Akeleis Enke, Magdalene
Drage) nu i Børge haver (altsaa den Kone, der 1540
saa forbeclagtigt omtales hos N. Pag. 88, og som alt-
saa dog ikke, som det i Genealogierne hedder, var død
1560), og desforuden Tollelund (Handf. Pag. 5, 10); en
Eiendom, Iversen (i Almeenn. Saml. I. c.) anslaaer til
10000 Rdl. og Handf. (Pag. 10) til 10000 Specier;
men derfor er det jo ingenlunde beviist, at det i hine
Dage var mere værd, end han modtog det for. Værre
er derimod den Betydning, man 1606 gjorde ham, at
han havde forhvervet sig denne Eiendom ved vrang Be-
retning; og at ikke han, men andre Kronens Underfaat-
ter, havde lidt den Skade, han havde erhvervet sig saa-
dan Benaadning for (Almeenn. Saml. 18 Pag. 402).
Men denne Paastand gjordes først 4 Aar efter hans

Død; Anklagen blev aldrig beviist, og Arvingerne beholdt deres Ret ubeskaaret. Den kongl. Skrivelse lyder forresten som følger: „Vi Fred. 2 ic. gjøre alle bitterligt: at efterdi thenne Bressviser, Oluff Nielsen, Borger udi vor Kiøpsted Dthense, haffuer udi thenne forgangne Sommer lidet stor Skade paa thre hans Skibe, och en aff thenom forgick, och the andre thou hand lantly (3: laante) og sin Anpart (i) uden Fracht; hvilcken Skade, som koster hannom ved it Tusind Gylden och mere, effther som hand for og beclagit haffuer: tha haffue vi aff vor synnerlig Gunst och naade, saa och, paa thett forte D. Nielsen maa fange nogen Dpreisning for hans lidne Skade, undt och tilladt, at forte D. Nielsen maa effther Magdalena Michels Død och affgangh bekomme en vor och Kronens Haffue nordenn uden for Dthense op thill Resbyhobid for.. (læs: Forthe) liggendis, och forte Magdalena Michels nu udi Vere haffuer ¹⁾). Samledis (3: ligeledes) maa han och fange thenn vor och Kronens Jord och Eiendom, kaldit Tolvelund, liggendis nordenn nest op thill forte Haffue; och strecker sig samme Eiendom udi Lengden nor paa offuer Broenn och op thill thenn Bei, som lober thill thenn gamle Skov, och Bredelsen tuert offuer thill then Gierde for Slotz Abildgaard; hvilcke forte begge Eiendomme udi Lengden och Bredenn, som the nu begrebenn och foresundenn er, forte D. Nielsen och hans Arffuinge mue haffue, nyde, bruge och beholle quitt och frii udenn Affgiift for „Arffuelig Eiendom.“ Thii for=

¹⁾ Altsaa var hun endnu den Tid levende, siendt Birck. Iaber hende dec 1560.

binde vii alle, ehvo the helst ere eller vere kunne, serdelis vore Fogider, Embigmend och alle andre for^{te} D. Nielsen och hans Arffuinge her imod paa for^{te} Haffue och Jord Toldelund eller nogen theres Rente och rette Tilliggelse, effther som for^{te} staaer, at hindre eller uti nogen Maade Forfang at giøre under vor Hylift och Raade. Giffuit paa vort Slott Nyborg thenn 13 Dag Dec. under vort Signet." Det kan forresten vel være mulligt, at det især var D. Bager om at giøre at erhverve sig denne Eiendom, saa nærved Byen beliggende, fordi han, som det i Almeenn. Saml. 15 Pag. 405 hedder, der kunde græsse sine Stude om Sommeren, hvilke han om Vinteren holdt paa Stald i Odense og siden forte til Kjøbenhavn (eller vel snarest til Udlandet) og dermed drev en stor og vidtløftig Handel.

1565 blev hans 3die Søn, Jens, født, der døde ung og ugift i Hamborg, og som paa sin Liigsteen kaldes Jens Becher, ligesom hans Fader Adolphy Becher (Hand Pag. 22, N. Pag. 106, Birch. Graabrodre Nr. 40. Nota). Hvoraf man saaledes maaffee tor slutte, at det den Tid maa have været en bekjendt Sag, at Familienavnet havde sin Oprindelse fra, at dens Stamfader havde været Bager. Gravstriften i S. Jacobs Kirke i Hamborg lyder nemlig saaledes: An. Christi 1582 den 17 Dach Aprilis is Jensf Becher, Herrn Adolphi Beckerss Radtman tho Odense in Fünen Soene, uth dissen Levende gescheden (Anckelmanni Inscriptiones urbis Hamburgensis 4to Pag. 69 ved R. R.).

1566 gjer Kong Fred. 2 vitterligt: at efterdi Oluf Nielsen, Borger i Odense, har berettet, hvorledes „at naar Vi begjere nogen Hjelp af vore Underfaatter,

Kjøbstæds mænd, da lægges han udi Skatten dobbelt saa høit som nogen anden hans Medborger, der haver hans Formue (3: ligesaa stor Formue som han), for den Aarsag, at han skal drive en stor Handel; hvilken Handel dog en Part kommer Os til Gavn og Fordeel: da, „paa det for^{te} Oluf Nielsen ikke skal have nogen Skade for vor Skyld“, under og tillader han, at D. Nielsen „ikke skal give Mere udi Skatter eller videre besværes med nogen Byens Tynge end lige ved den Tredie, som næst efter de to bedst Formuende der udi for^{te} vor Kjøbstæd Odense skatter.“ Dat. Kjøbh. den 3 Mai (Canc. Reg. ved R. N.). Hvorhos det er interressant at erfare, at den Ene af de To, der skattede og skyldede høiere end D. Bager, var Adelsmanden Hans Mule til Nissegaard, som 1599 var Borgemeester og døde 1602, eller samme Aar som D. Bager; thi 1568 gjør Kong. Fred. 2 bitterligt: at efterdi Hans Mule, Borger i Odense, har berettet, hvorledes „at naar vi lade vore Breve udgaae om Skat eller anden Hjelp til Borgemeestere, Raadmænd og menige Borgere i Odense, besværes han over hans Evne og lægges fast høiere udi Skatten end nogen Anden der udi Byen;“ da under og tillader han, at naar han herefter lader Breve udskrive om nogen Skat eller Hjelp af Odense, da skal for^{te} Hans Mule give og gjøre næst den Nigeste udi Byen og derover ikke besværes. Dat. Hafnia den 1 Marts (l. c.).

S. A. Kong Fred. 2dens Skrivelse til Oluf Pedersen, Tolder i Ribe: at da Kongen er Oluf Nielsen, Borger i Odense, 7367 Daler skyldig, hvorpaa han har givet denne sit Brev, saa vil Kongen, at Oluf Peder-

sen af Tolben skal betale og fornøie Oluf Nielsen til Hamburg Bor Frue Dag i Faste forte Penninge i gangbare Dalere og igjen indløse Kongens Brev. Dat. Kjøbenhavn den 17 August (Canc. Reg. ved R. R.).

1567 blev hans 4de Søn, Oluf, født, der reiste udenlands, studerede 1599 i Padua (Gl. Saml. 2, 3, 7), blev Magister, giftede sig med Barbara Pedersdatter og døde som Vicarius i Odense 1616 (Handl. Pag. 22, R. Pag. 106, Gl. Saml. 1, 2, 19) og blev i S. Knuds Kirke begravet under det for hiint Tidsalder usædvanlig smukke Epitaph:

Luna velut fratri propius conjuncta periisse

Stultis videtur funditus,

Qvæ tamen admoti spectat qva lumina Solis

Longe refulget clarior;

Sic periisse pii vulgo qvi morte putantur,

Absit periisse dixeris;

Ipsa qvi potius Christo propiore potiti,

Qvod qvæsierunt obtinent.

Ad Lectorem:

Principium in tereti qværis qvicunqve figura,

principium invenies hic, ubi finis erit;

Sic Christum Lector quisqvis veneraris amore,

qvæ vitam hora tibi finiet, incipiet.

(Birch. S. Knud Nr. 64).

S. N. gjør Kong Fred. 2 bitterligt: at han er pligdig Oluf Nielsen, Borger i Odense, 7967 Daler for Floiel, Damask og andet Silketøi, sammeledes for Rast, Sayen, Mafier, 1) Sardug, Lerret, ullen Skiorthen,

1) Mafei eller Mafier var et Slags blommet uldent Tøi med fruede Blomster (Bib. S. Drbb.).

Klede, Strumphøjer och Skoe, som Mentemesteren, Johum Beck, „til Krigsfolkets Besolding“ af ham udtaget havde; hvilken Summa Daler Kongen forpligter sig og sine Efterkommere at betale Oluf Nielsen eller hans Arvinger til „første beleilige Tid,“ enten med rede Penge eller med gode Varer. Dat. Lundegaard den 17 Marts (af Geh. Arch. ved R. N.).

S. N. Kong Fred. 2dens Skrivelse til Oluf Pedersen, Tolder i Ribe: at da Kongen er Oluf Nielsen, Borger i Odense, en Summa Penge skyldig for Klede, Silkevarer, Saicenn og anden Deel, Kongen har bekommet af ham til Krigsfolket, saa vil Kongen derfor, at Oluf Pedersen betaler ham af Tolden, han i dette Aar har oppebaaret, 5000 gode „uforslagne“ Dalere. Dat. Frederiksborg den 2 April (Cauc. Reg. ved R. N.).

S. N. havde D. Bager haft Handelscommissioner for Kongen og ved, som det synes, at staae formeget paa Kongens Parti, paadrager sig en usordeclagtig Omtale blandt sine Medborgere; i hvilken Anledning Kongen under 17 Aug. udstedte følgende Skrivelse fra Kjøbh. til Magistraten i Odense: Vider, (at) vj elskelig Oluff Nielsøn haffuer for vj beclaget, hvorledes at thet skal vere nogle hans Metborgere, som himligen met unodige Ord och Efterthale lade hannem begaa; och endog hand er ofverbødig at retthe for sig huer som hannem Uret haffuer at bestyffe, kand han ligbel icke vere tilfreds; och veden hand mener sig at ste Uret, I aff thenne hands indlagte Supplicaz haffue at forfare, och hand Ether sielff ythermere berette kand: thy bede vii Edher och ville, at I met thet første faller for Edher the Edhers Metborgere, som forte D. Nielsen

paa vore Begne haffuer kiøbt och handlit met, och af theennem forhører, om the forte D. Nielson met Rette noget haffuer at bestyffe, enthen for then Handel, han met thenem paa vore Begne (dreffuet) haffuer, eller for the vore Bress, vi hannem naadigst giffuet haffuer ¹⁾, och skulle statte nest them the beste Borger her udi Byen ²⁾; och hues the tha for Svaar giffuendis vorde, I tha giffue forte D. Nielson beschreffne, som I ville ansvare for Gud och vere bekiendt for os. Ladendis thet ingenlunde. (Handt Pag. 11).

1568 gjør Kong Fred. 2 bitterligt og kjender sig skyldig at være Oluf Nielsen, Borger i Odense, 2826½ Daler for Klæde, Silketoi og andet Gods, „han os forstrakte,“ og Jochum Beck, Rentemeester, og Christiern Lange, Cancellistriver, af hannem annammede og fremdeles paa vore Begne udgav til vort Krigsfolk, som udi Laugholm og Halmstadt havde deres Leir An. 1567, „for Optoget skete“; hvilke Penge han bepligter sig til gode Rede at betale og fornøie Oluf Nielsen inden et Aar efter Brevets Datum med Korn og andre gode Varer. Dat. Kjøbh. d. 11 Jan. (Canc. Reg. ved K. N.).

S. N. blev hans 5te Son, Erif, født, som døde

1) Det skulde dog vel ikke være det ham paa Toldelund ic. meddelte Brev, der herved meentes?

2) Denne Ydelse er usforstaaelig og efter al Sandsynlighed falsk copieret, saa at der maaskee skal læses: „och skulle (i modsat Tilfælde) statte ham nest the beste Borgere her udi Byen,“ eller ogsaa: „og om han ikke skylder og statte nest dem (som ere) de bedste Borgere der i Byen; jfr. 1566.

før Faderen, nemlig 1592, og altsaa 24 Aar gammel (Handt Pag. 2. Birch. Graabrødre Nr. 40).

1569 gjør Kongen vitterligt fra Kjøbh. d. 2 Marts, at være Oluf Bager, ¹⁾ Borger i Odense, 20,641 Daler skyldig, foruden hvad han tilforn har Kongens Brev paa, og giver derhos sine Toldere Anviisning paa af denne Sum at betale ham de 8000 Daler r. (see Odense 4 Pag. 145-46). Altsaa var han endnu den Tid ikke Raadmand, men dog saa høit anseet af sine Medborgere, at han overbragte Byens resterende Skat, nemlig 1000 Daler og 3000 R danste, til Kjøbh. og modtog derfor samme Dag den kongl. Rentemesters Dwittering (Aftstykk. Pag. 81); i hvilken Dwittering han, ligesaa vel som i den foregaaende kongl. Skrivelse, blot kaldes Borger i Odense; men

f. A., og altsaa senere hen paa Aaret (nemlig d. 1 Nov.), kaldes han derimod Raadmand, da han tillige med en anden Raadmand besegler Guldsmed H. Berthelsens Gjenbrev til Prioren i S. Knud paa en Gaard, han af ham havde i Leie (Odense l. c. Pag. 148-49); ²⁾

1) Dette synes at være det første Sted, hvor Kongen i sine Breve kalder ham Oluf Bager istedetfor Oluf Rielsen; og man kunde saaledes lettelig fristes til den Formodning, at han først havde optaget Bager - Navnet det samme Aar, da han blev Raadmand; hvorimod han ifølge det under 1550 meddeelte Document allerede tidligere af sine Medborgere maa have været kaldet saaledes.

2) Documentets Slutningsord ere nemlig disse: Wennlighenn thilbedendes meth migh att besseylle Erllighe Mendtt, Oluff Rielsen (och) Mickell Hanssen, Raadmendt her ubi Dithennesse. Giiffvett ubi Dithennesse alle Selgenus Dagh An. Dni. M.D.L.XIX.

ligesom ogsaa Birch. anfører, at der allerede 1569 var en Oluf Nielsen, der var Raadmand i Odense.

1571 kaldes han ligeledes Raadmand, da Magistraten pantsætter en Jord Sonden ved den murede Vesterport og ved Siden af den Bysens Jord, som Oluf Bager nu har i Børgø (Odense l. c. Pag. 156).

S. A. blev hans 5te Datter, Aue, født (Sand Pag. 23), som var gift 1) med Borgeren Brun Kensing, der døde 1590; 2) med Herredsfogden i Odenseherred, Christian Rjer, og 3) med Præsten, Hr. Peder, i Hesselager (Birch. S. Hans Nr. 19 og Nota).

S. A. den 4 April var paa Retterthinget paa Rjøbenhavn Slot stiftet Haad Ulfstand til Hilleberg og havde i Rette stævnet Oluf Bager, Borger i Odense, for nogle Gaarde og Gods i Fyen, som denne nogen Tid siden havde kjøbt fra Jørgen Bryske, som han meente, med Urette. O. Bager berettede, at Jørgen Bryske var ham Penge skyldig, og at han ikke vidste, hvorledes han kunde komme til sin Betaling, hvis han ikke havde bekommet forte Gods, og at han nu var samme Gods qvit o. s. v. Men Dommen blev, at efterdi Necessen formelder, at ingen ufri Mand maa kjøbe eller pante noget frit Jordegods, da haver forte Oluf Bager dermed gjort Uret, og samme Kjøb ingen Magt at have (af Rigens Dombog ved S. T. Hr. Etatsraad R. Rosenvinge, med Tilføiende, at det af en anden Dom fra samme Aar mellem Bjørn Andersen og Haad Ulfstand erfares, at det var 4 Gaarde i Stoffbye (maaskee Staaby i N. Broby Sogn), Oluf Bager havde kjøbt af Jørgen Bryske og siden igjen havde opladt til Rantsler Johan Friis).

1572 den 11 Juni var paa Retterthinget paa Kjøbenhavn's Slot stiftet Jørgen Andersen, Borger i Odense, og havde i Rette stævnet Oluf Bager, Borger sammesteds, for en Indførsel og et Pant, denne havde forhvervet i Herman Wallis Gods i Odense imod Gert Rytters Pant og Skjøde og imod Chr. Idies og Rigsraadets Dom, som melder samme Gods at være forte Gert Rytter tildomt. Jørgen Clausen, Borger i Bogense, Juledmyndig paa D. Bagers Begne (hvis Svoger han var), satte i Rette, om Jørgen Andersen ikke først burde at tiltale D. Bager til hans Børne-thing; Jørgen Andersen meente, at Borgemeistere og Raad i Odense ikke skulde tage sig over at domme paa Kong Christians Dom, og vidste derfor ikke rettere, end at den Sag burde indkomme for kongl. Maj. og Danmarks Rigsraad. Men Dommen blev, at Sagen først skulde paadømmes af Borgemeistere og Raad udi Odense (af Rigens Dombog ved Etatsraad K. Ros.).

1573 blev hans 6te Søn, Hans, født, som siden bosatte sig i Bergen (Handl. Pag. 22).

S. A. den 25 Mai var paa Retterthinget i Randers stiftet Oluf Bager, Borger i Odense, og havde i Rette stævnet Jørgen Svab til Harritslevgaard (altsaa Sønnen eller Jørgen Svabe den Jngre) for nogle Penge, denne var ham skyldig og havde lovet og tilsagt „til sidstfor-gangue Omflag“ at ville forlægge dennem til Kiel paa hans Begne, hvilket han ikke holdt haver, saa forte Oluf Bager ikke kan bekomme hans Betaling, endog han hannem derom tidt og ofte besøgt haver. Da nu Jngren mødte paa Jørgen Svabs Begne, saa faldt Dom-

men, at J. Svab skal betale forte D. Bager hvis Gjæld, han hannem kræver, indtil saalænge han igjen stævner og kalder forte Sag (af R. Dombog ved Etatsraad R. Ros.).

S. N. tilskrev Oluf Bager Peder Dre følgende Brev: Angaaende den Forfrist, han fik „nu“ af Kongen til Hertugen af Alba om de Penge, som bleve tagne paa „Stauern“, da giver han ham tilkjende, at godt Folk have raadet „os“, ¹⁾ at „vi“ skulle besøge Kongen, at „vi“ kunde bekomme 3 Forfrister til de 3 Stæder i Friesland, hvor „vore“ Penge bleve tagne: Stauern, Leuzden og Hariing, at de (o: disse) 3 Stæder skulde forordre derom (o: befordre Sagen), hvis dem muligt var, hos Hertugen af Alba og forskaffe, at „vi“ maatte bekomme „vore“ Penge igjen, eller kongl. Majestæt kunde ikke forholde at haandhæve og forsvare sine Undersaatter og forunde „os“ Arrestering paa deres Skiff (o: Skibe), efterdi „vi“ mistede vore Penge i deres Land. Han beder derfor Peder Dre, at han vil dele sit gode Raad med dem, om de skulde forordre disse 3 Forfrister, eller om de skulde begjere, at Kongen vilde forløbe (o: give Forløs eller Tilladelse) Doctor Knopper ²⁾ eller Pas-

1) o: Oluf Bager og de, der med ham vare Interessenter i de til Stauern tagne og opkragte Skibe.

2) o: Albert Knopper, en født Nederländer, var Prof. juris i Kjøbenhavn og blev stude paa en Gesandtskabsreise til Nederlandene 1576 (ifølge N. S. Bedels Chronol. bag Fred. 2dens Liigprædiken), men 1577 efter Letus (see Nyer. Forf. Veg. Pag. 313).

lich¹⁾ eller Elias Eisenberg²⁾, at En af dem maatte reise paa „vor“ Betøstning til Hertugen af Alba; „thi hver Mand mener, at en slet (∴ simpel) Forfrist, som vi nu have taget til Dufke de Alba, det skal ikke dette have paa sig (∴ ikke have saameget at betyde som dette); og det er os Alle en stor Spot til (∴ foruden) vor store Skade, skulle vi saa slet overgive sliq en stor Sum Penge og ikke mere fordre (∴ fordre) derom.“ Han beder desaaarsag P. Dre om at skrive ham hans gode Raad og Mening til i denne Sag, samt om, at han vil skrive Niels Raas til, om at denne vilde være dem behjælpelig hos Kongen. Dat. Odense d. 18 Juni. „Olluf Bager“; med Udskrift til: Peder Dre, „min gunstige Herre og synderlige gode Ven“ (Dipl. Lang. ved R. N.). Og kan man ved denne Leilighed vist ikke undlade at beundre den ligefremme Maade, hvorpaa den Odense Raadmand i denne Skrivelse behandler Rigshofmesteren eller den fornemste Mand næst Kongen i Riget, med hvem han altsaa, som det synes, maa have staaet paa en hoist fortrolig Fod. -

Ved samme Tid maa derhos D. Bager ogsaa have begyndt at bortgifte sine Døtre (Noget, der i en da-værende Borgers Liv, saavel med Hensyn til Udstyr som Bryllupsheoitidelighed, gjorde væsentlig Epoche); thi før 1575 (see 1582) synes allerede hans „anden“ Datter at være gift, og den „femte“ var allerede Enke

1) Caspar Pædik var en pommerisk Abelsmand og Fred. Døns tydske Secretair.

2) Elias Eisenberg var Fred. Døns Secretair og Canonicus i Rostilb.

1590. Det er imidlertid Skade, at man ikke veed, naar Borgemeester Siverk Pedersen blev gift med den „første“ og Raadmand Richard Knudsen med den „sjerde;“ blot Saameget veed man, at Richard Knudsens Son, Mag. Knud Richardsen Seeblad, var født d. 16 Jan. 1595 (Bloch 1 Pag. 356), hvilket, — forudsat at han var, hvad man af Fornavnet maa slutte, den ældste —, kan give et Slags Formodning om, at D. Bagers 4de Datter først blev gift 1593 eller i sit 30 Aar, fordi Faderens Sager allerede da vare i De-route.

1575 d. 2 Sept. var paa Retterthinget i Lund skiftet Oluf Nielsen, Borger i Odense, og havde i Rette stævnet alle Sanderum Sognemænd, „for de skulle udlægge og retgjøre hannem vor (D: Kongens) Part af Boghvedetienden af forte Sanderum Sogn, som han ikke haver faaet eller bekommet i disse 3 forgangne Aar, han „vor“ Part af forte Sanderum Sogn naadigst bekommet haver.“ Peder Juel i Hødme og Hans Knudsen i Elmelundt mødte, som Fuldmyndige paa alle Sanderum Sognemænds Vegne; men Sagen optoges (D: opsattes) til idag 6 Uger, paa det at de imidlertid kunde sig om samme Boghvedetiende forene og fordrage (af R. Domb. ved Etatsraad. R. Ros.).

S. A. blev D. Bagers 7de Son, Anders, født, der ligesom den 6te, eller Hans Bager, bosatte sig i Bergen (Sand Pag. 22).

Af det ved disse Børn Anførte vil man saaledes tildeels erfare, hvilken Opdragelse han gav dem, idet han beholdt den ældste Son, Niels, tilligemed Døttrene hjemme, hvor han ogsaa synes at have afloft ham som

Raadmand; de øvrige, paa den nær, der døde i sin Ungdom her hjemme, sendte han ud til fremmede Lande, formodentlig paa Handelsens Begne; og kjendt han maastee vel lod flere studere, lod han dog kun een opoffre sig til den geistlige Stand.

1576 blev hans ældste Søn, Niels, gift med Marianne, Knud Jørgensen Seeblads Datter, som var født den 22 Octbr. 1552 (Birch. om sin Familie); men naar han derhos allerede da kaldes Raadmand, da er det uden Tvivl en Anticipation; i det Mindste kaldes han endnu 1584 kun Borger i Odense.

S. N. erholder D. Bager, som det synes ved et Mageskifte, Ellegaard (i Paarup Sogn) af Kongen (Odense 4 Pag. 177); og er det derhos høist rimeligt, at Hensigten med denne Landeicendoms Erhvervelse netop har været den samme som den med Magdalene Michels Hauge og Tollelund, nemlig for der om Sommeren at græse sine Stude, hvis Antal formodentlig Aar for Aar maatte tiltage, alt som hans Handel alt mere og mere udvideedes.

S. N. opbygger han, ifølge det paa samme anbragte Aarstal, sin Fædrenegaard, Nr. 6 i Dvergade (Hand Pag. 7) eller den saakaldte Nissens Gaard. Gadedøren var endnu i min Tid (1811) forsynet med en mægtig Steentrappe med Bænker ved Siderne og det saakaldte Bislag over, Alt tilhobe prydet med gammel-dags Steenzirater. Den rummelige flislagte Forstue var prydet med uhyre Hjørtegevierer over Dørene; Pragtsalen tilvenstre, hvortil en Fløidør førte, var 150 Alen i □ og, ligesom Forstuen, 7 Alen høi; de 3 Jag Vinduer mod Gaden vare 4 Alen høie; Bæg-

gene vare panelede i Tableværk indtil de 3 Fjerdedele af Høiden og derhos udstaarne i Lovværk; men den øverste Fjerdedeel af Bæggen var derimod udfyldt med bibelske Forestillinger. Loftet var ligeledes mellem de svære beklædte Bjelker udfyldt med Tableværk, i hvis Fordybninger nedhængende Granatæbler vare anbragte (jfr. Handt Pag. 8-9).

S. A. lader han, som et Erkjendtlighedsbeviis for de mange Velgjerninger, Gud havde betæet ham, i Graabrodrefirke en Mindetable ophænge. Den forestillede øverst Treenheden (nemlig øverst tilhøre Gud Fader, dybere nede den hellig Andes Due og i Midten Frelseren, som staaer paa en Regnbue, og fra hvis høire Skulder udgaaer en Lilliestængel, men fra den venstre Skulder et Sværd; paa begge hans Sider i Stjerne 3qvinde lige og 3 mandlige af Engle omgivne Helgene; under dem ile tilhøre de Salige opad mod Frelseren, men tilvenstre de Fordømte nedad fra Dommerens Afsyn) og derpaa nederst eller i Forgrunden den hele knælende Familie, Faderen med de 7 Sønner paa den ene, og Moderen med de 5 Døttre paa den anden Side (Handt Pag. 21, 26); og nedenunder samme et Bers, som findes i Birch. Graabrodre No. 11 og hos Myerup Pag. 108-9, saaledes lydende:

Jeg Olve Pager og min Hustru Margrete
vii haaffve ladet denne tafle opsatte
alle Fromme dermed at lære,
hvat Velgierninger og stor Ære
Gud af sin naade os beteede
med Lifs Nødtøst, Wenner, Helbrede
og med Lifs Frugt, vore tolf Børn kiere,

som her med os afmalede ere.
 For dine Gafver Gud Fader bold
 skee Dig Lof och Tach tusindfold!
 Dit hellige Naffn os og vor Neste,
 Dine Gafver lad os bruge til beste!
 her saa at lefve os alle giff,
 at vi maa faa det ævige Liff.

1576. 1)

Af Familieeffilberiet lære vi desuden ogsaa Tidsalderens Klædebragt at kjende: Han selv var nemlig iført sorte Fløielsklæder og Kappe, besat med Fjerværk, samt Pibekrabe om Halsen og brune krollede Haar; og Sønerne ligeledes. Hans Kone havde ført Kjortel og Mødest, samt Hovedet skjult med, hvad man i gamle Dage kaldte Hølk og Snipp, et tæt foldet Forklæde og svær Guldkjæde. Døttrene havde alle bart Hoved med tæt liggende dobbelte Flætninger, røde Haar, hvirvlede Silkekjoler, samme Couleur Fløielsmodester, Forklæder og Guldkjæder (Handt Pag. 23, 26-27). Blot den allerede afdøde Datter var afbildet i sorte Klæder med Hovedliin og uden Guldkjæde. Ved samme Leilighed lod han tillige sin Familieligsteen, eller en Steen over sin Familiegrav, hvorpaa der var Plads til at anmærke enhver af deres Dødsaar, i Graabrødrekirke med følgende Paaskrift indlægge:

- 1) De sidste Stroffer her uden Tvivl, for at give Mening, læses:
 For Dine Gafver, Gud Fader bold!
 skee Lof og Tach tusindfold
 dit hellige Naffn! os og vor Neste
 dine Gafver lad os bruge til beste!
 her saa at lefve os alle giff,
 at vi maa faa det ævige Liff!

Olve Bager i Othense lot lege denne Steen,
thi hand acter herre at hvile sine Been
och hans kiere hustru och børn tertil,
om ten gode Gud tet saa hafve vil.

(Birch. Graabrødre Nr. 40).

S. A., saavel som 77, kaldes han endnu hos Birch. Raadmand.

1577 blev hans ældste Søn, Nielses, Datter, Karen, født, som siden blev gift med Johan Borchardsen og døde 1661 i en Alder af 80 Aar. Og med hende begyndte saaledes den Periode for D. Bager, hvor han ikke blot saae Børn, men ogsaa Børnebørn, hvis Antal Aar for Aar formeredes, omkring sig.

S. A. byggede han formodentlig den Gaard paa Dvergade, som nu kaldes Løveapotheket; thi Traditionen tilholder ikke blot, at Løveapotheket er bygget af Oluf Bager; „men paa en Bjelke i Væggen indimod den vestlige Nabogaard staar paa 2 Steder Oluf Bagers bekjendte Bomærke (det opvendte Anker) med Bogstaverne O. B. og Aarstallet 1577.“ Over den Port, som nu fører ind i Gaardspladsen fra Dvergade, var før den østlige Nabogaards (eller Klubbens) Ombygning anbragt en Egeplank, som endnu opbevares, hvorpaa det samme Bomærke med de samme Bogstaver og Aarstallet 1581 er udstaaret og derover: **Olluf Bager**. Alt dette beviser vel ikke med Sikkerhed, at Apothekergaarden selv er bygget af Oluf Bager; thi det er ikke vist, at Sidebygningen imod Vest ogsaa i hans Tid hørte til denne Gaard; altsaa ikke vist, at hine Bogstaver o. s. v. betegne „dens“ Byggherre; og hvad Planken over Porten angaaer, da er denne Port, som gaaer ind under Klubgaardens øverste Stokværk, der støder tæt op

til Apothekets østlige Gavl, først i senere Tider erhvervet fra Klubben. Forhen havde Apotheket en Port, der gik tværs igjennem selve Bygningen, men som nu er tilmuret og Pladsen benyttet til Værelser. Klubgaarden selv har nok oprindelig bestaaet af 2 Gaarde; thi deels har den 2 Nr., og deels fandt man ved den gamle Gaards Nedbrydelse Spor af en forhenværende Port henimod den vestlige Ende ikke langt fra Apothekets nuværende Port. Dette synes at antyde, at den gamle Klubgaard oprindelig har strakt sig fra denne tilmurede Port indtil Gaardens østlige Ende, og at der da imellem dens vestlige Gavl og Apothekets østlige har været en tredje Gaard (nemlig Klubbens nuværende vestligste Stykke med Apothekets nuværende Port under), som efter Plankens Indskrift, hvis denne oprindelig har havt samme Plads, maa være bygget af Oluf Bager. Imidlertid have disse Gaarde undergaaet saamange Forandringer, at Ingen nu med Visshed kan vide, hvorledes de i ældre Tider have været adskilte og forbundne. Jeg troer derfor dog, at Foreningen af Mærkerne paa den vestlige Sidebygning, Planken over Porten og Sagnet maae ansees som Indicier, om end ikke som sikkert Beviis paa, at Apotheket er bygget af Oluf Bager (Medd. af Dr. Paludan-Müller).

S. A. faaar han af Kongen Melchior Stribers Gaard, som laa Norden Udelgaden mod Raadhuset til (Odense 4 Pag. 179).

Men at Kongen desuagtet endnu stod i Gjæld til ham for forstrakte Penge fra 7-Aarskrigen og derfor havde pantsat ham en eller flere Kongetiender, seer man deraf, at han

1578 b. 3 Febr. indgiver Klage til Kongen over Stiftsfriveren i Fyen, Christoffer Bang, for Misligholdelse af den Kornleverance, han paa Kongens Begne skulde yde ham for hans Forstredninger i then svenske Feide (der altsaa fulde 8 Aar efter Freden endnu ikke vare opgjorte). Det omstrebne Korn havde Stiftsfriveren en Deel Aar (ikke) rigtig leveret; og naar han „saa reyste ind til Kjobenhavn for at forklare syn Regenscaff“, saa fik han fuld Dwittering (med sig fra D. Bager) imod at „were Mand for“, at D. Bager skulde bekomme Alt, hvis som tilbageslod og ikke fremkommen var. Dette havde D. Bager ofte gjort imod mange af Kongens Læns mænd (hvilket viser, hvor udbredte hans Pengeconnerioner alt den Tid vare), hvilke derefter som ærlige Mænd tilfredsstillede, fuldgjorde „och fornøghede hannem.“ Endelig kom D. Bager efter, at den Sum Korn, ham restede, var vorret til en betydelig Mængde, og han stred derfor til at lade Stiftsfriveren opkalde paa Odense Raadstue og tilspørge, om han nogenstinde havde gjort „klart Regnskab med ham, hans Hustrue“ eller Nogen paa hans Begne. Men da vilde han hverken svare nei eller ja og kunde alene give en løselig Bested. Desaaarsag ansøger D. Bager nu allerunderdanigst, at denne Rede og Rigtighed maa vorde Stiftsfriveren paalagt gjennem Dyens Dyrighed, og at denne maatte hjælpe ham til sin Ret i Henseende til Alt, hvad der var dem imellem, hvorpaa han slutter Brevet saaledes: Gud alsomnæctigste hand-schal Ed. Kongl. Maj. thet rigelighen belønne, och ieg vil althid findis Ed. Kongl. Maj.s villighe, hørsame och tro Dienere med Liff och Guodtz, ieg dis plichtig er. Thend samme

Herre och Gud hand unde och forlene Ed. R. M. et langt och sundt Piif och et langbaarigt Regimente (Hand Pag. 12-13). Hvorledes han forresten paa sin Side ogsaa søgte at fremme Kongens Dnsker uden Hensyn til sine Collegers modstridende Bestræbelsler (ligesom han allerede 1567 havde søgt at fremme dem uden Hensyn til sine Medborgeres Dndømme), har man et Exempel paa i en kongl. Skrivelse af

1579 d. 3 Nov., hvori der handles om at skaffe Plads i Odense til 2000 Heste for den Forsamling, der skulde holdes næste Foraar (jfr. Odense 4 Pag. 193). Thi da havde D. Bager opgivet, at der fandtes Plads til 1400 Heste; men den øvrige Deel af Magistraten vilde kun finde Plads til 1300 (Ja! saagar fra Begyndelsen af kun til 800, jfr. Od. I. c. Pag. 194). Og nu befalede da (hvortil D. Bager formodentlig ogsaa havde givet Forslag), at man, for at kunne anbringe de øvrige, skulde „forfare“ Leiligheden i Adelsens Gaarde, hos Superintendente, Præsterne og i Hospitalet (Hand Pag. 14).

1580 d. 7 Jan. faaer D. Bager, Raadmand i Odense, kongl. Befaling, „at forreise til Nederlandene udi vor 3: Kongens Bestilling“ (see ovenfor under Odense).

S. A. i Mai holdtes den høitidelige flesvig-holsteenske Lænstagelse i Odense; og da nu et almindeligt Sagn vil, at Kongen engang under sit Ophold i Odense skulde have taget Logi hos D. Bager, saa var dertil vist ingenfinde nogen bedre Grund (da han iøvrigt selv havde sin egen Gaard i Odense, hvorfra han ogsaa udstedte sine fleste Breve) end netop 1580, da Mængden af fornemme Gjester var saastor, at Kongen formo-

dentlig baade maatte indrømme dem Ddensegaard, S. Knuds Kloster og alle andre offentlige Bygninger. Og at det ogsaa virkelig den Tid skete, synes umistkeudeligt af Nescens Kobber over Lænsboitideligheden, hvor den kongl. Procession netop kommer ud fra den gamle Bispegaard, som tilhørte D. Bager (see 1584). Stillaadset (das Gerüste) eller, som det kaldtes, Palladset er nemlig opreist saaledes, at de derpaa værende Personer vende Ansigtet mod S. Albani Kirke og Nyggen mod Skomagerstrædet; men man seer tillige paa høire Side i Baggrunden den Åbning, som Torvestræde og Adelsstræde danne med hinanden ved deres Indløb til Torvet; og fra den Gaard paa det sydlige Hjørne af Adelsstrædet og Torvet, som netop er den gamle Bispegaard eller nuværende Frøkenkloster, seer man virkelig den kongl. Procession fremkomme. Men er dette nu vist, saa er det ogsaa sandsynligt, at han den Tid hos D. Bager har logeret ¹⁾, hvad enten saa her i denne Gaard eller maastee snarest i hans 1576 saa pragtfuldt nyopbygte Fædrenegaard paa Dvergade ²⁾. Og der

1) Thi vel hedder det s. A. (see Ddense ovf.), at Hertug Hans den Yngre skulde logere hos D. Bager, og sammesteds, at Kongen skulde have Værelser hos Mouritz Yobebust; men D. Bager havde, som bekjendt, flere end een Gaard i Byen; og de Værelser, Kongen skulde have hos M. Yobebust, bestode blot i et Kjøkken med tilhørende Spiiskammerleiligheder.

2) Og er dette Kongens daværende Ophold hos D. Bager i den senere saakaldte Nescens Gaard maastee netop Aarsagen til, at man fortæller, at der i Gaarden engang i forbums Dage endogsaa skal have staaet en Rigsbag.

er det formodentlig da ogsaa skeet, — skjøndt det den Tid var Foraar, nemlig d. 2 Mai (hvor dog Raffelovnsbarme endnu ikke sjelden ved Morgen og Aften er fornøden) —, at D. Bager efter Sagnets almindelige Forlydende (Ifgesom Anton Fugger 1541 i Augsburg for Keiser Carl den 5te, og maaskee netop for at efterligne denne) skulde have gjort Ild paa Raminen¹⁾ med Kancelbart, og da Kongen yttrede sin Forundring over dette kostbare Brændematerial, endvidere skulde have svarret, at han endnu kunde gjøre en kostbarere Ild; hvorpaa han hentede alle de kongl. Obligationer, han var i Besiddelse af (see 1578), og kastede ogsaa disse paa Ilden; hvorpaa Kongen udbrød: Ole! Ole! see Dig for, hvad Enden vil blive! (Ifr. Almeenn. Saml. 15 Pag. 405. Hand Pag. 5).

Desuagtet vedblev D. Bager endnu at staae i samme Raade som forhen; thi

f. A. den 5 Aug. gjør Kong Fred. 2 bitterligt: at han har undt ic., at Ds elskelige Oluf Bager, Raad=

1) Denne ved en Deel gammelbogs Billedhuggerarbeide forjirede Ramin, som var anbragt i Gaardens ovenfor beskrevne Stabstues sydbeste Hjerne (Hand Pag. 8), var vel ogsaa endnu i min Tid (1811) tilbage, men var dog allerede den Tid tildeels forandret, idet Gaarden, efter at have tilhørt D. Bagers Datters Mand, Richard Knudsen Seeblad, var gaaet over til hans Broder, Ditto Knudsen Seeblads, Datter, der var gift med Thomas Brodersen Risbrigt, som 1636 paany havde laabet samme oppudse og maaskee tildeels forandre, samt paa samme anbragt sit og Kones Baabner tilligemed Hordstallet 1636. Dog var det et almindeligt Sagn, at det var paa denne Ramin, at D. Bager havde offret sin Kancelbart og sine Obligationer til Kongen.

mand udi vor Kjøbsted Odense, maa igjen lade indhøgne den Plads og Eiendom udi for^{te} Odense paa S. Albani Kirkegaard imod S. Knuds Kirke, som til den Plads, Valladsen paa stob, var ublagt, saa langt og bredt, som han den selv tilforn udi Bære havt haver ic. (jfr. 1562); dog saa, „at han derpaa skal føre god Kjøbstedsbygning og den siden med Tegltag og udi andre Maader under Hævd og Magt holde, at deraf kan gange sig Tyngge og Rettighed, som det sig bør. Thi forbyde Vi o.s.v.“ Dat. Slangerup den 5 Aug. (F. Reg. ved R. R.).

Den kongl. Advarsel: Tænk paa, hvad Enden vil blive! synes imidlertid ingenlunde at have været overflodig; thi med hans Kones Død

1581 d. 4 Febr. (Birch. Graabrødre Nr. 11 og 40 og N. Pag. 108) ¹⁾ synes virkelig et sandt Byggeraseri, — der, ihvor velgjørende det end for Byens Haandværkere maatte være, dog ikke Andet kunde end lidt efter lidt at undergrave selv den rigeste Mandes Velfærd, — at have bemestret sig D. Bager.

S. A. hans Kone døde, bygger han saaledes (hvertil ovenstaaende kongl. Skrivelse af 5 Aug. 1580 paa en vis Maade forpligtede ham) den saakaldte Kammerraad

¹⁾ Paa denne hans saaledes afbede Kones Fromhed fortæller F. Bircheroed i Antegnelserne om sin Familie Pag. 195 et Exempel, idet han beretter, at da velbyrdige Hans Mule til Rislefgaard, Oluf Bager „af Abel“ i Odense og en gammel Rosenvinge engang vilde „ubforske heres Fruers Sind,“ favnede Rosenvinges sin Mand, Bagerss Hustru saldt i Graab, men Mules (Mette Kotte) satte Mob i hende og vilde forsvare hende med Liv og Blod (R. R.).

Holms, 1836 nedbrudte, Gaard Nr. 580 paa Torvet (Hand Pag. 3), over hvis Port i en Egebjælle var indhugget paa den ene Side Oluf Bagers Navn og Bomærke og paa den anden Margrete Oluf Bagers Navn og hendes Vaabenskjold, den halve Bjørn, og nedenfor samme følgende Vers:

Gud Fader, Søn och hellig Aand
 frie disse Huse fra Waade och Brand!
 och unde os her saa at byge och boe,
 at wi maate faa teind ewig Roel
 hannom til Ære och os ale til Gaffn
 i same hellig Trefoldigheds Naffn.

1581. ~

Ogsaa slutter man i Almindelighed deraf, at ogsaa hans Kones Navn og Vaaben ere anbragte paa samme, uagtet hun alt døde d. 4 Febr., at Bygningen allerede 1580 maa have taget sin Begyndelse. Inscriptionen er meddeelt hos Hand Pag. 3; men jeg tør ingenlunde fortie, at D. Bager ogsaa har anbragt sin Kones Navn paa langt senere Bygninger, og at endelig Aars-tallet i den Afskrift, jeg af Inscriptionen besidder, ikke læses 1581, som hos Hand, men 1585, hvilket Sidste jeg dog anseer for urigtigt.

S. A. byggede han ligeledes den saakaldte gamle Klub paa Dvergade; thi i denne 1840 ombygte Gaard var ogsaa, ifølge Hr. Hofapotheker Dr. Burman Bæders velvillige Meddelelse, mod Gaardsiden til indsat en Steen med D. Bagers Bomærke og Navn og Aars-tallet 1581, som paaany igjen i den nye Bygning blev indmuret. Gaarden var før Ombygningen to Etager gammel Bindingsværksbygning; og den prægtige Na-

bogaard, hvor Apotheket er, har ingen anden Indkjørsel end gennem hiin Gaards Port, fordi, som man mener, - begge Steder i sin Tid have haft en og samme Byggherre, nemlig D. Bager. Fra hans Tid kan den gamle Klubs Ciere, ifølge den af Skjoderne ved Dr. B. Becker meddeelte Underretning, forfølges lige ned til vore Dage, nemlig:

- 1) Ole Bager med sin Hustru, Margrethe, 1581 (+ 1602).
- 2) Jørgen Hansen Mule og Barbara Mogensdatter Rosenbunge, som 1608 have anbragt deres Baabner og Balgsprog i en Steen ved Siden af D. Bagers ¹⁾).
- 3) Deres Datter, Else Mule, og Raadmand Herman Hahne ²⁾).
- 4) Christopher Balslob ³⁾).
- 5) Apotheker og Raadmand Jacob Gottfried Becker og Christina Ram, som 1684 have anbragt deres Baabner og Balgsprog i en Bjelke over Porten ⁴⁾).
- 6) Elisabeth Becker og Apotheker Peter v. Westen (1704) ⁵⁾).
- 7) Agent og Apotheker Johan Christopher v. Westen (om ham Giesf. I. c.).
- 8) Justiterraad Bohr og (hans Svigersøn) Hr. Peter v. Westen (om dem Giesf. I. c.).
- 9) Glarmester Junge 1767.

1) Han døde 1634 (Mumme Pag. 229, ifr. Giesf. 2 Pag. 139).

2) (Om dem see Giesf. 2 Pag. 139, ifr. Pag. 102).

3) (Om ham see Bloch 1 Pag. 171-72).

4) (Han døde 1685, Bloch 1 Pag. 172).

5) Om dem see Mumme Pag. 274-75. Han døde 1727 (Giesf. 3 Pag. 404 L. 3).

10) Guldsmed Clemmen Petersen 1788.

11) Søren Olsen Moorch.

12) Klubben 1800. Og kan man ved at overflue denne lange Række af Cicre ikke Andet end ønske, at man ogsaa om de andre Byens mærkeligste Bygninger havde lignende Oplysning, da det vilde gjøre Byens ældre Historie i mangfoldige Tilfælde langt forstaaeligere, naar man vidste, hvor enhver af dens betydeligste Mænd i sin Tid havde boet, end nu, hvor vi saagodtsom savne enhver Veiledning i denne Henseende og desaaarsag ogsaa saa jevnlige see os udsatte for ved usikre Gissninger at vilbledes. Det har desaaarsag ogsaa ofte forundret mig, at Ingen paantager sig at skrive et Kjøbstædhuses eller en Kjøbstædgaards Historie (hvor til Materialierne i de fleste Tilfælde vel neppe kunne savnes); og det ikke blot med Hensyn til de ydre, men især med Hensyn til de indre Forandringer, den igjennem Aarhundreder har været underkastet, ikke blot med Hensyn til det Ydre og Yegemlige, men ogsaa med Hensyn til det Indre og Aandelige eller til den Mand, der til forskjellige Tider har boet og i forskjellige Perioder besjælet samme; altsaa ikke blot med Hensyn til den ydre Skal, men til den indre Kjerne. En sliq Monographi vilde vistnok have uendelig Interesse, og det ikke blot med Hensyn til vore Kjøbstæders nuværende store og betydelige, men for en stor Deel ogsaa til deres smaa og ubetydelige Bygninger. Den samme Berel, som man nutildags med Hensyn til „Rummet“ vilde finde ved at undersøge de forskjellige Beboeres Vilkaar, Stillinge og Character, der i nærværende Dieblit boede Huus fra Huus den hele Gade igjennem, vilde man

da i Grunden ligeledes ogsaa med Hensyn til „Tiden“ gjenfinde ved blot at forfølge et eneste Huses Eiere fra de tidligste og indtil de sildigste Tider; og Interessen vilde endnu blive større, fordi man derved ikke blot fik Leilighed til at skildre den Forskjel, Stand, Alder og Rigdom, men ogsaa den, de forskjellige Tidsaldres Sæder, Skikke og Culturgrad frembragte. Det har derfor ofte moret mig at staae stille foran et saadant, — især for et gammeldags udseende, — Huus, og at tænke mig, hvad der „muligviis“ fra Tid til anden kunde have boet eller kunde have tildraget sig derinde; og jeg har stedse endt mine Gisninger med det Ønske, engang ved Leilighed at faae at vide, hvo der „virkelig“ havde boet, og hvad der „virkelig“ havde tildraget sig i samme. Dog i Grunden gaaer det bestobærrer! enhver Historiegrandster med Hensyn til den ældre Historie ikke stort bedre end mig med mine Huse; thi ogsaa han staaer jo stedse for en tillukket Dør eller for en tilkastet Grav og vilde saa gjerne udgrandste den Gaade, der skjuler sig bag samme; han gjetter og gjetter og faaer vel stundom endogsaa Andre til at troe paa sine Gisninger; men Vissheden, den dyrebare Visshed, som han i sin Begjeistring heelt ofte gav sit Liv for at erhverve, den opnaaer han desværre! sjelden eller aldrig før engang, naar „Alt“ skal opklares.

1582 lod D. Bager det saakaldte Jordan paa Korsgaden bygge, der i lang Tid ifølge Sagnet var Byens eneste Viinkjelder ¹⁾, og som derfor ogsaa skal

1) Mon da den efter kongl. Befaling af 1540 indrettede Raadshueviinkjelder i alt dette Lidsrum har været lukket?

have sit Navn med Hensyn til de cananitiske Viindruer. Mellem 2 og 3 Etage udvendig mod Gaden sees (som allerede i Bd. 4 Pag. 204 er anført) 3 i Steen udhugne Hoveder; under det midterste en Steen med D. Bagers og hans (mærkelig nok allerede 1581 afdøde) Hustrues Navn og Bomærke samt Årstallet 1582 og derunder:

O Gudt! meg lenges efter teg, men Here oc Gud!
 ieg hobber paa teg; ladt mig aldrig beskemes,
 adt mine Fiender icke skulle gledes over mig!

Psalm. d. 25.

og mellem 1 og 2 Etage atter 3 i Steen udhugne Hoveder. Bærelserne vare indvendig overalt zirede med Inscriptioner og Billedhuggerarbejde; men disse bleve ved en Reparation af Raadmand Bergman for 30 à 40 Åar siden (NB. før 1811) borttagne, saa der nu blot er et lille Stykke Bræt tilbage i Stalden, hvorpaa blandt andet læstes: **Der Wein ist Gottes Gabe.** Kjelderne under Huset vare endelig, som en Folge af deres forrige Bestemmelse, store, hvælvede og dybe.

S. A. døde hans Son, Jens Bager, i Hamborg (see 1565).

S. A. hedder det, at Ole Bagers Svaber s: Svingerson, den unge Hans Friis, havde den 1575 afdøde Prior i S. Knud, C. Povelsens, Brød paa en Jord ved Østebæk (Dense 4 Pag. 203). Skal dette nu forstaaes saaledes, at han allerede før 1575 var D. Bagers Svaber eller Svingerson og altsaa gift med hans næstældste Datter, Else, saa viser det, at hun allerede var gift før sit 16 Åar, og vilde saaledes være et Beviis paa, at en saa riig Mand som Ole Bagers Dot-

tre havde en rivende Afstøtning, hvilket, som sagt, ogsaa derved bestrykes, at hans femte Datter (see 1571) allerede i sit 19 Aar var Enke.

1583 var D. Bager bestjefstiget med at tage Laughævd og at forhverve sig Laasebrev paa sine vidtløstige Eiendomme, hvilket efter den Tids Procedure omtrent kunde medtage et halvandet Aars Tid, først nemlig Opbud til Bything; derpaa kongl. Stadsfæstelsesbrev; derpaa 1, 2, 3 og 4 Dombrev, hvert paa 7 Uger; derpaa almindelig Stævning paa 1 Aar og 6 Uger; og endelig almindelig Stævning 6 Ugers Overhørelse (Almeent. Saml. 17 Pag. 10=11).

1584 gjør Kong Fred. 2 bitterligt: at Ds elskelige Niels Bagger (D. Bagers ældste Son, see 1553), Borger udi vor Rjosted Odense, har givet tilkjende, hvorledes han havde en Deel Penge tilgode hos Landets Adel og ikke understaaer sig ifølge Necessen at tage deres Arvegods til Underpant; i hvilken Anledning Kongen dog, Necessens Forbud uagtet, bevilger ham denne Tilladelse (see udførligere under Odense supra).

S. A. kaldes D. Bager endnu kun Raadmand og tager da (hvilket Hand Pag. 16 urigtigt henfører til 1618) Laasebrev paa sine Eiendomme, der den Tid virkelig kunde kaldes umaadelige, da man deraf seer, at denne enkelte Borger allerede nu eller 50 Aar efter Reformationen eiede ligesaa Meget om end ikke Mere i Odense By, end Byens rigeste Kloster, S. Knud, i de catholske Tider havde ciet (jfr. 1548). Det under 28 Sept. udstedte Laasebrev opregner nemlig hans Eiendomme, som følger:

1. Den Gaard, han nu selv iboer ¹⁾, Norden Adelsgaden (hvorved her nødvendigviis maa forstaaes den gamle Adelsgade, hvoraf nuværende Adelsstræde endnu er en Levning; saa at det altsaa var den 1576 af ny opbygte Gaard Nr. 6 paa Dvergade, der herved mæntes; jfr. Handl. Pag. 16), som hans afgangne Fader og Moder før udi boede (altsaa hans Fædrengaard).

2. De 2 murede Huse der Osten næst hos (altsaa mod Fattiggaarden til) og det Huus og Gaard, som Niels Madsen iboer (formodentlig nuværende Fattiggaard paa Hjørnet af Dvergade og Paastestrædet); som er Altsammen frit Gods undtagen et lille Stykke Jord bagi Gaarden, som skyldees aarlig 8 fl . dansk til Hospitalet.

3. Den nye murede Huus og Gaard nesten (læs: Vesten) sig selv (o: Vesten for hans egen Gaard), som tilforn udgjorde 2 Baaninger, og som ogsaa er frit Gods undtagen 5 fl , som gaaer af et Stykke Jord til Sognepræsten i Vor Frue. Og strækker Gaarden sig i Vester til gamle Herman Bales Huus, som nu Simon Bardstær iboer, og i Længden (?) til hans eget Portrum undtagen mod Bythinget. (Skjondt dette nu er aldeles uforstaaeligt og formodentlig urigtigt affrevet, saa lod det sig maaskee dog nogenlunde forklare, hvis vi turde antage:

1) Formodentlig siden 1576, da han bygte den; thi haade før, nemlig 1550, og efter, nemlig 1600, boede han i Amstuegaard paa Nerregade, hvilken Gaard han dog først 1586 lod ombygge, og hvori han formodentlig ikke er nedflyttet igjen, for han o. 1593 skjenkede sin Datter, Lisbeth, Gaarden paa Dvergade i Brubegave.

a) at Længden her betegne de Dybden eller Udstrækningen mod Syden;

b) at Porthuus ikke var det Samme som Port eller Porthuus, men derimod hvad vi nu kalde Vognport eller Vognremise og altsaa D. Bagers Baggaard; og

c) at Bythinget den Tid var forskjelligt fra Raadhuset og rimeligviis laa paa Fiskeforvet eller det 1593 saakaldte forum justitiarium, s. Gr. i eller ved Gjestgiver Larsens Gaard. Thi under disse 3 Forudsætninger vilde Meningen være, at Gaarden strakte sig mod Syd i den østre Side eller ind imod ham selv til hans eget Baghuus; men derimod i den vestre Side eller ud imod Bythinget til strakte den sig ikke saavidt imod Sonden).

4. Den Gaard i Nørregade, som strækker sig fra (a: ligeoverfor) hans Porthuus til Frantz Mules Hjørnestolpe (a: den Gaard paa hiin Side Gaden eller nor i Gaden, som strækker sig langs Nørregade og til Frantz Mule, der 1600 boede paa Nørregade), og som han kjøbte af Jacob Jespersen; fri Eiendom. (Altsaa uden Tvisel Klubben, Apotheket og Jordan, hvilket sidste formodentlig den Tid ogsaa gik ud til Nørregade).

5. Det nye Porthuus Norden næst hos (det foregaaende), som Niels Jensen (af hvem formodentlig N. Jensens Stræde har Navn) nu iboer, og som strækker sig til Hans Mules Huus (der formodentlig ligeledes laa paa Nørregade, hvor i det Mindste hans Fader 1600 havde boet; see infra Nr. 6). Stem Hellig Geistes Kirkegaard (a: den aabne Plads langs med Fiskeforvets østlige Side, som D. Bager siden lod bebygge, hvorved Fiskeforvet og den øverste Ende af Nørregade

forst sit sin nuværende Form mod Osten); ligeledes fri Eiendom. (For at forstaae Nr. 4 og 5, maa man vide, at D. Bager, som vi siden skulle see, byggede den hele Række Gaarde ud imod nuværende Fiskefors og Nørregade ligefra Jordan og indtil Amtstuegaarden eller N. Jensen's Stræde, hvilke formodentlig før hans Tid aldeles ikke have eksisteret (men Pladsen derimod før den Tid for største Delen havde været indtaget af Hellig Geist Kirke og samme Kirkegaard), saa at det alt-saa før den Tid (el. før 1584) meget vel kunde hedde, at Jordan laa ligesaavel paa Nørregade som paa Dvergade, saasom det den Tid rimeligviis udgjorde Hjørnet af dem begge).

6. Den Gaard i Nørregade, som hans Moder boede (i: Amtstuegaarden Nr. 404), som strækker sig mellem afgangne Caspar Mules Gaard (som NB. 1600 boede paa Nørregade, men ogsaa havde en Gaard i Dvergade, hvor Franz Brixen før havde boet) og tværs over Bækken til Anders Kempsunders Gaard; fri Eiendom undtagen 1 Mk. dansk, som gives til Odense By for en Plads langs over Byens Bæk.

7. Den Gaard i Vestergade tvært overfor Raadhuset (see 1577), som Christof Bust boer, mellem Christen Friis og Poul Nielsen; fri Eiendom undtagen 2 Daler, som er Jordskyld til S. Knuds Kloster. (Dette er saaledes maaskee den Gaard paa Vestergade straa overfor Raadhuset, over hvis Port der skal være en Steen med Inscription, som muligviis turde udvise, at D. Bager ogsaa havde ladet den opbygge) ¹⁾.

1) Et Sagn, hvis Sandhed Hr. Abjunct Crones paa min Anmodning anstillede Undersøgelse dog ingenlunde har stadfæstet.

8. De Gaarde og Baaninger (altsaa flere), som han (1581) har ladet bygge paa S. Albani Kirkegaard (3: det store Torv) næst op til S. Knuds Kirkegaards Muur (altsaa var den saakaldte Kammerraad Holms Gaard mellem Rectorboligen og S. Knud allerede bygget 1584), som er fri Eiendom undtagen 2 Daler aarlig Jordsthyld til Byen.

9. S. Knuds Abildhauge næst op til samme (3: næst op til den foregaaende), som strækker sig i Sønder langs til Aaen, som han „vort“ Brev paa haver til evig Eiendom undtagen 1 Daler aarlig Jordsthyld til S. Knuds Kloster.

10. Den gamle Bispegaard (3: nuværende Frosen-kloster) næst op til Borgemester Mogens Henriksens Jord; Alt fri Eiendom. (Denne gamle Bispegaard, som blev odelagt i Grebens Feide, er formodentlig ved Reformationen tilfalden Kongen og af ham D. Bager tilskjødet).

11. Den Bispeholm (i Aaen) dernæst, som er fri Eiendom undtagen 1 Daler Jordsthyld til S. Hans Kloster efter „vort“ Brevs Lydelse.

12. 2 Baaninger i Ygestrædet med den store Humlehaug, som strækker sig mellem Arnt Petersens Jord og Hospitalets Hauge, og i Vester til Jens Grydestøbers Hauge; fri Eiendom undtagen 8 f. danske af et Stykke Jord til Graabrødrekirke og 24 f. af 2 Stykker til S. Knuds Kloster.

13. De frie Boder og den Abildhauge, som strækker sig langs fra Strædet og ned i Sønder til Clarae Klostermuur, som Superintendent, Mester Niels Jespersen, i Børge haver (mon Bispens Plan?), og som

han (nemlig D. Bager) kjøbte af Borgemeſter Jørgen Kotti.

14. Det Huus og Gaard Sønden næſt op til den murede (Veſter) Port, ſom Jacob Snedker iboer, og ſom er fri Eiendom.

15. De 2 Baaninger Sønden Adelgaden næſt ved den yderſte nye (altſaa 1580 opførte) Veſterport, næſt op til Jens Grydeſtøbers Jord; fri Eiendom.

16. De gamle Baaninger Norden Adelgaden, ſom ligge mellem Veſterport og Palle Chriſtensens Gaard, ſom han fik af Frands Bager og Peder Jbsens Arvinger; fri Eiendom.

17. Den Gaard Øſten næſt hos (den foregaaende), ſom Palle Chriſtensen iboer, med Hauge, ſom ſtrækker ſig til det Vand mod Piledam og Bjørnsløkke; fri Eiendom undtagen 1 Daler aarlig Jordſkyld til Dalum Kloſter.

18. En Hauge og et Jordsmon i Veſtergade mellem Karen, Lauriſ Sciersens, og Hans Anibſmed, ſom han fik af Jacob Ulſeid; fri Eiendom.

19. En Hauge paa det Hjørne i Strædet ved Naen, Mellemſtrædet og den Hauge, Meſter Jens Povelfen har af S. Knuds Kloſter; fri Eiendom.

20. En Hauge ved Naen Veſten næſt op til Meſter Jens Povelfens Hauge, ſom Palle Chriſtensen oplod ham, og ſom ſvarer Jordſkyld til S. Knuds Kloſter.

21. Den lange Hauge ved S. Gjertrudsholm mellem Naen og Landeveien, ſom han kjøbte af Byen.

22. Den Hauge paa Heden mellem Jørgen Kotti og Jørgen Skieldſ (Schreels?), ſom han bekom af Herman Mikelfen; og det Stykke Engfang, ſom ligger ved

Gjertrudsholm, og som han efter „bort“ Brev og Begjering fik i Betaling af Byen.

23. En Hauge i det Stræde Norden Bangsbro, næst op til hans „Søster“, Dorte Søndags, Hauge og Ane Sverdtfcigers, som han har laant sin Søn, Niels Bager; fri Eiendom.

24. En Hauge paa Heden mod Nalykken mellem Mads Paaske og Karen Joens Hauge, som han har laant Mikkel Pedersen.

25. En Hauge mellem Vindegades Port og Bjørnslykke, som strækker sig fra Porten og Adelveien ned til Maen og Vandløbet mod Graabrødrekloster; fri Eiendom.

26. En Hauge uden Nørreport næst op til den Hauge, som Eiler Konnows Arvinger have i Børge, og som strækker sig mod Sortebrødrelykke, og som Mads Rids nu i Børge haver; fri Eiendom.

27. To Hauger Norden Bjørnslykke, den ene, som hans sal. Moder havde i Pant af Byen, og den anden, som Maren, Peder Bagers, har i Børge.

28. Den Lykke uden Nørreport, som afgangne Magdalene Michels tilforn havde og strækker sig langs Adelveien og ned til Næsbyhøveds Sø med sit frie Malob. Deslige den Skov dernæst hos, som kaldes Tollelund, og som strækker sig nor langs Adelveien over Dronningbroen til den Bei, som løber til Slottets Humlehauge, og er i sin Brede tværtover ned til den gamle Slotsabildhauge og Gjerdet; fri Eiendom. Og endelig

29. et Huus i den Abildhauge og det Band, som ligger forved Magdalenes Lykke, som han for nogle Aar siden kjøbte (Almeenn. Saml. 17 Pag. 5-10).

Handt antager derhos Pag. 20, at det saa ofte fore-

kommande Udtryk: fri Eiendom skulde betegne, at alle disse hans Eiendomme tillige den Tid vare „ubeheftede;“ men det er just ingen Selvfølge; thi fri Eiendom betyder ved denne Leilighed blot, at der ikke hvilede nogen „offentlig“ Hestelse paa samme. Derimod er der et Par andre Udtryk i Laasebrevet, der fuldkomment stadfæste den af Handt fremsatte Mening. Pag. 4=5 hedder det nemlig: „at D. Bager havde disse Eiendomme i sin frie Haand og havende Børge, og at Ingen kjendes derudi at have nogen Part, Lod, Deel eller Rettighed uden Gud almægtige;“ og Pag. 10: „at Ingen under den hele Laaghærds Procedure var fremkommen, som kjendte sig nogen Lod, Deel eller Rettighed, være sig for Eiendom, „Pant,“ Laan eller i nogen andensomhelst Maade, i bemeldte Grundstykker at have.“ Altsaa besad han endnu virkelig den Tid disse vidtløftige Eiendomme (der beløb sig til ikke mindre end 12 Gaarde, 16 Huse, 14 Hauger og 6 andre Grundstykker) uden nogensomhelst paa samme hvilende Gjæld, paa de i Laasebrevet selv omtalte og derhos høist ubetydelige Afgifter nær.

1585 skulde han dernæst, efter min Udskrift af Inscriptionen, have bygget Kammerraad Holms nu nedbrudte Gaard, Nr. 580 paa Torvet; men da man af Laasebrevet skjønner, at den allerede 1584 maa have været byggt, er formodentlig Handts Udskrift af Inscriptionen (som han desuden havde Leilighed til at tage, efterat Bjelken, hvorpaa den stod, var nedtaget) den rette ¹⁾), og altsaa 1581 det Aar, da han opbyggede samme.

¹⁾ Skiftet nu endydermere ved Sr. Abj. Crones seneste Undersøgelse er stadfæstet.

1586 byggede han derimod Amtstuegaarden eller Nr. 404 paa Hjørnet af Nørregade og N. Jønsens Stræde. Thi i en Steen over Døren sees hans og Konnes Bømærke og derunder følgende Vers:

Oluf Bager i Ottense By
 lod her opbygge hans Mørne Gor af ny;
 Gud unde os so her at bygge oc bo,
 ad vi hos Gud maa faa den evige Ro;
 Sey til Ære oc os til Gassn,
 i Faders, Søns oc hellig And's Naffa.
 1586.

Forresten skal D. Bager ogsaa, som sagt, have bygget den hele Længde eller Huusrække langs Nørregades og Fiskeforbets østlige Side, ligesom foromtalt (Amtstue) Gaard og indtil Jordan, det store Apothek og Klubben paa Øvergade, og have brugt alle disse Baaninger til Stalde, hvori han staldforede og fedede sine Stude, med hvilke han drev en betydelig Handel paa Holland. Nogle sige derimod, at det var Staalstrædet, han i sidst-omtalt Foranledning byggede, hvilket dog Andre tilskrive Bisp Beldenaak. Derimod siger Jens Bircheroed, at alle de smukkeste Gaarde i Byen har D. Bager ladet bygge (Jfr. Atl. 6 Pag. 609 og N. Pag. 105), og Almeenn. Saml. 15 Pag. 405, at han eiede næsten det Halve af Odense By, og at de fleste store, gamle og af Grundmuur opførte Bygninger have fra ham deres Oprindelse; hvoraf altsaa følger, at endstjondt vi nu kun vide at opgive Bygningsaaret paa 5 à 6 af de mangfoldige Bygninger, han saaledes lod opføre, saa maa han dog vistnok hvert Aar i sine Velmagtsdage have bygget een eller flere, da ellers hverken hiint eller dette Sagn, der dog

allerede i Biskop Jens Bircheroeds Ungdom, altsaa omtrent 60 Aar efter D. Bagers Død, var almindeligt ¹⁾, kunde have den mindste Rimelighed.

Da det imidlertid især er den foromtalte Amtstuegaard, hvorom det i Thomas Sørensen Breinholms Antegnelser ²⁾ hedder, at hver Gang der om Foraaret blev gravet i den dertil hørende Hauge, fandt Børnene som oftest Løskillinger med Byens Lillie paa, som skulde være af dem, D. Bager havde faaet kongelig Tilladelse paa selv at lade mynte (R. N.); saa vil jeg ogsaa herved omtale denne ham efter et almindeligt Sagn af Kongen tilstaaede Myntret (Almeenn. Saml. 15 Pag. 406. R. Pag. 105. Handt Pag. 19). Det er nemlig saare sandsynligt, at han ved de mange Bygninger, han opførte, og de mange Haandværksfolk og Dagleiere, han i denne Anledning maatte holde, og den Mængde Skillemynt, han mellem disse maatte uddøle, kunde have ansøgt, ja! maaskee endogjaa virkelig erholdt en saadan kongelig Tilladelse ³⁾; dog vel at

1) See Birch. Graabrode Nr. 40 Nota, hvor han siger: *hunc veterum colonorum primarium tecta pleraque superba desiderant & hunc fundatorem ædes quælibet urbis splendiores agnoscunt* o: de fleste store Bygninger have havt ham til Besidder, og enhver af dens pragtfuldere Bygninger har han ladet opføre.

2) Denne Thomas Sørensen Breinholm kjøbte Amtstuegaarden omtrent 1767 af Postmester Melbye, og efter Breinholm maa igjen C. Jversen have faaet den, som ifølge R. Pag. 10 eride den 1808. Amtstuegaard var den derimod allerede 1811. See derom Mere hos Handt Pag. 16-17.

3) Jeg har saaledes virkelig fundet Exempel paa, at i det Mind-

mærke paa den af Atl. 6 Pag. 609 anførte Betingelse, at han nemlig siden skulde indløse dem igjen. Paa nogen egentlig Myntrettighed maa man imidlertid der- ved ingenlunde tænke og endnu mindre, som Almeenn. Saml. 15 Pag. 406 og Handt Pag. 19-20, anvise ham hans Myntværksted i den gamle kongelige Myntgaard i Odense. Det Hele har formodentlig blot været Blik- eller Kobberplader med hans Stempel (det ophængte Anker) paa; og derfor er man ogsaa ganske uvis om, hvorledes de egentlig skulle have seet ud. Atl. 6 Pag. 609 siger saaledes, at det var en Kobbermynt; Almeenn. Saml. 15 Pag. 406, at det var Toffillinger; Breinholm, at det var Toffillinger, hvorpaa der stod Byens Lillie; og Handt Pag. 20, at det var Enestefilling, men havde aldeles det samme Præg som de kongelige til 2 Skilling, ja! vare endogsaa større og derhos af 1563.

Hvad som derimod er vigtigere for os, er den Omstændighed, at Kongen i et af disse Aaringer (thi 1584 kaldes D. Bager endnu Raadmand, men saavel i Kongebrevet af 1589 som paa Liigstenen hverken Raadmand eller Commerceraad) gjorde ham fra Raadmand i Odense til Chef for sit Handelscollegium, saa at han fra den Tid af forestod hele Rigets saavel inden- som uden-

ste en Abelsmand har faaet en lignende Tillæbelse 1562 (Hoff. F. 1 Pag. 299. D. Mag. 1 Pag. 167), nemlig at han maatte lade mynte Penge i den kongelige Mynt. Det var heller ikke sjældent, at Abelsmandene lode slaae Skuepenge (see D. Mag. paa flere Steder); ja! paa Gulland tiltog endogsaa en Abelsmand sig formelig Myntret (Hoff. S. Norbye og Myntcab. under Fred. 2den).

landste Handel. Jens Birchersøder siger nemlig i sine *Inscript. Othoniens. in æde D. Albani Nota 40ma: Olaus Bagerum gravis autoritas (regia?) in Curialium sedili locavit, at major honos „sede motum“ in quietavit ac Regionum commerciorum Collegio tam extra quam intus regnum florenti præfecit.* Jeg kjender endnu hidtil Intet til dette Kong Fred. 2dens Commercecollegium (da jeg hverken i Nyges P. Dre eller i Resens Fred. 2 finder det omtalt) og ligesaa lidet som Myrup Pag. 104 til hans egentlige Bestilling som sammes Chef eller Formand. Blot har jeg paa Grund af Løveapothekets Udziringer en svag Formodning om, at denne hans Dphøielse til Chef for det kongelige Handelscollegium maaskee turde være stæet kort før eller vel endog samme Aar, da han opførte (eller i det Mindste lagde sidste Haand paa) denne anseelige Bygning. Det er nemlig et almindeligt Sagn, at D. Bager ogsaa opførte denne Gaard; og der skal være, eller i det Mindste have været, en Inscription paa samme, der endog skal have godtgjort dette (See supra under 1577). Men denne Bygning (som dog Andre tilskrive Peter v. Westen i Begyndelsen af det 18 Aarh., som maaskee dog blot i Et og Andet kan have ladet Gaarden forandre, da han bevertede den russiske Peter Czar i samme) ¹⁾ udmærker sig især der-

1) Han skal nemlig 1704 have faaet Ordre til at bevorte Czaren paa kongelig Bekostning, men derhos have gjort det altså kongeligt, idet han i sin Hauge lod afbrænde et Fyrværkeri, der kostede 4000 Rbdr., dem Kongen siden ikke vilde betale, hvorfor v. Westen henvendte sig derom til Czaren; men denne vilde ligesaa lidet; hvoraf man siden fik det Ordspøg, at Peter v. „Westen“ sned den Gang Peter von „Westen.“

ved, at den udbendig mod Gaden mellem 1ste og 2den Etage har 16 med Figurer udhugne Stene og imellem 2den og 3die Etage ligesaa mange. Nogle iblandt dem forestille Ansigter, andre Baabensfjolde og atter andre allegoriske Figurer. Blandt Baabnerne forekomme 4 Gange et i Længden tværdeelt Skjold, paa hvis ene Side en halv Ørn og paa den anden en kronet Stokfisk er afbildet. Da nu dette sidste er Islands Baaben, og Øsel, der var en Station for den nærvæste Handel, havde en Ørn til Baaben (Nesens Pag. 359), ikke at tale om den dobbelte kronede Ørn, der udgjør det russiske Baaben; saa har jeg tænkt mig Muligheden af, at hiint Baabensfjold maaskee kunde være et Slags Symbol saabel paa den islandste som paa den øselste eller nærvæste Handel, der netop den Tid begge, som Muligheder, der tildroge sig Kongens fortrinlige Opmærksomhed, saa ofte omtales (den første nemlig i Ryges H. Dre Pag. 269. Nesens Fred. 2 Pag. 311. Schlegels Chr. 4 Pag. 162-63 ic. og den sidste hos Nesens Pag. 248-49, 255, 257, 259, 262-63, 286, 296, -318, 325. Schlegels Chr. 4 Pag. 183-84), og saaledes betegne den Tid, da D. Bager, med Hensyn til at dirigere samme, blev Chef for det kongl. Handelscollegium, hvis Segl dette dobbelte Baaben maaskee endog saa udgjorde. Thi skjøndt det af det Foregaaende er sandsynligt, at han endnu 1584 var Raadmand og altsaa endnu ikke Chef for Commercecollegium; ligesom det ogsaa af det under 1577 Anførte er sandsynligt, at han langt snarere 1577 end imellem 1584 og 88 kunde have opbyggt nuværende Løveapothek: saa lod der sig dog endnu den Mulighed tænke, at han vel 1577 kunde have opbyggt, men først

en halv Snees Aar senere med Emblemer, der hentydede paa hans Commercebestilling, ladet samme forzire.

Imidlertid er Saameget under alle Tilfælde vist, at D. Bager med dette Grestrin, som naturligtviis havde hans Udtrædelse af Raadet i Odense til Folge, ogsaa synes at have naaet sin Lykkes høieste Spidse og som en Folge deraf dens Vendepunkt, og at hans Lykkes Stjerne fra den Tid af begyndte gradviis at dale.

1588 d. 4 April døde nemlig Kong Fred. 2, da D. Bager allerede var 66 Aar gammel, og dette Dødsfald synes saaledes især at have udgjort det sande Vendepunkt for hans Anseelse og Lykke, da, som det synes, Regjeringsraaderne saavel som den unge Konge havde en ganske anden, maaskee af hans Medborgeres Misundelse dem indpustet, Anskuelse af hans Borgerværd og Fortjenester end den afdøde Konge (Hand Pag. 14)¹⁾. Man mærker ogsaa denne Ugunst saagodt som væiblikkeligt; thi

1589 bliver han, den Mand, i hvis Gjæld Regjeringen saa ofte og undertiden i en Række af flere Aar havde staaet, paa en hvist ublid Maade kræbet for en, med Henjyn til de store Summer, Regjeringen forhen havde været ham skyldig, i Grunden hvist ubetydelig,

1) Overhovedet synes den nye Regjering aldeles ikke at have havt nogen synderlig Tiltro hverken til Odense Byes Borgere eller til dens Raadmand; thi endnu 1635 befales Lænsmanden at tilforordne 2 af Raadet eller Borgerne til Hospitalsforstandere; men det gjøres til en udtryffeligt Betingelse, at det skulde være Mand, som havde Samvittighed (Canc. Reg.); hvilket altsaa ikke ansaas for nogen almindelig Egenstabs hverken hos Borgerskabet eller hos Raadet.

Sum Penge. Under 1 Dec. 1589 udstedes der nemlig en kongl. Ordre til Lænsmanden, Axel Brahe, i Odense: at efter som Kongen kommer i Forfaring, at Oluf Bager skal være skyldig paa „vort Rentekammer“ 4000 Daler, da vil han, at A. Brahe tilholder D. Bager, at han endelig er fortænkst samme Penninge med det Første at erlægge, saa at Vi dennem nu „til Omflag“ til vores Behov kunne bruge; saafremt han derudinden forsømmelig vorder, at Vi det paa hans egen Skade hos hannem ikke skulle vide (o: straffe) (Danste Saml. i Geh. Arch. ved R. R.). En sliq perentorisk Ordre paa saa kort en Frist kunde vistnok ikke være D. Bager eller nogen anden Handelsmand velkommen; imidlertid rebede han sig dog ud af denne uebliffelige Forlegenhed ved, som det synes, at paatage sig en Leverance til Regjeringen; og derfor udstedes der allerede d. 9 Dec. s. A. (altsaa 8 Dage efter den foregaende) en kongl. Befaling til Lænsmanden, A. Brahe, i Odense: at efterdi Kongen har tilskrevet ham, at han skulde tiltale Oluf Bager, „Borger i Odense,“ for nogen Penge, han skyldig er, og „Vi nu forfare, at Vi med fort^e D. Bager skulle være udi Handel om nogen Klæde, som han til vor og Kronens Behov skulle Os tilstikke;“ da bede Vi Dig og ville, at Du fort^e Oluf Bager laader blive utiltalt for fort^e Penninge til paa videre Besked (l. c.).

Til denne Bexel i Kongegunsten slog sig nu vel ogsaa adskillige Tab i Handelen, da han formodentlig, støttende sig paa den kongl. Gunst og Understøttelse, havde vovet sig for vidt i sammes Speculationer og nu, denne Støtte berøvet, med Tab maatte trække sig tilba-

ge fra samme, uden at kunne udføre dem og derved med Rente og Renters Rente tilbagevinde sine deri indskudte Capitaler.

Ogsaa betydelig Sostade skal lidt efter lidt have odelagt hans Formue; og med Hensyn hertil har man især et i flere Henseender karakteristisk Sagn, som jeg skylder den afdøde Rector i Nyborg, Dr. Rhodes, Meddelelse, men som jeg siden ogsaa af Flere (og blandt dem af Klokker Ferslev) har hørt bekræfte: En Troldehex, som boede, hvor Hospitalsapotheket nu er, og hvis Datter tjente D. Bager, havde nemlig bedet ham om Noget i hans Velmagtsdage, som han, maaffee med Haanhed, havde afflaaet hende. (Hendes Begjering skal nemlig have været, at han vilde stede sit Minde til hendes Datters Giftemaal med en af hans Contoirbetjente, hvilket han for Moderens Banrygtes Skyld imidlertid afflog hende). Herover forbitret viste hun derfor Datteren, ved at skulpe 7 Eggeskaller i en Spand Vand, hvorledes hun skulde faae alle hans 7 den Tid paa Havet seilende Skibe (af hvilke de 3 vare bestemte med Stude til Holland) til at forgaae ¹⁾, og at af Mandfabet blot hendes (nemlig Datterens) Kjøreste, som var ombord paa et af dem, skulde frelses. Men naar Sagnet (eller sammes Meddelelse) derpaa tilføjer, at da Moderen siden som Her skulde brændes udenfor Vindegades Port, og hun da ved sine Kunster fik først Præsten Woldikes Callot til at flybe paa Baalet og siden begjerede et Nøgle Traad, før ved Hjælp

1) Et Pendant hertil fortæller Prof. Petersen ligeledes om Kongens Flaade i N. D. Mag. 3die Række 1, 1, 52 sq.

af samme selv at flybe bort gjennem Luften; men at hun, da dette viselig blev hende negtet, omsider maatte bestige Baalet og saaledes ynkeligt omkomme: saa er dette, i det Mindste med Hensyn til Woldike, en aabenbar Hukommelsesfeil; thi Woldike var først Sognepræst til S. Hans fra 1719 til 1754 og levede altsaa 150 Aar efter D. Bagers Død.

Endelig vil man endnu i det Følgende (af den Stok, han med vedsoiet Advarsel efterlod sine Arvinger) finde Grund til at antage, at han i sine Velmagtsdage havde været altfor rundhaandet mod sine Børn og overladt samme den ene af sine Eiendomme efter den anden, uden nogensinde at betænke, hvorledes deres Sindslag vilde være imod ham, naar han engang havde intet Mere tilbage at give eller meddele (jfr. Hånd Pag. 20).

Som en Folge saavel af det Ene som af det Andet aftog hans Formue nu alt mere og mere, og han blev omsider, i det Mindste ifølge Sagnet, fra en hovedriig Mand i Grunden en Stodder. De af hans faste Eiendomme, han endnu havde tilbage, bleve formodentlig lidt efter lidt pantsatte eller solgte, og med de tilbageblevne Capitaler havde det, som det synes, heller ikke stort at betyde. Imidlertid faldt han, for at frelse sig fra aldeles Nød paa sine gamle Dage, paa det i hans Stilling vistnok snilde Indfald, at bede alle sine i Nærheden værende Børn tilbords hos sig, ved hvilken Leilighed han, som af en Hændelse, lukkede en stor og svær Kiste op, som han havde ladet fylde med lutter smaa Flintestene, hvilke han dog overst havde skjult med Resten af sine hele Penge eller Solbdalere. Da han

nu luffede den i igjen, sagde han til sine Børn, at han havde tiltænkt denne Kiste med Contanter til den af Børnene, i hvis Huus han maatte finde forgodt at ende sine Dage; thi nu var han kjed af at føre Huusholdning selv og vilde nu for Fremtiden opgive samme. Man kan nu let forestille sig, at de ved dette Blændværk bedragne Børn ligesom kappedes om at faae ham til sig i Haab om den store og svære Pengeliste, han førte med sig (Allmeenn. Saml. 15 Pag. 406). Han valgte imidlertid sin Datter Lisbeth, som han selv kaldte sin kjæreste Datter, og drog med sin Kiste ind i hendes Huus, som netop var Nr. 6 paa Øvergade (hvilket han uden Tvivl havde afstaaet hende, da hun omtrent 1593 blev gift med Raadmand Richard Ruudsen Seeblad); altsaa netop det Huus, hvori han selv var født; det han som sin Fædrenegaard først og fremfor alle (1576) saa pragtfuldt havde bygget; det, hvori han paa en saa overdaadig Maade havde gjesteherberget sin Konge, og det, hvori han nu skulde langsomt hentæres, trættes ved Livet og sukke efter Døden. Thi desværre! ogsaa efter at have sledført sig her hos den Datter, han selv kaldte sin kjæreste, blev han ofte nødsaget til at opfriske Haabet om den rige Arv, der var i Bente, idet han ikke sjeldent luffede sig inde i sit Værelse og da ved tillukkede Dørre kastede Flintestenene, hvormed hans Kiste var fyldt, imellem hinanden, hvorved han fik de lyttende Arvinger til at indbilde sig, at han fandt sin Glæde i at tælle sine hele Penge. Men at han, alle disse Kunster uagtet, dog ofte fandt Anledning til at beklage, at han i levende Live havde udeelt det Overblevne af sit Gods til utaknemmelige

Born, hos hvem han nu maatte nyde Naadsensbrødet, skjonner man deraf, at da hans svære Pengekiste efter hans Død blev aabnet og, som sagt, befandtes at være fyldt med Flintesteene istedetfor med Penge, fandtes der tillige oveni samme en Stok med Hoskrift:

Hvo som giver, til han tigger,

skal prygles, til han ligger (Handt Pag. 21).

Skal imidlertid dette Sagn aldeles bogstaveligt opfattes, da maa den Begivenhed, det egentlig omhandler, først have tildraget sig Aaret forud for D. Bager døde; thi 1600 boede han, som det Følgende vil lære, endnu paa Nørregade og havde altsaa endnu den Tid ikke sledført sig hos sin paa Øvergade boende Datter. Thi omendskjondt han vel i al den lange Tid fra Kong Fred. 2dens Død 1588 og indtil sin egen 1602, hvor hansaaledes rugede over Folgerne af sin egen Ubetænkksomhed og indhøstede Frugterne af sin beklagelige Udsæd, saagodtsom synes at være borgerlig død og af Historien forsynden; saa veed man dog Saameget om ham i disse hans 14 Sorgens og Uffældighedens Aar, at han 1589, som sagt, blev krævet for Gjæld af Regjeriingen; at

1590 hans Datter, Anna (see 1571), som havde været gift med Borgeren Bruun Rensing, blev Enke (Birch. Graabrodre Nr. 40), skjondt hun senere paany 2 Gange blev gift; at

1592 d. 10 Oct. hans Søn, Erik (see 1568), døde;

1593 eller 94 (see 1573) hans Datter, Lisbeth, blev gift med Raadmand Richard Knudsen Seeblad, hvem D. Bager uden Tvivl ved denne Leilighed gav sin Gaard i Øvergade til Brudegave.

1595 d. 16 Jan. blev hans saakaldte kjæreste Datter, Lisbeths, Søn, Knud Richardsen Seeblad, født (Mum. Pag. 168); og

f. A. omtrent skulde ogsaa hans Sønnedatter, Karen Nielsdatter, være bleven gift med Johan Borchardsen; ligesom

1596 omtrent den Ovenomtalttes Søn og altsaa D. Bagers Sønnedatters Søn være bleven født og opkaldt efter sin Morfaders Fader, Oluf Bager. (Men uagtet Birch. paa flere Steder lader Johan Borchardsen aple 5 Børn med sin Hustru og allerede døde 1600 (Notæ til S. Knud Nr. 31 & supra 1553), hvoraf altsaa var en Følge, at de allerede maatte være blevne gifte 1595; maa der dog være en Urigtighed i Dødsaaaret; thi deres ovenomtalte Søn, Prof. Oluf Bager i Lund, var ifølge et genealogisk Manuscript af Oluf Hermannsen Nysted (paa Universitetsbibliotheket) først født d. 10 Marts 1607 (altsaa 7 Aar efter sin Faders foregivne Død) og døde d. 11 Marts 1677; og samme Fødsels- og Dødsaar angives ogsaa i Indskriften paa hans Epitaphium i Sommeliis disp. de templo cathedrali Lundensi Pag. 151 og 152 (Medd. af R. R.).

1598 døde hans Datter, Maren, som var gift med Borgemeester Sivert Pedersen (see 1558).

1599 studerer hans Søn, Oluf, i Padua (see 1567), hvilket just ikke tyder hen paa, at hans Formuesomstændigheder endnu den Tid være saa ringe; med mindre man vilde antage, at ikke Faderen, men derimod Brødrene bestrede de ved hans Udenlandsreise medgaaende Omkostninger.

1600 stod han endnu i det bedste og kjærligste For-

hold til sin Datter, Lisbeth; thi i dette Aar forærer han hende, som han netop ved denne Leilighed (og det vist ikke af Ironi) kalder sin kjæreste Datter, og hendes Børn en Liigsteen, som i den øverste Halskreds viser hans Bømærke og over samme i det ene Hjørne et Lismeglas og i det andet en Uhrskive, og derunder følgende Paastrift:

Denne Steen gav ieg min kjereste Daatter Lisebeth Olufsdaatter og hendis Børn. An. 1600 (Hand Pag. 27).

S. A. boer han, som sagt, endnu paa Nørregade, som Skiftebrevet af 19 Aug. s. A. mellem Provsten i Ribe, Hans Mule (Mag. Caspar Mules Søn), og hans Moder udviser; hvori det blandt Andet hedder: „Derimod skal min Moder have og for evig Eie beholde Eiendom i Odense, som er: 1) den Gaard, hun nu selv iboer, som min sal. Fader kjøbte af sal. Frands Brixen, fordum Borgemeester i Odense, liggende i „Obergade“; 2) en Gaard, liggendes i „Nørregade“ mellem den Gaard, Hans Andersen fordum iboede og „Oluf Bager“ nu iboer, paa den nørre Side (d: mod Norden), og den Gaard, Anne Niels Baggers fordum tilhorte og iboede og Ane Olufsdatter nu senest iboede, paa den søndre Side (d: mod Syden); 3) en Gaard af Frands Mule i „Nørregade“, som Frands Bager nu iboer, med de Boder dertil ere, som min sal. Fader havde i Pant af sin Broder, Frands Mule, og blev min kjære Moder tilbunderet. 4) Belangende den Gaard i „Obergade“, som min kjære Moder kjøbte af Jacob Brixen, som (hun) befindes at have betalt med sin Fæstengave, min sal. Fader gav hende, den haver hun

med sin Billie forlobs bekommet og skal beholde, som christeligt er, efter gammel Sædvane (af Birchrod om hans Familie ved R. N.).

1601 bidrager D. Bager endnu til en gudelig Bogs Trykning; thi Johan Spangenbergs Hæftestabsordens Speil og Regel er af (Bogtrykker) Laurens Benedicht, Vicarius Roschildens., dediceret (fra Nøeskilde hellig Trefoldigheds Søndag 1601) til Erlige, Vise og Belacte Mand, Claus Bager, Borgemester i Kiøge, oc hans kære Hustru, Erlige og Gudfryctige Vinde, Boel Pedersdaatter, mine tilforladendis gode Venner; og i For-talen eller Dedicationen til samme hedder det: hui-cken Bog (nemlig Spangenbergs), effterdi den er en nyttig Bog, er det, kære Claus Bager, hos Eders kære Fader, Oluff Bager, at loffue, hand, som en Erlig oc Gudfryctig Mand, anscendis Ectefolkis beste, haffuer met Omhu begæret oc giort nogen Tilhielp oc Bekostning, at ieg denne Bog skulde lade udsette paa danske oc paa Tryck lade udgaa; huiicket ieg ocsaa giort haffuer oc brugt min Flid der udi, saa meget som mig mueligt haffuer været, icke sparet Omkost, som ieg derpaa vent haffuer, paa det Eders kære Faders Gudfryctige Forset maatte fuldkommis ic.; hvorfaare ieg oc samme Bog Eder, kære Herr Borgemester, som hans kære Søn, oc Eders kære Hustru, Boel Pedersdaatter, dedicerer oc tilskriffuer i den gode Forhaabning, at denne Eders kære Faders Bestilning oc min tienistactige Flid oc Arbeide skal Eder vel besalde oc met Belvillighed annaunnet vorde ic. Hand (nemlig Gud) oc giffue Eder oc Eders Hustru met Eders kære Fader oc alle gode Venner sin Naade oc Belsignelse, Lyde oc Belsærd met Bestandig-

hed udi all Gubelighed og Wr'ighed, Eder til Salighed. Amen. (Oversættelsen har 366 Sider 8. Medd. af R. N.).

Det er overhovedet et Hovedtræk i D. Bagers Character, hvad som til Tidsalderens Vre, i det Mindste for største Delen, tør antages for et almindeligt Hovedtræk i Characteren af Datidens Borgerklasse, at han ingenlunde glemte Gud i sine Velmagtsdage (man seer i det Føregaaende derpaa en stor Mængde Exempler); og det er saaledes heller ikke at forundre sig over, at han i Modgangsbagene endnu holdt sig nærmere til ham, og at saaledes hans Tanker ogsaa i hans sidste Levnaar fortrinligviis spylede med Liigstene og Opbyggelsesbøger. Og det har stedse for mig havt noget høist Rørende ved sig at tænke mig denne Mand med sit godmodige, blide Ansigt, saaledes som han paa sin Familietable findes afbildet, som siddende paa Bænken foran sit (i det foregaaende beskrevne) Huus, som Patriarchen foran sit Telt, nedsunken i Erindring om de forsvundne Dage og nedbøiet ved Byrden af de nærværende, men desuagtet Diet stedse henvendt paa sit betydningfulde Bemærke, det opadvendte Anker, der ikke mere søger sin Ankerplads paa Jorden, men i Himlen.

S. A. døde hans med Hans Holtendorph gifte Sønnebatter, Margrethe Nielsbatters, ældste Barn (altsaa Ole Bagers Sønnebatters Datter), Anne Hansdatter Holtendorph, og blev i S. Knuds Kirke begravet (Birch. Nr. 33).

1602 d. 21 Sept. døde endelig denne mærkværdige Mand selv i sit 80 Aar (Birch. Graabredre Nr. 40 og 11), efter i det Smaa at have fristet den samme

Skjebne som Shakspeares King Lear i det Større. Behøvedes der forresten at udfindes nogen særdeles Anledning til eller paa en vis Maade gjøres Undskyldning for, at en Mand lægger sig til at døe, naar han er 80 Aar gammel, saa kunde man vistnok have Grund til at troe, at D. Bager døde af Pesten (nemlig den saakaldte hvide Pest, hvorom see E. Brod 1 Pag. 33, 2 Pag. 61), som netop 1602 herskede i Odense og blandt Flere bortreb Graabrodre Sognepræst d. 28 Mai, Byens Rector d. 30 Sept., dens Borgemeester (Hans Mule) d. 25 Sept., ja! saagar Apothekerens, der dog, som det i hans Epitaphium hedder, havde stridt saa mandigt mod denne Menneſtehedens Fjende, d. 11 Sept.; altsaa de tre Sidste netop i samme Maaned som Oluf Bager. Hvor eller hos hvem han egentlig døde, kan desværre! hans Begravelse i Graabroderkirke aldeles ikke oplyse; thi hvad enten han døde i det ene eller andet af Byens Sogne, var det jo dog høist sandsynligt, at han maatte begraves i den Kirke, hvor hans Familiebegravelse var, og hvor hans Kone og flere af deres Børn allerede forud havde fundet Hvile. Var han derimod, som ovenomtalt, virkelig bortreven af Pesten, da kunde det være høist sandsynligt, at han, som Sagnet tilholder, var død i S. Albani eller S. Knuds Sogn, hvor Pesten netop den Tid synes heftigst at have raset (see de ovenanførte Exempler).

Hans sidste Dage (især siden han havde sledført sig hos sin „kæreste“ Datter, Lisbeth) havde vistnok ingenlunde været blide; og selv ved hans Død synes hans mange Børn og talrige Familie ingen synderlig Ære at have bevilst ham. Thi paa hans ene af ham selv be-

førge de Liigsteen i Graabrødres nu nedbrudte og ødelagte Kirke stode blot de Ord: An. 1602 d. 21 Sept. kaldede Gud Sal. Olve Bager (Birch. Graabr. Nr. 40), og paa den anden, som han ligeledes selv i levende Live havde ladet hugge, har man endogsaa glemt at tilføie Dødsdagen; hvilket synes at være en utilgivelig Skjodesløshed af hans saakaldte kjæreste Datter (Handf. Pag. 27) ¹⁾.

Ja! selv i Gravens Skjød var det ham end ikke forundt at nyde den fuldkomne No, han vist med Længsel havde seet imøde; thi endog efter Døden forfulgte man endnu ikke blot hans Arvinger, men endogsaa hans eget Nygte. Thi strax efter samme paatalte den kongl. Lænsmand det af Kong Fred. 2 til ham udstedte Gavebrev, som om det ikke var tilstrækkeligt til at give hans Arvinger fuld Eiendomsret med Hensyn til Jisseriet i Næsbyhøveds Sø og Skovhugst og Olden i Tollelunds Skove, og tvang dem derved til derom at indlade sig i Handel med den kongl. Guldsmed eller Juveleer, Diderik Juiren (at det var ham og ikke, som Handf. Pag. 6 siger, hans Enke, de folgte det til, bevidnes udtryk-

1) Jeg har forresten gjort mig megen Umage for at opbage den Stiftesprotocol, hvori Stiftet over denne mærkelige Mand var indført, for saaledes at erfare, om hans Fattigbom paa de sidste Dage virkelig var saastor, som det almindelige Sagn foregiver; men det er hidtil endnu ikke lykkedes mig; thi i Raadstuearchivet fandtes ingen ældre Protocoller end fra 1608 og ingen ældre Stiftesprotocol end fra 1626, og i Stiftsarchivet, hvor jeg formodede, at Byens ældre Stiftesprotocoller turde være opbevarede, har endnu hidtil ingen saadan været at finde.

keligt i Almeenn. Saml. 18. Pag. 399, 401, 405 og 407; men maaffee han døde, før Skjødet blev udstedt, og at derfor dette turde lyde paa hans Enke), som den, de formceute at være udi kongl. Maj. Raade og Gunst og derfor besbedre at kunne soutenere dets Herligheder (Almeenn. Saml. l. c. Pag. 401). Naar dette er ffect, vides egentlig ikke; men først

1604 d. 30 Jan. skal D. Bagers Søn, Claus Bager, som var Borgemeester i Kjøge, have skjødet til den kongl. Guldsmed, Didrik Juirens, Enke, Else Hansdatter, de D. Bager ved kongl. Gavebrev af 1564 overdragne Eiendomme, nemlig Magdalene Michels Lykke og Tollerlund Skov (Hand Pag. 6). Og i denne Anledning sagsøger

f. A. d. 6 Aug. den kongl. Lænsmand, Knud Rud til Sandholt; denne nye Eier, som om Gavebrevet hverken tillod hende at benytte Fisseriet i Næsbyhoveds Sø eller Skovhugst og Olden i Tollerlunds Skov (Almeenn. Saml. 18 Pag. 406=7 og Hand Pag. 14=15). Og da nu bemeldte hans Paastand ved Bythinget blev afviist og til Eierens Fordeel decideret, indstævnedes han Sagen

1606 d. 20 Marts for Kongens Retterthing mod Dr. Jens Mule, som 1605 havde ægtet D. Juirens Enke (see S. Knud 1633, ligesom om ham Mummie Pag. 122=23); og gjøres da ikke alene den forrige Paastand, men der tilføies endogsaa, at Oluf Bager maaffee ved „brang Underretning“ havde forhyrbet sig det kongl. Gavebrev (Almeenn. Saml. 18 Pag. 400; et Udtryk, Kongen endogsaa selv i en Skrivelse af 6 Aug. 1604 skal have benyttet; Hand Pag. 14), og at ikke

han, men andre af Kronens Undersaatte have lidt den Skade, hvorover han har beklaget sig, og hvorved han har forhvervet sig denne kongl. Benaadning (Almeenn. Saml. I. c. Pag. 402). Dog ogsaa der gif Dommen Lænsmanden imod, og Eiendomsretten blev den lovlige Eier ogsaa her vindiceret (Almeenn. Saml. 18 Pag. 398 til 408). Og var det saaledes maaskee en Folge af disse Stridigheder, at Dr. Jens Mule endnu

1618 lod tage en kongl. Vidisse af det 1584 udstedte kongl. Laasbrev paa alle Oluf Bagers den Tid værende Besiddelser (Almeenn. Saml. 17 Pag. 3 sq.); saa at denne Mand altsaa var slittigere til at vindicere denne Eiendom end hans Descendent (nemlig hans Sønnesøns Datters Mand), Dr. Elias Naur (som døde 1728, og om hvem see Giesf. Jubell. 2, 1 Pag. 117 sq.), om hvem det hedder, at han vel havde gjort sig bekjendt ved sine Skrifter, men forresten var indifferent mod Alt, hvad der passerede i Verden, og melerede sig med Intet deslige. Hans Bonnebog var ham nok, og Intet i Verden rørte ham. Han blev saaledes engang ved Relutions=Commissionen tiltalt for en Skov ved Odense, som kaldes „Tolderens Lund,“ og Alle tænkte, at han havde mistet den for Intet, da den dog var nogle 1000 Daler værd; men ham selv rørte det aldeles ikke, og han svarede blot, at han skulde ikke føre Skoven med sig til Guds Nige (af Bircherøds Optegnelse om sin Familie Pag. 422 ved R. N.).

Af Oluf Bagers Børn udmærkede sig forresten vel flere paa forffjellige Maader og især Sonnen, Claus, som blev Borgemeester i Kjøge (N. Pag. 106). Men Ingen af dem havde, saavidt jeg veed, nogen betydelig

Indflydelse paa Odense By, uagtet den ene (Niels) var Raadmand og den anden (Oluf) Vicarius i samme. Hvad man veed om disse D. Baggers Børn i den senere Tid, er overhovedet yderst ubetydeligt:

1) Niels, født 1553, giftede sig 1576 med Maren Knudsdatter Sceblad (født 1552 d. 22 Oct.; Birch. S. Knud Nr. 31 Nota), omtales 1584 i det Foregaaende, havde 1602 en Gaard i Odense Læn i Forlæning af Kongen (Schl. Saml. 1, 1, 45) og døde som Raadmand. Hans Enke, Maren eller Marine, døde 1641; thi da holdt Bispen Liigtale over hende d. 14 Jan. (af Biskop Hans Mikkelsens Diarium ved R. R.). Deres Børn:

A. Karen (Catharina), f. 1577, gift e. 1595 med Johan Borchardsen, som døde 1600 (?) i Hamborg og ligger der i S. Catharinæ Kirke begravet; hvorimod hun selv først døde 1661 i Odense 84 Aar gammel og ligger der i S. Knuds Kirke begravet (Birch. S. Knud Nr. 31 og Nota). Deres ældste Son, Prof. Oluf Bager i Lund (som NB, først var født 1607), blev opkaldt efter sin Moders Farfader og optog sin Moders Familienavn. Hans Son, Hans Bagger, f. 1646, var Bisp i Sjælland (jfr. Treschows Jubell. Pag. 263, Zwerg. sjæll. Cleres. Pag. 309); og fra ham nedstammede igjen den vindstibelige og velgjørende Frederik Bagger til Juulskov i Fyen (R. Pag. 105, Handt Pag. 21).

B. Margretha maa allerede før 1601 være bleven gift med Hans Holtendorph; thi de have Børn, der 1601, 1602, 1608 og 1609 ere afdøde og ligge i S. Knud begravne (see S. Knud 1609).

C. Mette (Medæa), som blev gift med Kjøbmand Petrus Lætus (o: Peder Glad).

D. Maria, gift med Poul Petrus.

E. Niels (Nicolaus), som satte sig ned i Stokholm og der efterlod sig Sønner og Sunnesønner, som vare Officerer ved den svenske Armee (Birch. S. Knud Nr. 31 Nota).

2) Claus, f. 1554, blev Borgemeester i Kjøge, var en Elsker af Lærdom og lærde Folk (Birch. Graabrødre Nr. 40 Nota, Gl. Saml. 1, 2, 24, N. Pag. 106, Handt Pag. 22). Han giftede sig med Boel Pedersdatter; til dem Begge blev 1601 en Bog dediceret, og det var ham, der 1604 bortskjødede Tollelund ic. fra Familien. Han efterlod en Datter, Antonette, der var gift med Kjøbmand Morten Besselynd i Kjøbh., fra hvem Boghandler Chr. Iversen i Odense formentte sig at nedstamme (Handt Pag. 24, jfr. Pag. 6).

3) Maren, f. 1558, var gift med Borgemeester Sivert Pedersen; hun døde 1598 og han 1599.

4) Else, f. 1559, gift med Hans Friis i Odense, som var f. 2° 1553 og omtales 1584.

5) Ane, f. 1561, døde 1562.

6) Lisbeth, f. 1563; hun blev gift med Raadmand Richard Knudsen Seeblad, som var født 2° 1561. Hun og hendes Børn omtales 1600; han sad Conffistorii Retten paa Lamperdag d. 19 Decbr. 1602 i Lænsmanden, Knud Ruds, Sted (af Birch. Optegn. ved R. N.). 1622 oprette han og Kone et Monument over deres afdøde Son, Knud Richardsen, Rector i Odense (Mum. Pag. 167). R. Knudsen døde allerede 1625 (Birch. Graabrødre Nr. 44). Om hans Enke

skriver Bispfen, H. Mikfelsen, i sit Diarium (R. N.) 1627 d. 9 Jan.: prandebam in ædibus Elisabethæ Olai filix (d: Richard Knudsens Enke), og 1634 d. 15 Aug.: invisi Georgium Magni (Rosenvinge), Consul. Othoniens., & (hans Svigermoder) Elisabeth Olai filiam (eller den Ovennævnte) i Anledning af, at hendes Datter, som var Raadmandens Kone, s. N. d. 11 Aug. var død. Selv døde hun først 1638. De havde flere Børn, nemlig:

a) Knud Richardsen Seeblad, som var Rector i Odense, s. 16 Jan. 1595 og døde 1621 (Bloch 1 Pag. 356-58, Mum. Pag. 227).

b) Margrethe, som blev gift med Raadmand Claus Bang.

c) Den ovennævnte Datter, Karen, der døde 1634 d. 11 og blev begr. d. 15 Aug. og var gift med Raadmand Georg Magni (Rosenvinge), som s. N. d. 9 Nov. blev begravet (H. Mikfells. Diar. ved R. N.); jfr. S. Knud 1634.

d) Laurids Richardsen, Kjøbmand i Christiania, og

e) Hans, der døde ung (Birch.).

7) Jens, s. 1565, der døde 1582 i Hamborg.

8) Oluf, s. 1567, der 1599 studerede i Padua, blev Magister, giftede sig med Barbara Pedersdatter og døde som Vicarius i Odense 1616. Om Enken siger Bispfen i sit Diarium (R. N.): 1631 die 30 Jan. Barbara, Mag. Olai vidua, promotionem filii sui sollicitabat jam redituri ex Germania. De havde flere Børn og deriblandt den ovennævnte Son, Paulus Olai, om hvilken Bispfen siger: 1632 d. 9 Dec. convenit me Paulus Olai ex Batavia rediens, og

en Datter (maaskee den Anna Olufsdatter, der 1600 boede paa Nørregade), som 1636 blev gift, og om hvilken Bispfen skriver: 1636 d. 19 Sept. interfui nuptiis filiae M. Olai Baggeri (Othiniae).

9) Erif, f. 1568 og død 1592.

10) Anna, f. 1571, som blev gift 1) med Borge-
ren Brun Rensing, der døde 1590; 2) med Herreds-
fogden i Odenseherred, Christian Rjer, og 3) med Præ-
sten, Hr. Peder, i Høstefager. *Sandsogtes, se till.*

11) Hans, f. 1573, blev Borger i Bergen, men
maa siden være flyttet til Trondhjem; thi Bispfen skriver om ham: 1627 d. 9 Jan. prandebam in ædibus Elisabethæ Olai filiae (v: Richard Knudsen See-
blads Enke), præsentate fratre, Johanne Olai, &
aliis. S. A. die 11 Jan. prandebat mecum Jo-
hannes Baggerus, civis Nidrosiensis; og s. A.:
die 14 Jan. scripsi Dn. Helenæ (v: Ellen Marsvin)
pro Joh. Baggero; saa han altsaa formodentlig har
haft Noget at ansøge om hernebe, hvortil han ønskede
sig Bispfens og Ellen Marsvins Intercessioner.

12) Anders, f. 1575, om hvem det blot, ligesom
om hans foregaaende Broder, hedder: inter Bergen-
ses in Norvegia cives conspicua quondam auc-
thoritate eminuierunt (Birch. Graabr. Nr. 40 Nota).

Derimod er det høist mærkeligt, at den ham af Kon-
gen stjenteede Eiendom, nemlig Tollerlund o. s. v., fra
hans Haand gif over til en anden Rjebmand i Odense,
der i sit Fag var en ligesaa vigtig Handelsmand, som
Oluf Bager i sit havde været. Den 1587 afdøde Bi-
skop, Niels Jespersens, Enke, Else Hansdatter (Naad-
mand Hans Dinesens Datter af Odense), havde nem-

lig kort efter, ifølge Bircherød, giftet sig med en Jubilerer (hvilket Giesing 2 Pag. 133 heelt pudsoerligt forklarer ved en Jubellærer istedetfor ved en Jubeleer), Diderich Fuiren (som vel ikke findes paa Stamtavlen i Hoff. F. 1 Pag. 187, men dog allerede 1588 nævnes som bojat i Odense og allerede saa tidlig med bemeldte Enke var gift, at de havde Born, som alt 1594 og 95 vare døde (jfr. Birch. S. Knud Nr. 52). Dette Ægtepar og især, som det synes, hun (medens han derimod mere udelukkende synes at have beskæftiget sig med Jubeleerhaandværket) drev derpaa en betydelig Handel med Diamanter, Guld, Perler og Juveler; og der findes endnu under hendes Haand, at hun for mange tusinde Rigsdaler har kjøbt dem udenlands fra og handlet dermed i fremmede Lande; ja! en eneste Regning paa Diamanter af 19 Oct. 1597 var, som sagt, endogsaa paa 14,409 Rdl. Desuden handlede hun ogsaa med Perler paa Frankrig og sendte Juveler til Moskva for mange tusinde Rigsdaler; ja! maaskee lagdes allerede den Tid Grunden til den Rigdom, der var Skylt i, at en af hendes Mand's Descendenter siden blev baroniseret. Til denne D. Fuiren var det nu, at D. Bagers Søn folgte Tollerlund, som den Mand, der ved den Gunst og Naade, han som kongl. Jubeleer stod i hos Kongen, formeentligen bedst kunde soutenere dens Herligheder, hvilke siden efter Dr. Jens Mule, der efter hans Død havde ægtet hans (først 1623 afdøde, Birch. S. Knud Nr. 25) Enke, ogsaa virkelig haandhævede. Og der maa nu skrives Saameget, som der skrives vil, om de danske Kjøbstæders Afstabelse efter Chr. 2dens Dage, saa er dog Saameget vist, at Re-

formationens Indførelse i flere end een Henseende maa have haft en velgjørende Indflydelse paa sammes tiltagende Flor, og at man ingenlunde kan kalde den Byes Handel ringe, der allerede 30 Aar efter Reformationen, og derhos i det korte Tidsrum af andre 30 Aar, havde 2, enhver i sit Fag saa driftige, Handelsmænd at fremvise, som Oluf Bager og Diderik Fuiren ¹⁾. Og vil jeg desaar sag ogsaa slutte disse mine Bidrag til Odense Byes ældre Historie med det Duffe: at Odense By i ethvert Slægtled eller i enhver dens 30-aarige Periode stedse maa kunne glæde sig ved 2 saa driftige og heldige Handelsmænd, som O. Bager og D. Fuiren i sin Tid have været.

1) En tredie af Byens Kjøbmand er allerede under 1599 omtalt som den, der, uden at ruineres, i eet Aar kunde lide Søfæde for den i hine Dage betydelige Sum af 4900 Rdlr.

Idet jeg saaledes for denne Sinde tager Afsted med Odense By og dens ældre Historie og derhos ogsaa, som sagt, har i Sinde, hvis Gud giver Helbred, at levere et Supplementbind dertil, som skal indeholde alle de Tillæg og Rettelser, jeg til den Tid maatte kunne forhverve, saavel ved egen Efterforskning som ved Andres Meddelelse, og derhos et, saavidt muligt, fuldstændigt Register over det Hele; kan jeg dog ikke undlade allerede nu at meddele en Deel Tillæg til det næstforegaaende Hefte, som deels adskillige fra Stiftsarchivet mig gunstigt meddeelte Documenter og deels Opdagelsen af et i lang Tid forlagt Mscr. om Odense By (der deels indeholder Excerpter af Acta publica og deels af Byens egne Breve) siden forrige Hefstes Slutning have beriget mig med, og som jeg helst strax vil meddele, da jeg naturligviis ikke kan vide, om jeg oplever den Tid, da jeg kan indfri mit Lofte om Supplementbindet, og mine Bidrag til Odense Byes Historie desuden kun ere at ansee som et Magazin for samme, hvor det altsaa ikke saameget kommer an paa, hvad Side disse Bidrag ere anbragte, som at de ikke savnes aldeles. Altsaa

T i l l æ g
til
næstforegaaende Hefte.

Fortale Pag. III istedetfor Tænkefrihedens Gjenfø-
delse læs: Tanketvangens Dphør.

1537 (Db. 2, 2 Pag. 1 L. 22) holdt Kongen Ret-
terthing i Odense saavel anden Torsdag efter Pintse
(Ros. Dom. 2 Pag. IV, hvor en Mand i Harriglef
havde Sag mod nogle andre Mænd i Harriglef samt
mod 1 i Skouby for nogle Ord, de havde paasagt ham,
Pag. 35-36) som 31 Oct. og 1 Nov. (Pag. IV. og 51).

S. A. (Pag. 4 L. 7 tilføies: hans Levnet findes
i min Rugaard 1, 2 Pag. 82).

1538 (Pag. 4 L. 29) holdt Kongen Retterthing i
Od. saavel d. 14 (Ros. Dom. 2 Pag. 76, 82, 83,
85) som 17 Sept. (Pag. 79, 80), ja! til d. 28 (Pag.
XIV).

1539 (Pag. 8 L. 19) holdt Kongen ikke blot Ret-
terthing i Odense i Juni (Ros. Dom. 2 Pag. 87, 89,
91, 92, 93, 96, 98 (om Arven efter Hr. Mads Per-
sen, som + i Odense), 100, 101, 102, 104, 105, 108,
109), men ogsaa i Sept. (Pag. 86).

1540 (Pag. 13 L. 2) Kongebrev til Hospitalsfor-
standeren, Eric Krumedige, fra Gottorp Tirsdagen næst
efter S. Pauli Conversio: at han maa leie Faaborg
Klosters Axl til en Bonde og nyde frit Fisseri paa be-
meldte Klosters Grund (Doc. Saml. om Odense i R-
Bræges Bibl.); og er det formodentlig dette Fisseri og

ikke Fiskeriet ved Odense, der i den foregaaende Artikel tilsigtes.

S. N. (Pag. 13 L. 15) holdt Kongen Retterthing i Odense saavel nogle Uger efter Paaske (Ros. Dom. 2 Pag. XIV, Pag. 111, 112 (om Apollonii Knuds-batters Beliggelse af en Mand i Kolbjerg) som i Midten af August (Pag. XIV).

S. N. (Pag. 13 L. 23) kongl. Befaling (dat. Kjøb. Slot Onsdagen næst efter S. Bartholomæus til Lænsmanden i Od.): at Mester Jyrge (Sabolin), Superintendent i Fyen, haver indberettet, at menige Bønder og Almue skulde være fast fortrøden og ubillig til at udgive deres Dvægtiende, fordi Vi have undt Halvparten af den ene tredie Part til Hospitalet i Odense og ikke til de Fattige og Huusarme, som findes i deres egne Sogne. Thi befale Vi Eder, at I lade samme Dvægtiende først deles i 3 Parter: den ene Part til Kirken, den anden til Sognepræsten, og den tredie deles i 2 Parter: den ene til Degnen og den anden til Sognets fattige Huusarme, undtagen alle Lammene af samme Halvpart, der skulde ydes til Hospitalet i Odense ic. Sammeledes haver for^{te} Mester Jyrge berettet for Os, at Sognepræsterne i Fyen haardelig beklage sig over det Biskopskorn, de skulde give Os, da de ikke faae uden Tredieparten af Tienden; hvorfor det hermed dem eftergives. Ligeledes har for^{te} Mester Jyrge givet Os tilkjende den store Brost, som findes ubi Kjøbstæderne for gode Stoler, fordi Skolemester og Hørere ikke have deres Nente eller Ophold; til hvilken Ende Lænsmanden i Odense, Erik Krumedige, tilligemed Lænsmanden i Nyborg, Michel Brochenhuus, befales at drage til alle

Kjøbstæder i Fyen og paa Langeland for at registrere alt det Allergods, Gildesgods og anden Rente, som der ingen Arving er til, og siden sælge samme Gods til Borgerne og deraf, naar Kirken har faaet sin Rettighed, tillægge Skolemester og Hørere i enhver Kjøbstad, hvad de behøve til et ærligt og tilbørligt Ophold; og endelig anvise Superintendenten de Bønder, hos hvilke han skal have det Malt, det Byg, de Lam og det Hø, samt de Kirker, hvoraf han skal have det Halm, ham tilkommer efter Ordinantsen, og derhos udbetale ham de Penninge, ham aarlighaars tilkommer, i tvende Terminer (Ved Stifbefalingsmandens, Hr. Kammerh. v. Bardenfleths, Bevaagenhed af Stiftsarchivet meddeelt).

S. N. (Pag. 13 L. 30). Det Kongebrev, hvorved det tillades Hospitalsforstanderne at bestikke for Hospitallet en god christen Prædikant, som skulde bøde i den Residents paa Kirkegaarden, som ligger op til Ringerporten, er givet paa Gottorp Tirsdag efter S. Poul's Conversio og findes i Doc. Saml. om Od. i R. B. Bibliothek; og det Kongebrev, hvorved Marslef og Birkinde Kirker henlægges som Annexer til Hospitalscapellanens Underhold, er dat. Kjøb. Tirsdag efter Vor Frue Dag præsentationis og findes hos Bloch 1 Pag. 858-59.

S. N. (Pag. 14 L. 9 tilføies ved Erik Krumediges Navn de Ord: Forstander for samme Hospital).

S. N. (Pag. 17 L. 6). E. Krumedige skrev sig til Alerup i Skaane, var 1533 Rigsraad, 1535 med i Drænebjergslaget, s. N. en af Kongens Stattholdere el. Regjeringsraader i Sjælland, 1536 med at affkaffe de catholiske Bisper. 1537 lader Hvitsf. ham bøde; men 1539

er han med at udstede den nye Fundats for Univers. i Kjøb. (Pont. 3 Pag. 245) og med at grandstke Landets Leilighed i Fyen (F. 5 Pag. 535). 1540 og 41 er han, som sagt, Lænsmand i Odense, men dør ifølge Wiel. 1541. Han var gift med Sidsel Rosencrans til Høneborg (og i Geneal. hos Hoff. 2 Pag. 77. T. 1 Nr. 10 kaldes han Erik Clausen R. og hun Sidsel Nielsdatter N.); hun kaldes 1541 hans Enke (Atl. 5 Pag. 1002) og døde selv 1557 (l. c. Pag. 967).

S. A. (Pag. 17 L. 30 tilføies: jfr. Fortalen Pag. XXV).

1541 (Pag. 18 L. 14). Dog fik de Fattige i det Menige Hospital i Odense 1541 saabel Brev til evig Tid at maatte beholde Graabrødre-kloster, Sortebrødre-kloster og „hendes“ Tilliggelse, Sygehuset paa S. Hans Kirkegaard og „hendes“ Tilliggelse, samt Hellig Gjesthuus ved Thinget, som ogsaa Brev paa $\frac{1}{2}$ af Dvægtienden i Fyen, Laastng og Langeland (Canc. Reg.)

S. A. (Pag. 19 L. 23). Brevet lyder paa: at da den gamle Skole i Odense er for liden til en almindelig Skole, og S. Albani Kirke nu er ødelagt (d: staaer øde), saa skal denne herefter gjøres til en almindelig Skole for Byen; og eftersom Prior og Forstander i S. Knud altid pleier at holde Skolen ved Magt, skal han nu ogsaa bygge og forbedre bemeldte Skole (altsaa S. Albani til Skole forvandlede Kirke) med Loft, Tag, Vinduer, Bægge og andre Dele, samt han og hans Efterkommere stedse have slittigt Tilsyn, at den ved Magt holdes (Canc. Reg.).

S. A. (Pag. 20 L. 6). Livsbrevet lyder egentlig paa, at han skulde have dette Kloster og være sammes Prior

eller Forstander, imod deraf at gjøre Kongen og Alget tilbørlig Tjeneste efter Klosterss yderste Formue; paa-see, at Klosterss Eiendele ikke forkømmes eller til Unytte anvendes; besørges Præsternes Underholdning i Klosteret; holde godt Regimente med Sang og anden Gudstjeneste og holde Godsset ved Hævd og Magt (Canc. Reg.).

S. A. (Pag. 21 L. 3). Ved samme Leilighed bestemmes ligeledes, at den Hører i Odense Skole, som tillige var Degn i S. Hans Kirke, skulde nyde de Pens (v: Expenser), som Hr. Jacob (Knudsen, Sognepræst) i Skamby burde at give af sit Vicarie, som var taret til 28 Mk. (F. 5 Pag. 70, 186; 6 Pag. 260).

S. A. (Pag. 21 L. 18). I det saaledes Gilderne Indtægter bleve inddragne, saa bleve jo allerede derved Gilderne i Odense tillige ophævede (hvad som end mere blev Tilfældet 1549, da Kongen betog dem deres særegne Jurisdiction; Aktstykk. Pag. 54-55), hvilket ellers først senere paa andre Steder, s. Ex. i Ribe 1583, var Tilfældet; jfr. D. Hist. 1 Pag. 88.

S. A. (Pag. 21 L. 26). Jacob Hardenberg skrev sig til Sandholt (Hvedholm, Arreskov ic.). 1520 og 23 var han Befalingsmand paa Nyborg, 1536 blev han som Gidsel ført til Mecklenborg, men kom igjen i Kongens Raade; var 1539 med at forfare Landets Leilighed i Fyen, var 1541 og 42 Lænsmand i Odense og døde sidstnævnte Aar 1542. Han var første Gang gift med Fru Edel Bilde, hvis Moder var den bekjendte Fru Edel Jernstjæg, der var Kong Hanses Inclination (see Hvittf. Pag. 1048 og N. Tidsstr. 1 Pag. 449) og var gift med Torben Wille, som var Høvedsmand paa Bor-

dingborg 1502 (Hv. Pag. 848. F. 6 Pag. 105. D. Herregaarde 2 Pag. 6).

1542 (Pag. 22 L. 20) fik Odense By Brev: at da Kongen havde undt dem S. Hans Klosterkirke til en Sognekirke i Byen, men der ikke er Residents eller Præstegaard til samme Kirke, saa tillader Kongen, at efterskrevne Huse, som staae paa S. Hans Kirkegaard, maatte indrettes til Præstegaard, nemlig et muret Huus ud med Kirkegaarden, Sygehuset og Capellet ud med Gaden, et lidet Gaardsrum med nogle smaa Boder, som ere indplankede fra de andre Boder, der ligge til Hospitalet; fremdeles en Stald med Staldgaard, som strækker sig i Længden 17 Alen i Øster og Vester, men i Bredden fra Strædet og ind til Bolemoses Huus 14 Alen; fremdeles en Hauge med nogle Abild og en Kallgaard, et Porthuus o. s. v. (Canc. Reg.).

S. N. (Pag. 22 L. 29). Ved denne Leilighed (eller egentlig 1539, da Kongen overlod Byen Graabrødrekirke til Sognekirke) blev nu det Sogn, som før henhørte til S. Albani Kirke, henlagt til Graabrødrekirke, hvilken sidste fra den Tid efter Sognet kaldtes S. Albani Kirke (sfr. Mum. Pag. 16). Kongens Gavebrev af S. Albani Kirke til Byen bestod deri, at Borgemeester, Raad og menige Borgerstab i Odense fik Brev paa S. Albani Kirke med hvis Timber, „Steen, Kalk“ og anden Bygning, der paa staaer, at beholde som Eieendom for der at bygge „Rentheboder“ (d. Leievaaninger) i til Byens Forbedring; dog skulde Taarnet paa samme Kirke blive ved Magt til at hænge Byens almindelige Stormklokke i. Endvidere maatte de lade nedbryde det Koor, som staaer i forskrevne S. Albani Kirke, og

beholde samme Plads tilligemed S. Albani Kirkegaard til et almindeligt Torv, dog at hvis Stene, som brydes af samme Koor, til Kongens Embedsmand afleveres. Ligeledes maatte de med Muur indhegne et Bystræde saa bred og viid, at 2 Vogne kunde mødes deri, og som skulde strække sig fra Skolen gennem S. Knuds Kirkegaard ud med de Gaarde ved bemeldte Kirkegaard, i hvilke Mester Johan Waldendorf, Jørgen Gyldenstjerne og Christiern Persen boe; ligesom de endelig ogsaa skulde lade bygge en Muur mellem forskrevne S. Knuds Kirkegaard og bemeldte Stræde (Canc. Reg.). Dog allerede

f. A. fik S. Knuds Klosters Prior, Christiern Povel-
sen, Eiendomsbrev paa Kooret i S. Albani Kirke med Sacristiet og med den Jord og Grund, hvorpaa det er byggt, imod deraf aarlig til det almindelige Hospital i Odense at udgive saadan Jordskuld, som (Lænsmanden) Jacob Hardenberg og Borgemester og Raad derpaa maatte sætte (Canc. Reg.).

S. A. fik bemeldte Jacob Hardenberg Følgebrev til S. Jørgens Hospital i Odense (l. e.).

S. A. fik Fru Else, Hr. Thomas Nielsen Ridders Enke, Eiendomsbrev paa en Hospitalens Gaard i Odense, som kaldes Hospitalens „Hoffvetgaard," med Huse, Bygning, Aabildgaard, Hauge og Gaardsrum, imod deraf aarlig at svare til Hospitalet 1 Pd. Rug og 1 Fjerd. Smør (l. e.)

S. A. (Pag. 23 L. 2). Den i det Foregaaende omtalte kongl. Confirm. paa Victualier er udstedt Gottorp Mandagen efter Søndagen invocavit og lyder paa, at Christen Pedersen, Domprovst i Viborg, havde været

for Kongen med et aabent beseglet Brev saa lydende:
 „Jeg Dr. Hermand, Prior i S. Hans Kloster i Od.,
 „med menige Convents Brodres Raad og Samtykke be-
 „pligter mig og mine Efterkommere, Gud til Lov og vore
 „Sjæle til Gavn, aarligen at give til de fattige syge Men-
 „nesker i vort Hospital paa vor Kirkegaard ic. 1 fed
 „Dre, 4 Faar, 4 Sviin og Mast til Svinene, som staae
 „paa Sti, naar som behov gjøres, 1 Skp. Smør, 8
 „Gæs, 10 Høns, 10 Cabuloug Fisk, 4 Læs Hø og 1 Mk.
 „Penge til Hvedebrød, det Halve om Sommeren S.
 „Hansdag og det Halve om Julen; hvilket jeg beplig-
 „ter mig at give foruden den Rente og Proviant, som
 „forte fattige Folk dagligdags faae og fanget have af
 „en god Sædbanlighed hertil dags enten af Kjelder eller
 „Stegers. Dat. Dthense ipso die Catharinæ virgi-
 „nis An. Dn. M. D. III.;" hvilket Brev Kongen her-
 ved i alle sine Ord, Punkter og Artikler fuldbyrder,
 samtykker og stadfæster; forbydende derhos Alle, ihvo de
 helst ere, ic. ic. (Doc. Saml. om Od. i R. Bræges
 Bibl.).

S. N. (Pag. 24 L. 31 bør tilføies ved Fru Ber-
 thes Navn de Ord: Niels Bilds; jfr. Pag. 46).

S. N. (Pag. 25 L. 20 bør jfr. Pag. 79).

S. N. (Pag. 26 L. 5). Eller Hardenberg til Mat-
 trup og Skousbo, den Foregaaendes Broder, + som
 Rigshofmester 1565, og hans Levnet findes i N. Orion
 2 Pag. 20 sq.

1543 (Pag. 26 L. 13) holdt Kongen ogsaa Ret-
 terthing i Odense ikke alene i Mai (Ros. Dom. 2 Pag.
 XIV, nemlig Herbert Bartskjærs Sag af Odense, Pag.

135, 139), men ogsaa i Juni (Pag. XIV) og i Aug. (Pag. 141).

S. N. (Pag. 26 L. 16 tilføies: og at disse ifølge Brevet, som er givet paa vor Gaard i Odense Dnsdagen efter S. Lucæ Evangel. Dag, skulde være ligesaa frie som Adelens Tjenere (hvilket Brev ligeledes illig emed sine senere Confirmationer findes indført i Doc. Saml. om Od. i R. B. Bibliothek); et Privilegium, som ogsaa Chr. 4 har confirmeret 1639 med det Tillæg, at det ogsaa deraf var en Følge, at de for Soldaterhold og Lynge skulde være befriede, hvormed de nu i de sidste 3 Aar have været bebyrdede. Endelig har endnu Fred. 3 1651 confirmeret bemeldte Privilegium (Canc. Reg.).

S. N. (Pag. 27 L. 28) fik Christen Andersen, Kjeldevend i S. Hans Kloster i Odense, Brev paa en S. Hans Klosters Gaard, liggende næst op til samme Klosters Skole (Canc. Reg.).

S. N. (Pag. 27 L. 17 kan tilføies, at i min Afskrift af Acta publica kun staar 300 Mk.).

1544 (Pag. 31 L. 10) bøde den Odense Canonizcus, Petrus Liderici, i Roeskilde (M. Dan. 1 Pag. 24).

1545 (Pag. 33 L. 15) lyder Befalingen til Prior i S. Knud om at komme Kongen og Kronen til Hjælp med 600 Daler „og Byen med 400 Daler“ (Canc. Regn.).

S. N. (Pag. 34 L. 5 tilføies: i Graabrødrekirke, jfr. Mum. Pag. 167, 225).

1546 (Pag. 35 L. 20) stjenker Kongen Jørgen Gyldestjerne endeel Gode fri for Afgift paa Livstid, imod

at han oplader Kongen og Kronen Probstiet i Odense og udleverer sit Livsbrev paa samme (Act. publ.).

S. A. (Pag. 36 L. 27) lod Prioren, C. Povelsen, sin Liigsteen udhugge, 17 Aar efter at han var bleven Prior og 29 Aar før han døde (Mum. Pag. 219).

S. A. (Pag. 37 L. 21). Eiler Rønnow blev allerede Lænsmand i Odense 1544, og hans Levnet findes i Rugaard 1, 2 Pag. 93.

1547 (Pag. 43 L. 31). Disse saakaldte kongl. Privilegier bestaae blot i en kongl. i Odense Sabbato post Dionysii udstedt Vidisse af Kong Chr. 1stes Dominica reminiscere 1477 i Nyborg udstedte Privilegier.

S. A. (Pag. 47 L. 25) var Eiler Rønnow Lænsmand paa Odensegaard og havde som saadan Inspectionen saavel over Odense som over Alsens, Faaborg og Bogenfse (Canc. Legn.).

1548 (Pag. 48 L. 2). Denne af Kongen i Kjøb. S. Viti og Modesti Dag bekræftede Fundats af Joh. Friis til Hesselager paa 2 Tdr. Smør aarlig til Hospitalet i Odense findes i Doc. Saml. om Od. i R. Bræbes Bibliothek.

S. A. (Pag. 48 L. 21) kongl. Ordre: at Odense By skulde komme Kongen og Kronen til Hjælp med 500 Daler (Canc. Legn.).

S. A. (Pag. 48 L. 25) fik Eiler Rønnow Ordre at indsende af Næsbyhøveds Læn 1000 Mk. og Restancen af den geistlige Skat (l. c.).

1549 (Pag. 69 L. 5) kongl. Befaling til Superintendenten, dat. Koldinghuus Torsdag næst efter Søndag invocavit: at Os er til Videndes vorden den store Ustikkeligbed, som sig i Menigheden udi alle Sognetir-

ker i vort Land Hjen begiver, at naar Noget lader døbe deres Børn, da tilholde de saamange Faddere, saa de neppe kunne rummes ved Fonten, hvilket mere stcer af Gjerrighed end til Guds Ære, og Sognepræsterne Sligt tilstede for et større Offers Skyld. Thi bede Vi og ville, at Jngen herefter byder flere Faddere til et Barn, som christnes skal, end 3 eller 4, paa det at slig Ustifkelighed maa igjen aftomme og plat nedlægges (Doc. Saml. om Dd. i R. Brages Bibl.).

S. N. (Pag. 69 L. 15) kongl. Befaling fra Dønssegaard: at Bønderne skulde beholde Dønsse Hospitals Tiendelam indtil S. Bartholomæi Dag (Canc. Tegn. De tvende Breve herom, som ere udstedte fra Ottensgaard Søndagen Lætare, findes i Doc. Saml. om Dd. i R. Brages Bibl. og ere fast ligelydende med et senere af 1558, som i det Følgende omtales).

S. N. (Pag. 69 L. 20) tilføies: og som især der ved ere mærkelige, at de betoge Gilderne den dem forhen tilstaaede særegne Jurisdiction og underkastede dem Borgernes almindelige Værnething).

S. N. (Pag. 69 L. 20) kongelig Befaling: at Præsterne (o: Munkene) i S. Hans Kloster i Dønsse, Hr. Knud Rose, Hr. Niels Tørstensen, Hr. Knud Hansen og Hr. Johan, maae beholde til deres Dreng, Skoe, Klæder og Underholdning følgende Jordstyk: af Fru Else, Thomas Nielsens Enke, 4 Mk., Eiler Nonnow 4 Mk., Erik Pødebust 4 Mk., Hans Johansen 6 Mk., Jørgen Nielsen 3 Mk., Hans Jonsen 3 Mk. og Hans Olsen 3 Mk. (Canc. Reg.).

S. N. (Pag. 71 L. 12) tilføies: og havde fra 1549

til 52 Rugaard, S. Hans Kloster og Næsbyhoved i Forlæning (see infra).

S. A. (Pag. 71 L. 14). Jørgen Brahes Levnet findes i Rugaard 1, 2 Pag. 100.

S. A. (Pag. 71 L. 16) var Hans Klauer Tolder i Odense (Canc. Legn.).

1550 (Pag. 72 L. 5) skjenker Kongen Stregestov i Bantinge Sogn til Hospitalet i Odense, imod at svare den sædvanlige Skyld til Bantinge Kirke (Canc. Reg.).

S. A. (Pag. 73 L. 8) tilkommes Niels Olsen i Norge, som slog sin Broder ihjel, at bøde 20 Daler til Odense Hospital (foruden 40 til Trondhjems Ditto), forinden han af Biskoppen maa absolveres (Canc. Legn.).

S. A. (Pag. 73 L. 25). Denne Esterretning er ganske falsk (see 1552); thi 1550 var Jørgen Brahe ikke alene Lænsmand paa Odensegaard og havde som saadan Inspectionen over Odense, Aasens, Faaborg og Bogenfse (Canc. Legn.), men fik s. A. endogsaa Ordre til fra Odense af at forstikke til Ribe 4 Karle til Hest med Harnisk og Glavind, ligesom Prior af S. Knud 6 Ditto, da der ere mange Krigsfolk samlede ved Elben, og man ikke kunde vide deres Anslag (l. c.).

1551 (Pag. 74 L. 26) kongl. Befaling: at Odense skal komme Kronen til Hjælp med 500 Daler (Canc. Legn.).

S. A. (l. c.) Ordre til Borgerne i Odense om at tilhjelpe at opbygge deres Raadhuus, som er meget forfaldent (l. c.).

S. A. skjenkede Kongen Læsemester i Odense Rytten og Brugen af Sønderfse Sogns Kongetiende (l. c.).

S. A. kongelig Befaling: at de, som lade deres Liig i Odense Kirker begrave, til Kirkens Bygning skulle give 8 Joachimsdalere, og de, som lade det stee paa dens Kirkegaard, 4; hvorimod det skulde være enhver frit paa S. Jørgens Kirkegaard udenfor Byen at lade dem uden Betaling begrave; hvorimod der paa Graabrødre Kirkegaard, som er særdeles opfyldt med Grave, i de første 10 Aar aldeles intet Liig maa begraves (Canc. Reg.).

S. A. (Pag. 77 L. 5) skulle Munkene i S. Knud være blevne affattede (D. S. 5 Pag. 66); men det er uden Tvivl aldeles urigtigt, jfr. infra paa flere Steder, f. Ex. Pag. 82, 83, 93, 120, 124, 126, 129, 130, 133, 138 og 144.

S. A. (Pag. 77 L. 17 tilføies: jfr. Mum. Pag. 233=34).

1552 (Pag. 78 L. 23) kongelig Befaling til Lænsmanden i Odense (dat. Rispnehaffns Slot S. Marie Magdalene Dag): at da mangfoldige Klagemaal ere indkomne, at Mange have uærligen saaret og ihjelskudt hverandre med Bøsser og Armbørster, hvoraf er kommen stor Guds Fortørnelse; samt at Jagten mangeskeds ødelægges, idet man tilstøder, at man bruger Rør og Armbørster, hvorved Mange forsomme deres Næring, paa det at de hemmelig kunne komme til at skyde Hjorte, Hinde, Raaer eller andre Dyr: da befales det: 1) at ingen Præst eller Bonde eller deres Svende og Fjolf maae have Bøsser eller Armbørster at færdiges med enten i Skov eller Mark eller i deres Huse, men skulle inden Mortensdag aflevere dem til deres Husbond eller Lænsmand, der at bevares indtil de gjøres behov til

dermed Fædrelandets Skade og Fordærb at afværge findes nogen saadan efter for^{te} Termin, da skal den, som de findes hos, straffes som uhørsom ic. 2) Ingen Præster, Fogeder, Borger, Bonde eller Andre, som ei ere af Adel, maae holde Mynder, Halff-tiger eller andre Hunde, som ødelægge Wildt, under 40 Mk. Bøde ic.; og den, som skyder, slaaer, bejder eller omkommer Hjorte, Ginde, Raaer eller Harer, straffes som for andre stjaalne Roster. 3) Ingen Borgere, Borgersvende eller Kjøbstadmænd maae færdiges med Bøsser eller Armbrøster udenfor deres „Byefred,“ med mindre han er paa rette Rejse udenlands. Hvo derimod gjør og fanger derover Skade, han have det for Hjemgjeld. Og skulle alle vore Fogeder, Embedsmænd, menige Adel, Borgemestere og Raadmænd og alle Andre „i vort Land Fyen“ være pligtige til at have Opseende med, at disse Artikle ved Magt holdes (Medd. ved Stiftsbef. Hr. Kammerh. v. Bardenfleths Bevaagenhed af Stiftsarch.).

S. A. (Pag. 81 L. 18 bør tilføies: jfr. Pag. 46).

S. A. (Pag. 81 L. 23). Jørgen Skinkels Levnet findes i Rugaard 1, 2, Pag. 108.

1553 (Pag. 82 L. 2). Dette Udtryk beviser, som mig synes, at Bythinget og Raadhuset være 2 forskellige Bygninger.

S. A. (Pag. 83 L. 23) havde Jomfr. Ane Marsvin af Odense en Sag med Fru Ane, Eskke Henrikens, af Svendborg om Faurstov Mølle saabel til Baaghereds Thing som til Landsthing (R. Hof. Dom. 2 Pag. 173), jfr. 1557.

1554 (Pag. 83 L. 5) kongelig Skrivelse til Lænsmanden i Odense, dat. fra vor Gaard i Odense S.

Matthæi Apostoli Dag (3: 21 Sept.): Hils Eder, alle vore Fogeder, Embedsmænd over alt vort Land Fyen ic. Bider, at efterdi menige Kjøbstædmænds Fuldmægtige haarbeligen beklage, hvorledes en stor Part af deres Næring og Bjæring dem betages, idet Markeber holdes paa Landsbyerne, dem mange udenlandste Kjøbmænd besøge og der gjøre Indbyggerne Forprang; thi forbydes dem herved paa de Markeber, der holdes paa Landsbyerne i deres Læn, at tilstede nogen udenlandst Kjøbmand at handle og vandle, men derimod tage fra dem, hvad de have at fare med, Halsdelen til den, som anklager, og Halsdelen til den, som paagraber dem (Bød Stiftsbef. Kammerh. v. Bardenfleth's Bevaagenhed af Stiftsarchivet meddeelt).

S. A. (1. c.) gjør Kongen ved Skrivelse til Lænsmanden, dat. fra vor Gaard i Odense S. Michelsdag (3: 29 Sept.), vitterligt: at uagtet han ved sin Reces og sine aabne Breve havde forbudet, at ingen Tatter skulde underholdes eller have sit Værelse (3: Ophold) nogensteds i Riget, og tilskrevet sine Lænsmand om ikke at tilstede slig udlændist Folk, som ikke Andet end Skalkhed have med at fare, at drage omkring i Riget at stjæle og bebrage eenfoldige Folk med „Styld“ og ubi anden Maade, ikke noget Sted i deres Læn at skulle opholde sig; saa formærker han, at de dog mangesteds underholdes baade af hans Lænsmand, Adel og Andre. Thi byder han herved strengeligen alle Undersaatter, baade geistlige og verdslige, efter denne Dag ikke at huse eller hæle nogen slig omdragende Tatter, hvis de ikke derfor vilde tiltales og straffes, som om de havde huset og hælet fredløs Mand; og at hvo, som slig Tat-

ter kan oberkomme, skulde have Fuldmagt at straffe dem paa deres Liv og Gods og forfare med dem som med andre fredløse Mænd, og hvis Gods, der findes hos dem, være priisgivet; og hvis enten af Lønsmænd eller Adel, der tilstøder dem Ophold paa deres Læn eller Gods, skulde derhos være pligtig at oprette al den Skade, som af dem vederfares, og derhos straffes som de, der handthæve fredløse Mænd (l. c.).

S. A. (l. c.) kongl. Befaling til Lønsmændene, dat. fra vor Gaard i Odense S. Michelsdag: at da Vi ere komne i Forfaring, at der bygges mange Skibe i Danmark og Norge og dermed „Skovene her i Nagerne“ storligen ødelægges; og naar de ere bygte og kunne bruges, strax sælges og det ser det Meste udenlands, saa at Rigens Undersaatter kun deraf ringe forbedres (∴ have liden Fordeel deraf): saa befales herved, at intet Skib, som her er byggt, maa sælges i de 10 første Aar efter at det er byggt; men nødsages man forinden at sælge dem, da maae de under Skibets Fortabelse ikke sælges til Andre end til Rigets egne Undersaatter (l. c.).

S. A. (l. c.) kongl. Skrivelse, dat. vor Gaard i Odense S. Michelsdag: Hilses Eder, alle vore Undersaatter, Ridderne, Riddersmændsmænd, Fruer, Jomfruer og Alle, som frie og frelse kjendes; sammeledes Abbeder, Priorer, Provster og alle andre Geistlige og Verdslige, som Fordegods udi Bærge og Forsvar have og boende ere „udi Næsbyhoveds Læn og Rudgaard's Læn:“ at som I Eder vel fortænker (∴ erindrer), at Vi nogle Aar siden have ladet vore aabne Breve udgaae over al Danmarks Rige, at hver I Bønder skulde udgjøre den 10de med gode Harnisk og Bærge; da forfare Vi,

at Mange endnu ikke ere udfrevne og ikke heller have Harnisk eller gode Bærge; hvorfor det herved bestemmes, at der skal holdes en Mønstring hvert Aar med menige Bønder og Almue den Onsdag næstefter S. Philippi & Jacobi Apostolorum Dag udi saa Maader, at hver 9 Bønder skulle udgjøre den 10de; og skulle samme Udbudsmænd være tilstede paa den Plads, Os elskelige Jørgen Skindell, vor Mand, Tjener og Embedsmænd paa vor Gaard i Odense, Eder tilsiges. Thi bede og byde Vi strengeligen, at I rette Eder efter at have den 10de Bonde af alle Eders Tjenere, som I ubi Bærge og Forsbar have, og som væragtige ere, paa den Dag og den Plads, for^{te} vor Lænsmand Eder tilsiges, med gode Harnisk og Bærge og lade dennem mønstre af ham og paa klare Register ved Navn optegne. Og skulle ingen af disse Udbudsmænd have bedre Klæder end (af) debenterst Klæde, og skulle hverken Ugedagsmænd eller Andre, som „Kornsted“ (3: Huus med Abling) have, være frie for samme Udbud; og hvis Noget af Eder have Tjenere i andre Lande, hvor I ei have Sædegaarde, da skulle I dem befale til andre gode Mænd, som tage dem til sine Tjenere, saa at Tjenesten (3: Udbudstjenesten) ligesuldt fuldgyøres (l. c.).

S. M. kongelig Skrivelse, dat. fra vor Gaard i Odense S. Michelsdag: Hils Eder, alle Stigtens Tjenere og S. Hans Klosters Tjenere, som Os Elskelige Jørgen Skindell, vor Mand, Tjener og Embedsmænd, der sammesteds paa vore Vegne til S. Hans Kloster i Bærge haver ic. Vider, at vore Undersaatter Ugedagsmænd, som ligge udi Næsbyhøveds Pæn, have været for Os og beklaget, hvorledes at de tilsiges at gøre

Ugedage og Høstarbeide til vore Ladegaarde, som de af Arildstid gjort have, men hvormed de nu endhydermere besværes end tilforn, fordi J sidde qvit derfor og ikke ville dermed besværes. Thi hyde Vi Eder alle og hver særdeles strengeligen, at J rette Eder efter at gjøre Ugedage og Høstarbeide her til vore Ladegaarde, som andre vore og Kronens Tjenere gjøre, som ligge i Næsbyhoveds Læn, paa det at de ene af vore Undersaatter saavel kunne blive ved Magt som de andre (l. c.).

1555 (Pag. 88 L. 3). Dette Gavebrev er udstedt i Nyborg Onsdagen efter hel. 3 Kongers Dag og findes i Doc. Saml. om Dd. i R. Brahes Bibl., hvoraf man tillige seer, at de afftaede Huse paa Kirkegaarden ikke vare henlagte til Sognepræstens Residents, men til hans Underholdning.

S. A. (Pag. 88 L. 7) gav S. Anuds Kloster til Landehjelp 1000 Daler (Canc. Reg.).

S. A. (Pag. 89 L. 19) var Jørgen Skindell endnu Embedsmand paa Odensegaard (l. c.).

S. A. (l. c.) bortleier Borgemeister og Raad i Odense en Byens Jord, Grund og Hauge i Vindegaden, som Lynne Lundegaard sidst havde, til Borgemeister Hans Jundersen og hans Hustru, Katrine, for 24 Sk. danske, som i 2 Terminer aarlig til Byens Ræmmer skulde indbetales (l. c.).

1556 (P. 89 L. 19) holdt Kongen i Juli Rette-
ting i Odense (R. Hof. Dom. 2 Pag. 160, 162).

S. A. (Pag. 91 L. 21) var Berner Svale til Bisbo endnu Landsdommer i Fyen (l. c. Pag. 160).

S. A. (l. c.) adskillige Odense Borgere, nemlig Peder Bonde, Christen Persen, Pleedom og Paa Hvid-

Kops Vidnesbyrd om en Drehandel, Fru Sophie Lykke, Jacob Hardenbergs Efterleverste, til Sandholt havde drevet (l. c. Pag. 167-68).

S. A. (l. c.) skjødde paa Odense Bything (hvor Byfogden Mads Ryse, Borgemeesteren Hans Ungerfen og Raadmanden Franz Brygesen (=: Brixen) vare tilstede) ærlig og velbyrdig Mand, Jørgen Kotte, Borgemeester, til velbyrdig Mand, Hans Mule, og hans Hustru, Mette Mule, den fjerde Part, som efter Kongens Gavebrev Herman Waattis (=: Kotis eller snarere Waalis) Børn tilkommer, af fordum Hellig Geistes Kirke og Kirkegaard „østen“ Bythinget (Gl. Mscr. om Odense).

1557 (Pag. 92 L. 2) holdt Kongen Retterthing i Odense ikke blot i Jan. (R. Hof. Dom. 2 Pag. 171), men Palmesøndag (Pag. 174, hvor Jomfr. Ane Marsvin af Odense havde en Sag med Ane, Eske Henrikssens Efterleverste, af Svendberg om Faurstov Mølle; den hun vandt) og i Sept. (Pag. 178, hvor Jomfr. Ane Marsvin af Odense atter havde en Sag om Faurstov Mølle med Niels Bjelkes Arvinger; den hun ligeledes vandt).

S. A. (Pag. 94 L. 18 tilføies: og Rugaard).

S. A. (l. c.). Peder Bilds Levnet findes i Rugaard 1, 2 Pag. 121, jfr. Thorups Ribe IV Pag. 46.

S. A. (l. c.) vare endnu Verner Svale, som sagt, Landsdommer i Fyen (R. Hof. Dom. 2 Pag. 171, 174, 178).

1558. (Pag. 95 L. 19) holdt Kongen Retterthing i Odense saavel ved S. Hans (R. Hof. Dom. 2 Pag. XV og 210 (hvor en Borger i Bogense indstævner Byfogden *ibid.*), Pag. 211 (hvor en Mand i Beslinge

indstævner Lænsmanden Jørgen Skinkel, fordi han, medens han var Lænsmand paa Odensegaard, havde stattet ham paa 11 Daler og 1 Ore), Pag. 212 (hvor ligeledes en Mand i Kjelleby stævner ham, fordi han, som Lænsmand i Odense, havde stattet ham paa 8 Daler og en Ore), Pag. 214, 216) som i Juli Maaned (Pag. 217, 220 (hvor en Bønde i Blastrup sagsøger (forhenværende) Lænsmand Jørgen Brahe, fordi han havde ladet ham og hans Fader „i Odense“ stikke og blokke, samt beskattet dem), Pag. 221 (hvor Jens Persen, som kaldes Bjørnkjær, Borger i Odense, beskiftes til Bærg for Apelone Olufsdatter), Pag. 224).

S. N. (Pag. 95 L. 26) tillægges Bispen i Odense, istedetfor den visse Indtægt, han forhen nød af Lænsmanden, Indtægterne af en stor Deel Gods i Landets forskjellige Herreder samt nogle Kongetiender (Canc. Reg.).

S. N. (Pag. 95 L. 31). Dette Kongebrev er ingen Confirmation, men et Gavebrev paa Kongens Aupart, altsaa $\frac{1}{3}$ af Dvægtienden i Fyen, paa Taasing og paa Langeland, til Hospitalet i Odense, udsærdiget paa vor Gaard i Ottense d. 29 Juni, og findes i Doc. Saml. om Od. i R. Brahes Bibl.; og dertil slutter sig et Brev af s. D. og s. St., som ligeledes i samme Saml. er at finde, hvorved Kongen befaler Kirkeværgerne i de ovennævnte Lande, naar Dvægtienden ydes, da blot at mærke Ibelammene med Hospitalets Mærke, men lade Bønderne beholde dem til S. Bartholomæi Dag og da føre dem ud til Hospitalet, hvorfor Forstanderne skulde gjøre dem en Villighed til Vederlag. Forresten er dette sid-

ste Brev fast ligelydende med et tidligere, som allerede under 1549 anførtes.

S. A. (Pag. 97 L. 22 tilføies: R. Nos. Dom. 2 Pag. 209, 211, 214, 216, 217, 220).

S. A. (Pag. 98 L. 2) den Fredag næstefter hellig Trefoldigheds Søndag faldt der Herredagsdom i Nyborg i Kongens egen Overbærelse i Anledning af, at Næsby Mænd tiltalte Peder Møller i Næsbyhovebds Mølle for et Stykke Jord, han haver indtaget, pløiet og saact, som af Arildstid haver ligget til deres Gaarde; deslige tiltalte de ogsaa Os Elskelige Peder Bildt, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vor Gaard i Odense, for at han deler og tiltaler dem hver for 1 Dre og 5 Jochimsdalere, fordi de ikke ville indgjerde og indhegne forte Per Møller samme deres Jord; desligeste tiltalte de Peder Bildt, fordi de ikke nu saa frit som før maae siffe ved den Na, som løber frem hos deres By og Mark. Dertil svarede Peder Møller, at de Møllere, som før ham have beboet Næsbyhovebds Mølle, have af Arildstid havt deres frie Græsgang paa Næsby Mark; at der altid haver været Klammer og Trætte mellem Næsby Mænd og Mølleren; men nu er dem 1553 gangen en endelig Contract og Forligelse imellem ved Næsby Birkething, hvormegen Jord Mølleren skulde have og beholde (nemlig den saakaldte Mølleholm Nordvest ovenfor Omlobet (3: Bagvandet?), og som Næsby Mænd skulde lade grøfte og gjerde ic. under Mulkt af 1 Dre, 5 Daler og 2 Ldr. Sl, hvilken Contract Os Elskelige Jorgen Skindæl, den Tid Embedsmand over Næsbyhovebds Læn, havde samtykt og bevilget. Ligeledes svarede Peder Bildt, at det Fiskeri, de omtalte,

var Næsbyhoveds Sø, som var en fri Euenærke-Sø for Os og Kronen til vor Gaard i Odense, hvor forte Bønder vilde have deres Fiskeri baade til at sælge og til anden Brug. Da efter Tiltale, Gjensvar og Sagens Leilighed blev kjendt for Ret, at Contracten var ved Magt blive og under Falsmaal opfyldes, og Næsby Mænd efter denne Dag ingen Brug have med Fiskeri i Næsbyhoveds Sø (Medd. ved Stiftsbef. Kammerh. v. Bardenfleths Bevaagenhed af Stiftsarch.).

1559 (Pag. 114 L. 25 tilføies: jfr. Gl. Saml. 1, 1, 85. Num. Pag. 195).

S. N. (Pag. 116 L. 4) kongl. Befaling til Adelen i Fyen at møde tilligemed deres Hustruer og Jomfruer forklædte i Odense, for at følge Kong Chr. 3dies Liig til Graben (Canc. Teg.).

S. N. (l. c.) fik Otto Rud (som saavel da som 1560 var Lænsmand paa Næsbyhoved) Ordre til at opkjøbe 40 Dyrer i Næsbyhoveds Læn til den kongl. Kroning (Canc. Reg.).

S. N. (Pag. 116 L. 19) fik S. Knuds Capitel Ordre at udgive $\frac{1}{2}$ af al sin Rente eller Indtægt i Skat (Canc. Reg.).

S. N. (Pag. 117 L. 8) kongl. Stadfæstelse for Faaborg Borgere fremdeles at beholde nogle for deres By beliggende, men Odense almindelige Hospital tilhørende Jorder i Leie (Canc. Reg.).

S. N. (l. c.) laae 20 af Kongens Knægte i Borgelie i Ottense (l. c.).

S. N. (Pag. 117 L. 11 tilføies: jfr. Num. Pag. 205).

S. N. (Pag. 117 L. 22 tilføies: jfr. Num. Pag. 232).

S. A. (Pag. 118 L. 4 tilføies: jfr. Mum. Pag. 239).

S. A. (Pag. 118 L. 12 tilføies: jfr. Mum. Pag. 108).

S. A. (Pag. 118 L. 25). Otto Rud til Møgelhjør bøde 1565, og hans Levnet findes hos Rothe 1 Pag. 331 fq.

1560 (Pag. 119 L. 4 tilføies: jfr. R. Ros. Dom. 2 Pag. 284, 286, 287).

S. A. (Pag. 119 L. 11 tilføies: jfr. R. Ros. Dom. 2 Pag. 289, 296).

S. A. (Pag. 119 L. 27) kongl. Ordre til Frands Brokkenhuus, at Bispegaarden i Odense skal opbygges, at den kongl. Lømmemand skal hentes fra Kjøbenhavn til at hugge Spiret o. s. v., og at Kongens Moder, Enkedronningen, har lovt at besee Lølligheden og forordnere, hvorledes Alt skal bygges (Canc. Teg.).

S. A. (l. c.) kongl. Befaling til Prior C. Povel- sen i S. Knud: at da Embedsmanden paa Odensegaard, Ditto Rud, havde klaget, at Kronens Bønder i Næsby- hoveds Læn bleve for haardt besværede med Ægt og Arbeide, helst nu ved den Bygning, Kongen lader fore- tage paa „Bispegaarden“ i Odense; saa skulde alle Klo- strets Tjenerne ogsaa dertil gjøre Ægt og Arbeide, naar D. Rud dem derom tilføier (Canc. Reg.).

S. A. (Pag. 121 L. 10 tilføies: jfr. Mum. Pag. 319).

S. A. (l. c.) bøde Dr. Cornelli Hamsfort den Æl- dres første Kone, Maria Hamsfort, og blev i S. Knud begravet (Mum. Pag. 124).

S. A. (l. c.) skulde ogsaa Michel Pedersen Ake- leis Enke, Magdalene Drage, være død og i Graabrø- dre begravet (Mum. Pag. 119, jfr. supra Pag. 10);

men det er urigtigt, som sees paa flere Steder i Oluf Bagers Leebnet.

1561 (Pag. 123 L. 17) sit Hans Mule; Borger i Odense, Brev, at Kongen haver omdraget (: eftergivet), hvad han til kongl. Majestæt er „falden for,“ i Anledning af at han slog Mogens Hansen ihjel, hvis Slægt og Venner han nu har tilfredsstillet (Canc. Reg.).

S. N. (l. c.) kongl. Befaling til Magistraten i Odense paa Guldsmedenes Klage, at den ikke maa tilstede nogen fremmed Guldsmed Borgerstab i Byen, med mindre han forstaaer sit Haandværk (Canc. Tegn.).

S. N. (Pag. 125 L. 21) tilføies: jfr. Num. Pag. 327).

S. N. (l. c.) døde Abbeden i Ringsted Kloster, Johannes Laurentii, som i sit Epitaph kaldes: Othoniæ civis (M. Dan. 1 Pag. 180).

S. N. (Pag. 125 L. 27) tilføies: „formodentlig Esfil Henriksen Gjøe til Skjorringe, der 1569 var Befalingsmand paa Nyborg og døde 1573).

S. N. (Pag. 126 L. 4) holdt Kongens Liffarbt, Dr. Cornelius Hamsfort, Bryllup med Dr. Bernard Friisens Enke, Magdalene Payens, paa samme Dag, som hans Datter holdt Bryllup med den kongl. Raad, Dr. Hieronymus Thenner; og Kongen gjorde begge Parrenes Bryllup, som det synes, i Kjøbenhavn (Canc. Tegn.; men hvorledes stemmer dette med Epitaphet, der siger, at hans anden Hustru hed Anna Soltan? jfr. Num. Pag. 124).

1562 (Pag. 127 L. 10) — dog er Karstallet ikke fuldkommen tydeligt — udgif der kongl. Ordre til Arild Ugerup (som efter Esfil Gjøe var Lænsmand 1562

63 og 64 paa Odensegaard og i Næsbyhoved, og under hvem som saadan saavel Odense som Afsens, Bogense og formodentlig Faaborg forterede (Canc. Tegn.): at da Superintendenten, Niels Jespersen, har indberettet, at hans Bisperesidents i Odense er meget forfalden og „tag = lam“ (altsaa maa der Intet være blevet af Reparationen 1560), saa skal han dens Brøst, hvor som behov gjøres, lade afhjælpe (Canc. Teg.).

S. N. (I. c.) forlænedes Jomfr. Ane Marsvin med en Kronens Jord i Odense, liggende udenfor den vestre murede Port, som fordum hørte til S. Annæ Alter i S. Albani Kirke (Canc. Reg.).

S. N. (Pag. 129 L. 3) havde Bispen i Odense en Sag for Kongens Retterthing med Hans Norby til Ugerstefgaard, fordi denne havde undsagt og overfaldet ham i hans eget Huus (R. Hof. Dom. 2 Pag. 319 sq. og 324 sq.).

S. N. (Pag. 129 L. 12). Arild Arlsen Urup, som ogsaa kaldes Ugerup (jfr. Tillæg til 1563 og 64), døde 1587, og hans Levnet findes i Hoff. 1 Pag. 63.

S. N. (Pag. 131 L. 16 tilføies: han blev det først 1564, men var det fra 1564-66; formodentlig Peder Ludvigsen Munk til Estvadgaard, om hvem see Munkernes Tab. i Geneal. Archiv S. 1).

1564 (Pag. 132 L. 2 tilføies: i min Udskrift af Canc. Reg. læses: Jomfr. Ane Marsvin (see supra 1562) og altsaa ikke hendes Søster).

S. N. (Pag. 134 L. 13) fik Peder Munk, kongelig Hofffinder, Otthensgaard i Forlæning efter Arild Ugerup (Canc. Reg., hvorimod Atlas 3 Pag. 450 allerede 1563 lader ham faae den i Forlæning, hvilket dog er urigtigt).

S. A. (I. c.). Rigeliges er det urigtigt, at Evert Bilds f. A. blev Lænsmand i Odense; thi det blev han først ved Peder Munks Afrædelse 1566.

S. A. (I. c.) fik Lænsmanden paa Odensegaard Ordre at lade male 6 Læster Gryn og Lænsmanden paa S. Knuds Kloster 4 Læster Gryn til Flaaden (Canc. Tegn.).

S. A. (I. c.) Ordre, at Lænsmanden paa Odensegaard i sit Læn skal opkjøbe 40 og ligeledes i S. Knuds Klosters Læn 40 Stude til Kongen (I. c.).

S. A. (I. c.) Ordre, at Odense By skulde stille 50 væragtige Karle til Kongens Tjeneste paa Flaaden, og at de skulde være rustede med Harnisk og gode Bærger, Hager og lange Spids, og en Borgemeester og Raadmand følge med som Befalingsmænd; endvidere 1 Piiber, 1 Tromsaaer og en god Bardskjær med Kiste (Canc. Tegn.).

S. A. (I. c.) skal Odense levere til Krigsfolket en Fetalleskat paa 30 Læster Öl, 10 Læster Brød &c. (Canc. Tegn.).

S. A. (I. c.) skal Odense By komme Kongen til Hjælp med 6000 Daler Klipplinge (I. c.).

S. A. (I. c.) taxeredes Næsbyhoveds Læn for 400 Udbudsknægte (I. c.).

S. A. (Pag. 133 I. c. tilføies: jfr. Num. Pag. 120-121).

S. A. (Pag. 134 R. 13). Dette er urigtigt; thi det var Peder Munk, der da blev det, men Evert Bilds først 1566.

1565 (Pag. 134 R. 23) skulde Odense By komme Kongen til Hjælp med 2000 Daler (Canc. Tegn.).

S. A. (Pag. 135 R. 31) tilføies: hvorimod det i min Udskrift af Canc. Tegn. hedder, at Peder Munk var Lensmand i Næsbyhoved saavel 1564 som 1565 og 1566 ¹⁾.

S. A. (Pag. 136 l. c. tilføies: ifr. Num. Pag. 167 og 225).

S. A. (Pag. 136 R. 12) fjødede Borgemeester og Raad i Odense med de 4 største og bedste Laug, nemlig Kjøbmændenes, Skomagernes, Smedenes og Skræbdernes, Samtykke til Niels Mule, Raadmand, en Byens Jord Osten op til Anders Christensen Guldsmeds Eiendom, der tilforn var et Stræde (see 1585) med Portgang ud til S. Albani Stræde, paa hvilken Jord hans Huus og Bygning staaer (Gl. Msr. om Odense).

1566 (Pag. 136 R. 19) skulde Odense By komme Kongen til Hjælp med 300 Daler Sølv og 300 Daler Klippinge (Canc. Tegn.).

S. A. (Pag. 139 R. 9). Erik Bille bør hedde Evert Bild, see Pag. 142, 189; thi Erik Bilde blev det først 1567, da Evert Bild fratraadte, hvorimod Evert Bild netop dette Aar blev det. Denne Evert Nielsen Bild skrev sig til Ravnholt, havde Hakjær i Forlæning til 1553, var Høvedsmand paa Stenbigsholm fra 1553=66, blev 1566 forlænet med Odensegaard, Næsbyhoved og S. Hans Kloster, blev 1567 Admiral og fik Ordre at udløbe mod de Svenske i Østersøen, men døde s. A. d. $\frac{1}{2}$ i Rastrup paa Amager og ligger i Kjøb. begravet;

¹⁾ Hvilket ogsaa er rigtigt, saa at Jergen Rosenkrantz formodentlig maa være en Forvegling med Erik Rosenkrands, der dog først blev det 1568.

hyorimod hans Frue, Bibete Pødebust (som omtales i Rugaard 1, 2 Pag. 122-23), døde 1596 og ligger i Herrested Kirke begravet.

1567 (Pag. 142 L. 21) istedetfor Peder Bilde læs Erik Bilde, jfr. Pag. 189-90; thi Peder Bild var det allerede 1557-58. Hyad Erik Bilde derimod angaaer, da skrev han sig til Lindved, giftede sig 1544 med Catharine Marsvin, som døde 1548, og derpaa 1550 med Gese Brokkenhuus; selv døde han 1573 og blev i Odense Vor Frue begravet; men hans Enke døde først 1599 paa Slottet i Korsøer).

1568 (Pag. 145 L. 6) fik Erik Rosenfrands til Balso Forlæning paa Odensegaard med Nesbyhoffvit Læn, Stigtens Godz og S. Hans Klosters Læn, som Erik Bilde sidst i Forlæning havde (Cauc. Reg.). Denne Erik Ottosen Rosenfrands, som skrev sig til Arrestov og Kjerstrup paa Taasing, var Rigsraad og havde været Stattholder i Norge, fik ved Giftermaal med Helvig Hardenberg Arrestov, den han ombygte 1558 til 68 og døde 1575.

1569 (Pag. 149 L. 24) tilføies: jfr. Mum. Pag. 167, 224).

1571 (3, 1 Pag. 91 L. 11). Den 3die Mand, hun blev gift med, var, som det synes, ikke Præst i Hesselager, men i Sandager; thi d. 6 Mai 1604 holdt Præsten i Sandager og Holevad, Hr. Peder Hansen, Bryllup med Anna Olufsdatter, Oluf Bagers Datter og Bruun Kræmmers (o: Bruun Kensing, Kræmmers) Efterleverste, i Odense (Blochs f. G. S. 2 Pag. 274).

1572 (2, 2 Pag. 160 L. 13) tilføies de Ord: nem-

lig det Pag. 158-59 anførte, som er det af 18 Nov., hvilket Num. Pag. 14 omtaler, hvor han tillige anfører et Brev fra Bispen af 5 Marts s. A., som beviser Kirketjenestens Bedligeholdelse i bemeldte Kirke).

S. A. (Pag. 161 L. 14) kongl. Dom fra Kjøbh. af 14 Juni, hvorved Johan Friis til Hesselagers Arvinger tildømmes at udgive aarligen til Hospitalet i Odense de 2 Tdr. Smør, Johan Friis har stiftet og forordnet (Doc. Saml. om Od. i R. Brahes Bibl.).

S. A. (Pag. 161 L. 13). Denne Haf Holgersen Ulfstand til Hifkebjerg var Rigsraad og døde 1594. See Hoff. 3 Pag. 389 L.

S. A. (Pag. 161 L. 13) havde Jacob Ulfeld til Kozbolle S. Knuds Kloster i Forlæning (Canc. Reg.).

1573 (Pag. 164 L. 20) tilføies efter Mogleport det Ord: mellem).

1574 (Pag. 167 L. 4) kongl. Befaling, dat. Koldinghuus d. 20 Aug., om hvorledes den til Hospitalet afftaaede Dvægtiende Skulde ydes (Doc. Saml. om Od. i R. B. Bibl.).

1575 (Pag. 171 L. 12). Erik Rosenfrands maa altfaa atter være bleven Lænsmand i Odense efter Haf Ulfstand, men døde endnu i samme Aar; see Tillægene til Pag. 146.

S. A. (Pag. 174 L. 23) tilføies: om Mogens Henriffen Rosenvinge see Num. Pag. 127-28).

S. A. (Pag. 176 L. 9) tilføies: jfr. Num. Pag. 219).

S. A. (Pag. 176 L. 14) havde Niels Raas til Taarupgaard S. Knuds Kloster i Forlæning (Canc. Reg.).

1576 (Pag. 177 L. 2) kongl. Befal. fra Kolding-

huus d. 22 Nov. til Bisp og Magistrat om aarlighaars at forhøre Hospitalets Regnskaber (Doc. Saml. om Dd. i R. Brahes Bibl.).

S. N. (Pag. 178 L. 4). Denne Jørgen Pedersen Marsvin til Hollufgaard og Dybet var 1563 Lænsmænd paa Tranekjær, 1568 Amtmand i Landskrone, 1576=78 Ditto i Odense og bivaandede der i førstnævnte Narden Herredag, hvorpaa Fred. 2 lod sin Reces udgaac, ved hvilken Leilighed han ogsaa blev Rigsraad og fik 1604 Sylvisborg i Forlæning.

1577 (Pag. 179 L. 17). Bispens og Magistratens Artikler af 23 Mai, hvorefter Hospitalmesteren sig for Fremtiden haver at forholde (Doc. Saml. om Dd. i R. Brahes Bibl.).

1578 (Pag. 189 L. 20) døde Cornelius Hamsforts anden Kone, Ane Soltau, og blev i S. Knuds Kirke begravet. Mum. Pag. 124.

S. N. (Pag. 189 L. 26). Corstij Wiffert til Næse (o: Pindborg i Sjælland) var Rigsraad, 1569=73 Lænsmænd i Viborg eller paa Hals, 1578=79 i Odense, oprettede 1588 Lybrind til en Herregaard og døde 1592.

1580 (3, 1 Pag. 13 L. 16) kongl. Befaling af 9 Febr., at Gudstjenesten i alle Kjøbstæd Kirker der i Landet saa betimeligt skulde begyndes, at den kunde endes Kl. 10 Slet (Doc. Saml. om Dd. i R. Brahes Bibl.).

S. N. (2, 2 Pag. 197 L. 16). Denne Duel forefaldt d. 30 April og altfaa „forend“ Lænstagelsen. See derom Mere hos Mum. Pag. 211=13, samt i N. Orion 1 Pag. 196, hvor Lehnung (o: Forlæning) uden Tvivl urigtigt er oversat ved Brystværn.

S. N. (3, 1 Pag. 15 L. 24) kongl. Befaling fra Kjøb. d. 22 Aug. til Magistraten, at intet Pant eller Skjøde paa noget Kjøbstædgods skulde stande for fulde, med mindre det skeer til Tingene (Doc. Saml. om Od. i R. Brages Bibl.).

S. N. (2, 2 Pag. 198 L. 28). Raadmand læs Borgemeester Knud Jørgensen (Seeblad), jfr. Giesf. 2, 1 Pag. 132 og Num. Pag. 167, 225.

S. N. (Pag. 199 L. 13: jfr. om ham Num. Pag. 124-25).

S. N. (Pag. 199 L. 15). Breide Ranzau til Ranzauholm var Rigsraad i Fred. Ddens Tid (E. Brod 2 Pag. 98), 1580-81 Lænsmand i Odense, 1581-95 paa Tranekjær, 1596-1618 Stattholder i Kjøbenhavn og Lænsmand paa Møen, blev Ridder 1616 og døde 1618. Hans Levnet see Hoff. 1 Pag. 103-4.

1581 (Pag. 202 L. 9 jfr. Num. Pag. 228 og 236).

S. N. (Pag. 202 L. 19) var Absalon Gjøe til Kjølstrup Befalingsmand paa Dalum, Breide Ranzau til Ranzauholm Befalingsmand paa Odensegaard, Christoffer Sørensen og Mogens Henriksen Borgemeestere og Christen Mule og Christen Friis Raadmænd (Gl. Mscr. om Odense).

1582 (Pag. 203 L. 2 jfr. Num. Pag. 15, 258).

S. N. (Pag. 204 L. 13). Erik Lykke skrev sig til Skougaard; Bidrag til hans Levnet findes i Thorups Ribe IV Pag. 48, hvor dog 1509 formodentlig skal læses 1579. Han var Søn af Erik L. til Skougaard og Ane Bertelsdatter af Strandet, og selv var han gift 1) med Kirsten Nielsdatter Rotsfeld af Bratstov og 2)

med Margrete Gjøe, Datter af Falk til Skiervad (?) og 3de Ulfstand. Om denne Mand, der 1559 = 66 havde Økloster (3: Ørholm) i Forlønning, 1596 ikke mere var Lænsmand paa Marhuusgaard og foruden Skougaard ogsaa eiede Rudtgaard i Nørager Sogn S. Haldherred, haves nærmere Efterretning i Hansens Borge Pag. 116 og 125, paa hvilket sidste Sted antages, at Gaarden Skougaard, hvortil han strev sig, ligesaavel som Rudtgaard i Nørager Sogn var beliggende.

S. N. (Pag. 205 L. 7 jfr. Mum. Pag. 239).

S. N. (Pag. 205 L. 10). Jacob læs Marcor (Mum. Pag. 239). Hvortil endnu kan føies med Hensyn til nærværende Hefte:

1585 (Db. 3, 1 Pag. 28 L. 14) Skjødede paa Odense Bything (i Overværelse af Byfogden Laurik Paaste og Raadmanden Christen Mule) Borgeren Frederik Mule og hans Hustru, Maren Willumsdatter, til Mag. Niels Jespersen, Superintendent, den hans Fader, Niels Mule, forhen tilhørende Gaard og Eiendom Østen for Raadhuset og Sønden til Adelgaden, og derfra i Øster strækkende sig ud omkring Christoffer Bangs Gaard mod S. Albanistræde og det nye Torv og (derimod strækkende sig) af Nør fra Adelgaden i Sønder til det gamle Bystræde, som Anders Christensen Guldsmed kjøbte af Byen (Gl. Mscr. om Db.).

1586 (Pag. 30 L. 26). Ovenmeldte Skjøde lyder i min Afskrift saaledes: udsteder paa Bythinget (Laurik Paaste, Byfoged, og Jacob Henriksen og Hans Nielsen, Raadmænd) Raadmand Poul Nielsen i Odense paa egne og Medinteressenteres Vegne et Skjøde til Hospitalmester Jørgen Nielsen paa Superintendenten,

Mag. Niels Jespersens, Begne paa de Huse, Jorber og Eiendomme, som Anders Christensen Guldsmeds Enke, Ane Nielsdatter, havde iboet og var frabød, og som laae næst Østen op til Raadhuset og Vesten op til Superintendentens egen Gaard, med det gamle Bystræde Sønden for samme Gaarde; og strækker sig af Vester fra Raadhuusstegerstet og udi Øster til S. Albanistræde, hvilket for^{te} Anders Christensen fordem kjøbte af Byen (l. c.).

1587 (Pag. 32 L. 29). Bemeldte Skjøde eller Gavebrev er udstedt i Odense d. 21 Marts, findes fuldstændigt i Hoff. F. 6 Pag. 288-90 og har den eieendommelige Indledning: Eftersom jeg for nogen Tid forleden (nemlig 1584) er kommen i en stor og uforvarende Ulykke udi det, at jeg disverre! haver dræbt og ihjelslaget min kjære Mostersøn, Erlig og velbyrdig Mand Jørgen Rud til Enggaard, hvis Sjæl med Gud salig at være Gud allermægtigste unde, og forlene hannem med alle troe Christne en ærefuld Opstandelse! og efter at samme min bedrøvede Sag er nu, Gud stee Lov! kommen til en venlig Afhandling og Fordrag udi saa Maade, at for^{te} Jørgen Ruds Død og Bane skal aldrig til evig Tid komme mig eller mine Arvinger og Efterkommere til nogen videre Skade eller Paatale af for^{te} Jørgen Ruds Arvinger eller Efterkommere udi nogen Maade, hvorfor jeg nu til en evig Afmindelse, saa og til en christelig Bekjendelse for Gud og Menneſken, med min frie Villie og velberaad Hu haver stiftet og funderet ic. ic.

1588 (Pag. 35 L. 5) Borgemeſter og Raads Vidnesbyrd: at for dem paa Raadhuset havde hæderlig og

vellærd Mand, Hr. Jens Christensen, Sognepræst til Skibsted i Høllumherred i Jylland, paa sin Kone, Mette Jespersdatters, Begne givet fuldt Afskald til Superintendent, Mester Niels Jespersens, Enke paa den Arv, hende efter denne hendes Broder kunde tilfalde, og det med hendes ældste Søn, Jesper Madsens, Bevilling (Gl. Mscr. om Dd.).

S. A. gav Jørgen Nielsen, fordem Hospitalsmester, Else, sal. Mag. Niels Jespersen Superintendents Enke, Afskald for sin Kone, Ane Jespersdatters, Arvedeel efter hendes afgangne Broder, bemeldte Superintendent (l. c.).

1589 (Pag. 38 L. 19) oplod paa Bythinget (Laurig Paastrø, Byfoged) Borgeren Peder Christensen sin Gaard i det Stræde Vesten op til Vor Frue Kirke til Borgemeesteren i Hadersleb, Johan Snelle, for de 300 Daler, han havde pantsat ham den for; samt de 3 Mk. aarlig Jordskuld, som deraf gaaer til Frue Kirke (l. c.).

1590 (Pag. 40 L. 18). Paa bemeldte Doctors Boder læstes

over den første Dør (som er nærmest mod Bispegården):

Der hat genoch erworwen,
der in Christo selich ist gestorwen. 1590.

H. T. (et Vaaben med et Gran eller Granatæble).

M. T. (et Vaaben med 3 Fugle).

Over den fjerde Dør:

Deo opt. max.

jussu & legato Hieron. Theneri Hassi J. U. Dr. Reg.

Consiliarii ædes has pauperum usui & commodo Magdalena Hamsfortia Cornelii F. exstrui c. (æ: curavit) M. D. X. C. (jfr. Atl. 3 Pag. 454 og Mum. Pag. 125).

Øver den femte Dør:

Contra huius legati sanctionem facere liceat nemini; si quis adversus fecerit, infelix & maledictus esto, donec resipuerit (s. restituerit); og

Øver den ottende Dør:

Lehre uns bedenken, das wir starben musen, auf das wir klug warden (l. c.).

1591 (Pag. 41 R. 8) d. 2 Mai udstedte de Odense Sognepræster paa Bispens Ordre heres Bekjendelse, hvorledes hidtil er holdt med Naadsensaaret mellem den afsvøde Sognepræsts Hustru og den nye i hans Sted tiltrædende Sognepræst (Doc. Saml. om Od. i R. Brahes Bibl.).

1593 (Pag. 54 R. 4). Dr. Hieronymus Thenner skulde allerede være død 1570; thi i Nd. Mag. Pag. 109 hedder det om ham: „1570 d. 13 Martii døde Dr. Hieronymus paa Drageholm i Fængsel;“ men denne Angivelse kan ikke stemme med, at Kongen endnu 1571 d. 10 Jan. giver Dr. E. Hamsfort Tilladelse til at besøge ham paa Drageholm (N. D. Mag. 6 Pag. 223).

1596 (Pag. 62 R. 5) d. 1² fik Christen Friis Folgebrev til Bønderne, som ligge til S. Knuds Kloster i Odense, hvilket Niels Raas før havde (Canc. Reg.).

1597 (Pag. 64 R. 14) udstedes et Skjøde af Frederik Mule paa de Boder, der ligge udenfor S. Sorgen mellem Fru Ane Skougaards og Søbftendes Huse

(Da var Niels Jacobsen Byfoged, Niels Laurisen og Jacob Lett Raadmænd) (Gl. Mscr. om Od.).

1599 (Pag. 67 L. 22) udsteder Fogeden paa Odense Provstegaard, Christoffer Lauridsen, paa sin Herre, Rantsler Arild Hvittfelds, Vegne Dvittering for at have modtaget af velbyrdig Mand, Hans Mule, de 100 gode enfende Daler, han havde sagt god med for afgangne Michel Mule Christensens Arvinger, der vare dem til Frue Kirke skyldige (l. c.).

S. A. omtales Jacob Lett, Niels Lauridsen og Rensert Knudsen som Raadmænd og Gaas Hermandsen som Borger i Odense (l. c.).

Rettelser:

- §. 15 L. 6: til læs: Aflei til
 - 87 - 26: yldig l.: skyldig
 - 97 - 16: kvinde lige l.: kvinbelige
 - 108 - 30: Stillingo g l.: Stilling og
 - 112 - 2: efter: „hvoreb her“ tilføies: (hvis det ikke skal forklæres ved: Nord op til Abelgaden)
 - 150 - 19: tilføies: bog ifr. Abler om Ribe 9 Pag. 67.
-
-